



# Tajná stezka

PhDr. Paul Brunton

THE SECRET PATH

Technika k duchovnímu nalezení  
Sebe pro moderní svět

# OBSAH

## OBSAH 4

- I. S MUDRCEM Z VÝCHODU 5
- II. ČLOVĚK – NEJVĚTŠÍ HÁDANKA VĚDY 11
- III. TAJEMNÉ NADJÁ 18
- IV. CVIČENÍ KLIDU MYSLI 25
- V. TECHNIKA SEBEANALÝZY 31
- VI. DECHOVÉ CVIČENÍ K OVLÁDÁNÍ MYŠLENEK 38
- VII. PROBUZENÍ K INTUICI 42
- VIII. PROBUZENÍ K NADJÁ 51
- IX. CESTA BOŽSKÉ KRÁSY 59
- X. EVANGELIUM INSPIROVANÉ ČINNOSTI 62
- XI. DUCHOVNÍ POMOC V HMATNÝCH ZÁLEŽITOSTECH 66
- XII. DOSLOV 71

# I.

## S MUDRCEM Z VÝCHODU

**Před několika lety jsem putoval po nějakou dobu pod žhavým sluncem orientálních zemí s úmyslem vypátrat poslední zbytky onoho „tajemného Východu“, o němž většina z nás často slyší, ale který málokdo z nás nalezne. Na těchto cestách setkal jsem se s neobyčejným mužem, který si rychle získal mou nejhlubší oddanost a obdržel mé pokorné uctívání. Neboť přesto, že tradicí patří ke třídě Moudrých mužů Východu, která již většinou vymizela z moderního světa, vyhýbal se jakémukoliv vyprávění o své osobě a původu a opovrhoval veškerou snahou uvést ho ve známost.**

Čas letí kupředu jako dravý proud, nesa s sebou lidské pokolení a utápěje ve svém hluku naše nejhlubší myšlenky. Ale tento mudrc seděl vzdálen světa, schován tiše před ním na travnatém břehu, a pozoroval ono gigantické divadlo s klidným úsměvem Buddhy. Svět chce na velkých mužích, aby měřili své životy jeho malinkým měřítkem. Ale ještě nebylo sestrojeno měřítko, které by mohlo změřit jejich plnou výši, neboť tito muži, jestliže si skutečně tento název zaslouží, nečerpají svoji velikost ze sebe, nýbrž z jiného pramene. A tento pramen sahá a pne se daleko do nekonečna. Několik zřeců, jež je roztroušeno sem a tam po osamělých koutech Asie a Afriky, zachovalo tradici starodávného vědění. Žijí jako duchové a střeží svůj poklad. Tato skupina duchů žije zdánlivě stranou, udržujíc naživu božská tajemství, jejichž ochrana byla svěřena jejich péči spiknutím života a osudu.

Hodina našeho prvního setkání je ještě hluboko vryta do mojí paměti. Setkal jsem se s ním neočekávaně. Nesnažil se vůbec o nějaké formální představení. Ty jeho temné věštecké oči se na chvíli zahleděly do mých a veškerá poskvrněná země mé minulosti a bílé květinky, které na ní začaly vykvétat, byly mu známy v onom úderu zvonku času. Tam, v oné sedící bytosti, byla obrovská neosobní síla, která vyčetla postup mého života lepším zrakem, nežli bych to mohl učinit já. Spal jsem ve vonném loži Venušině a on to věděl. Také jsem vábil gnómy myšlenek, aby dolovaly zvláštní zakleté zlato v hloubkách mého ducha, a on to také věděl. Cítil jsem také, kdybych ho mohl následovat do jeho tajemných míst v myšlenkách, že by veškeré moje utrpení zaniklo, že by veškerý můj hněv se změnil ve snášenlivost, a že bych životu rozuměl a nereptal bych na něho. Velmi mne zajímal, přestože jeho moudrost nebyla nijak zjevná a přes silnou zdrženlivost, ve kterou se uzavíral. Přerušil svou obvyklou mlčenlivost, jen aby odpověděl na otázky, týkající se tak hlubokých námětů jako: podstata lidské duše, tajemství Boha, neznámé síly, které leží nepoužity v lidské mysli a podobně; avšak jakmile začal mluvit, seděl jsem vždy upoután jeho něžným hlasem, zatímco nad námi pálilo tropické slunce nebo svítil přibývající měsíc. Jeho klidnému hlasu byla propůjčena autorita a z jeho zářivých očí vyzařovala inspirace. Každá věta, která přešla přes jeho rty, zdála se obsahovat cenný zlomek základní pravdy. Teologové dusnějšího století učili o věčném lidském hříchu, ale tento adept učil o věčné lidské dobrotě.

V přítomnosti tohoto mudrce cítil člověk bezpečnost a vnitřní mír. Duchovní záření, jež z něho vycházelo, pronikalo vsím. Prostřednictvím jeho osoby jsem poznával pravdy, kterým učil, zatímco jsem byl ukolébán jeho neuvěřitelně svatou atmosférou v uctivou ztichlost. Jeho božská osobnost se vymyká veškerému popisu. Mohl jsem si dělat těsnopisné poznámky výroků tohoto mudrce; mohl bych je dokonce dát vytisknout, ale ta nejdůležitější část jeho výroků, jemná a tichá příchuť duchovnosti, která z něho vyzařovala, nemůže být tiskem nikdy vyjádřena. Pálím-li literární kadidlo před jeho bystou, je to pouze zlomek úcty, kterou bych mu měl vzdát.

Nelze zapomenout na jeho podivuhodný výrazný úsměv, který měl nádech moudrosti a klidu, dobytého utrpením a zkušeností. Byl to muž, který ze všech mých známých měl nejvíce

pochopení pro druhého; vždy jste s jistotou od něho mohli očekávat pár slov, která vám trochu urovnala cestu; a ta slova vždy potvrdila to, co vám již řekly vaše nejhlubší city.

Přítom však ve chvílích klidu měla jeho tvář výraz hluboké melancholie; byla to však odevzaná melancholie, ne ona zatrpklá, odbojná, kterou je tak často vidět... Poznali jste podle ní, že kdysi ve své minulosti vytrpěl nevýslovná duševní muka.

Slova tohoto mudrce dosud planou v mé paměti jako vůdčí světla majáku. „Za řídkých setkání s moudrými muži trhám sladké ovoce,“ napsal americký spisovatel Emerson ve svém deníku a je jisto, že za mých hovorů s tímto mužem jsem ho natrhal plné kose. Naši nejlepší filozofové Západu by nebyli hodni mu zavázat tkaničky u bot. Ale nevyhnutelná hodina rozloučení přišla. Čas se točil okolo této naší staré zeměkoule; jel jsem zpět do Evropy, zabýval se rozmanitými věcmi a teprve zcela nedávno jsem se připravoval k opětnému návratu na Východ. Nezamýšlel jsem nic menšího než prozkoumat Asii napříč, zkoumání, které by bylo pokračováním mé dřívější výpravy za posledními žijícími zástupci pravé orientální moudrosti a magie.

Doufal jsem, že budu putovat žlutými pouštěmi Egypta, že se setkám s nejmoudřejšími šejky syrskými, že se vmísím mezi vymírající fakíry v odlehlých vesničkách v Iráku, že se budu vyptávat sufických mystiků v perských mešitách s kulovitými báněmi a kónickými minarety; doufal jsem, že budu svědkem divů a zázraků, prováděných jogíny – magiky – pod rudě fialovými stíny indických chrámů; radit se s divotvornými lámy v Nepálu a na hranici Tibetu; sedávat v budhistických kláštorech v Barmě a na Cejlonu a vcházet v tiché telepatické rozmluvy se stoletými žlutými mudrci v čínském vnitrozemí a v poušti Gobi.

Moje výzbroj byla již téměř zabalena, několik mých posledních listin bylo uvedeno do pořádku a byl jsem téměř připraven k odjezdu. Odvrátil jsem svou tvář od zalidněných ulic velkoměsta, v němž jsem žil. „Londýn je hřadem pro každého ptáka,“ napsal Disraeli a já patrně jsem jedním z nich, který je poněkud staromódní. Mám rád tichý Londýn s jeho ulicemi a důstojnými parky obehnanými domy z osmnáctého století a dívám se na ně jako na vítané oázy v převládající poušti hlučné modernosti. Když se v noci procházím po příjemných travnatých náměstích, vidím duchy z minulého století oděné v atlasu a v kalhoty ke kolenům. Nemám rád Londýn, který je přeplněn auty a pospíchajícími lidmi. Mám velice rád onu část Londýna, rozprostírající se okolo široké Temže v místech jako Rotherhithe a Wapping, neboť tam, mezi malebnými starými loděnicemi a přístavními hrázemi, se potuluji v atmosféře jemně dýšící vůni moře a pozoruji romantické lodi všeho druhu, jak jezdí nahoru a dolů po řece. Raději se dívám na bárku ošlehanou větrem a deštěm, plovoucí nerušeně a tiše po Temži dolů, nežli na malovaného démona, jakým je nákladní auto, konající svoji nervy trýznící hlučnou cestu po ulici.

A tak onoho osudného dne jsem hledal několikahodinové uniknutí velkoměstu mezi přátelskými stromy na zeleném venkově. Došel jsem k nim přes vlnící se křídové kopce točitými alejemi a tichými bukovými lesy. Moje oči byly zpola zavřeny, ostrý zmatek hluků přeplněných měst povolil a já jsem zase jednou seděl v tichu, skoro unesen. Netrvalo dlouho a starý zvyk se ozval a v očekávání jsem vytáhl svůj odřený zápisník. Usedl jsem ve svěží zelené trávě s perem v ruce a zápisníkem na koleně, chtěje rozhodit svou síť na jemné myšlenky a krásné nálady, které plují přes srdce, když vše je v klidu. V takovémto osamělém tichu v přírodě jsem se často cítil volnějším než v mnohém přijímacím pokoji velkoměsta, a právě ve společnosti takovýchto stříbřitých buků jsem cítil mnohem krásnější a upřímnější přítomnost než ve společnosti mnoha lidských bytostí.

Bylo příjemné podzimní období a všude okolo mne leželo zlatově zabarvené listí, aby zemřelo v takové hojnosti, když končí život roku. Pozdní odpoledne slunce štědře svítilo na všechno kolem. Hodiny tiše mýjely jedna za druhou, kolem jemně zabzučelo několik much, ale pero stále spočívalo nehybně mezi prsty. Cekal jsem vedle tichého břehu mysli na příchod vznešených nálad, jejichž křehká tělíčka jsou jako babí léto. Jsou tak jemná, že hrubá tenata smrtelného jazyka usmrtí malé poutničky hrubým dotekem, nevrhneme-li síť správně; jsou tak plaší,

že někdy musíme čekat velmi dlouho, než se první bojácný cizinec z jiné země odváží do sítě. Jakmile však nashromáždíme několik těchto vězňů, bohatá odměna sestoupí v naše srdce.

V tomto duchovním elementu leží všechny slibné naděje člověka, čekají jako množství neutrhnutých květin na jemné ruce, které by je nasbíraly pro nevidomé lidi. Tyto návštěvy vznešenějších nálad poskytují člověku klenoty pro jeho spisování. V takových posvátných chvílích se dotýkáme nekonečna. Věty se samy tvoří z éteru, ale nevíme jak, fráze se vybavují na nebesích a nastupují na tento pozemský svět, aby sytily naše pero. Člověk se musí těmto tajemným náladám podrobit, a ne jim odporovat. Tak bude hodný toho, stát se prostředníkem mezi nesmrtelnými bohy a slabým, zapomětlivým člověkem.

Ale tentokrát jsem se domníval, že jsem čekal nadarmo, a tak jsem zápisník zavřel a pero opět uložil do kapsy. Brzy podivná hodina soumraku zastíní tvář času a lehké nohy noci se vkradou do dvoran dne. Potom jsem chtěl vstát ze spadlého kmene, kde jsem nadarmo čekal na ony tajemné nálady a pomalými kroky klopytal k domovu přes zatemnělá pole a lesy, které byly pokryty bohatou hnědou pokrývkou přezrálého listí.

Ale místo toho přišlo najednou zvláštní utišení a přes moje oči spadla clona, která uvedla můj zrakový smysl v zapomnění okolního světa. Krevní šťáva bohů se vlila do mých žil, odmrštivši stranou mrtvou a tupou krev lidskou, zatímco v mém srdci se zdálo plápolat velké žluté světlo. Zdálo se mi, že se mého ramene dotýká něčí ruka a pozdvihnuv hlavu spatřil jsem nad sebou laskavý obličej, hledící na mne dolů.

A ten, jehož jsem poznal v Orientě, Mudrc Východu, se zjevil přede mnou a jeho důstojný vousatý obličej byl tak jasný a rozeznatelný, jako by přede mnou byl tělesně. Jistěže ke mně přišel krokem tak tichým jako padání čerstvé rosy. Učinil jsem mu pokornou poklonu srdce na znamení úcty a přivítání. Jeho podivuhodné oči se na mne káravě zahleděly.

Pravil jemně: „Synu můj, nečiníš dobře. Což jsi zapomněl na soucit? Což půjdeš dále, abys doplňoval svou hojnou zásobu vědění, zatímco jiní hladoví po drobtech moudrosti? Chceš být ve styku s božskými bytostmi, když jsou tu ti, kteří hledají Boha, ale spatřují pouze neproniknutelnou hráz oblohy – když jsou tu ti, kteří vrhají své modlitby do prázdnoty, která jim nevrací odpověď? Je-li nutno, zastav své kroky, ale nezapomeň na bližní v nesnázi! Neodjížděj do země vlnících se palem, dokud dříve dobře nerozvážíš mých slov. Budiž mír s tebou navěky!“

A nato, aniž promluvil dalšího slova, zmizel mému zraku tak tiše a tajemně, jak byl přišel.

\*

Když jsem si opět uvědomil své okolí, sotva jsem viděl na okolní stromy, neboť se zatím setmělo; světlo dne vyprchalo a zářící hvězdy se zrodily na obloze. Prvních několik bledých paprsků měsíce ozářilo padlý strom, na němž jsem seděl. Více jsem pro tmou téměř neviděl.

Vstal jsem a vydal jsem se na cestu k domovu. Když jsem krácel trávou s holí v chvějící se ruce a s myšlenkami upnutými na vznešený projev oněch kárajících rtů, uvědomil jsem si pojednou, že obžaloba byla zcela pravdivá. Nestaral jsem se o nikoho než o sebe. Sledoval jsem světlo hvězdy Pravdy, hvězdy, která mne ze všech hvězd na nebesích nejvíce přitahovala, ale sledoval jsem ji sám pro sebe.

Opustil jsem svoje hloubání v přírodě a vrátil se do města, vstupuje do jeho ulic se zvláštní uctivou hrůzou; ulice byly zahaleny v temnotu. Zde byly milióny lidských bytostí nuceny požadavky společnosti jít spát na příkaz hodin a vstávat na zazvonění hlučného budíku. Ano, hodoval jsem sám, sytě se božskými pravdami, které nikdy nemohou zemřít. Což by se moje vlastní duše nestala ubohou a malou, kdybych přezíral ty, kteří hladovějí po tom, co já jsem si v hojnosti vzal z toho zdánlivě neproniknutelného ticha nebes?

Mohl by se člověk spokojit znovuodhalením těchto pravd jen pro sebe? Jsou také jiní lidé než já na této zalidněné zeměkouli a mezi nimi jen málo těch, kteří by mohli přivítat myšlenky, jež bych jim mohl dát.

Tento svět faktů má málo sympatie k člověku, který stojí opodál a ve své duši nechává místo viděním, jichž se svět neúčastní. A svět má pravdu. My, kdož jsme zřeci a mystikové, musíme vydobýt poslední krystalovou kapku vody ze studně vidění, ale tím začíná také naše povinnost, vážná a přísná, nabídnout ten vzácný nápoj prvnímu poutníku, který je dosti žízniv, aby jej přijal. Nikoliv jen pro nás, ale pro všechny stejně vrhá Neptun svůj magický trojzubec do hlubin duše a ukazuje nám tam své oslňující kouzelné obrazy.

Je-li výsada sedět u nohou zapomenutých, ale nikoli méně mocných bohů skutečně veliká, potom krušná práce a námaha sdělit jejich poselství nevšimavým, ale trpícím lidem je právě tak veliká, právě tak ušlechtilá. Snad mysl žádného člověka není tak zahalena špatnostmi, aby jím několik slabých záblesků skryté krásy občas nepohnulo a nepřimělo ho na okamžik zdvihnout hlavu ke hvězdám, někdy ve zmatku nad významem toho všeho, někdy v údivu nad nekonečnou harmonií oněch světů.

**„Nezapomeň na své bližní v nesnázi,“** řekl mi můj neobyčejný návštěvník.

Co tedy jsem měl učinit? Nemohl jsem se příliš dlouho zdržovat v této západní zemi a zanedbat svou transasiatickou výpravu, k níž mi byla cesta urovnána a připravena tlakem osudu a vlivem sklonů. Jak tedy bych mohl pro dobro svých bližních vzít na sebe prorocký plášť a kloboúk a jít šířit to, co jsem považoval za pravdu? A odpověď jasně vyvstala v mé mysli v podobě samozřejmé myšlenky. Napíši některé z dobrých věcí, kterým mne život naučil, a tento záznam zanechám za sebou. Mohl jsem pouze zazvonit u dveří lidí a sdělit jim několik myšlenek, které i mně pomohly, a potom odejít a nechat je, aby ony samy dokončily své poslání. Nemohl jsem hrát úlohu jejich propagátora; kdokoliv je ochotně přijme, jistě mu také pomohou, ale kdokoliv je zavrhne, necht' hledá svůj chléb a nápoj jinde. Kdyby se tato zpráva dostala do rukou člověka v nějaké mukyplné chvíli života, kdož ví, jak daleko by ho dovedla k Věčnému Dobru? Vynasnažím se vložit do slov oné knihy moudrost, získanou těžce dobytými zkušenostmi. Budou tam věty, obsahující jádro dnů strávených v zasmušilosti a z mého pera vyjdou výroky, které vysuší slzy, jež kdysi tekly i z mých očí. Vše toto bych chtěl udělat, neboť si přeji, aby tyto stránky přinesly uzdravení a útěchu těm, kteří jsou právě v neštěstí, ukázat jim, že v člověku jsou vzácné a nečekané zdroje, s jejichž pomocí úspěšně může čelit a překonat tvrdé zkoušky, kterým se vyhne jen málo lidí. Proto však nemusí být kniha bezradostná. Neboť jejím obsahem budou trvalé ozvěny mnoha šťastných hodin, strávených ve velebném míru; bude vyjadřovat extatické radosti božštějších stavů, člověku přístupných. Nikoliv, nemusí to býti kniha bezradostná, vskutku ani nemůže. Květiny musí ztratit své plátky jeden po druhém, měsíc přibývá a musí ubývat, a i krásná píseň skřivánka musí jednou umlknout; já jsem však našel zemi, kde rostou podivné květiny a rostou navěky; kde světlo nebes nikdy neumdlévá, kde všechno zpívá nesmrtelnou hudbou, která ještě neustala od počátku času.

Takto vznikly stránky, které následují. Jestliže se zdá, že neobsahují o mnoho více než sbírku roztroušených myšlenek volně k sobě připojených, musím čtenáře žádat za odpuštění a shovívavost. Neboť tyto myšlenky sbírám v pestré směsi; nejsou vždy spojeny a přicházejí jen ve zlomcích. Stojím zahanben před obratným řečením jiných lidí, jimž plyne jedna věta za druhou jako proud oleje. Toto moje zdrženlivé vyjadřování přisuzuji přirozenému sklonu své mysli vstupovat spíše do stavu klidu nežli se oddávat stavu činnému. V mých nebesích je válka pokaždé, kdy se chopím pera, které si ponechalo omezení, s nimiž se narodilo, aniž by se snažilo o lepší techniku.

Zjistíte, že zde je velice málo argumentace, ale mnoho, co ji vyprovokuje. Důvod bude jasný těm, kteří pochopili tajemství Kristova rčení: „Dokud nebudete jako malé děti, nevstoupíte do království nebeského,“ ale důvod bude těžko pochopitelný i těm nejbystřejším a neomylně

chytrým a samolibým. Neboť intelekt je pouhým strojem; je výtečným služebníkem, ale špatným pánem.

Máme sklony kritizovat tam, kde nechápeme. Jestliže některé místo v látce zde podané se zdá obtížné k pochopení anebo povrchně nejasné, čtenář by měl nicméně o tom uvažovat až k bodu objasnění. Jestliže mohu čtenáře podnítit, aby našel vlastní pravé myšlenky, dělám mu lepší službu, než kdybych ho učil. Tento věk čte, aby zabil čas; ale několik moudrých lidí čte, aby čas oživil. Doufám, že tito poslednější naleznou tuto knihu.

Boje pro mne nemají půvab a debaty by byly pro mne jen mukou. Raději chci být podněcovatelem, povzbuzujícím jiné, nikoliv aby se stali přívrženci nějakého kultu, ale aby mysleli sami za sebe, samostatně, a aby mysleli hlouběji než konvenční lidé dneška.

Jen tehdy, když si věc sami promyslíme, nejlépe jí rozumíme. Nemohu doufat, že bych své chápání přenesl na vás, ale mohu doufat, že ve vás probudím to, co vám dá schopnost postřehu. Proto tento spis neformuluje nějaký pevně stanovený systém, který byste měli polknout bez přemýšlení. Jeho cílem je napovídat. Snaží se vás vyzvat k samostatnému myšlení. Dává vám mentální oříšky k rozlousknutí, a to ve formě neobvyklých otázek. Můžete si pro sebe stvořit nový systém názorů hloubáním nad těmito stránkami, ale bude to váš vlastní systém a nikoho jiného. Zde podané myšlenky mohou ve vás na počátku vyvolat úžas, ale nakonec vás mohou povzbudit; nevím, co z toho se stane.

Nepíši pro dobro člověka, který již zatáhl a pevně připevnil zákločky své mysli, aby tam snad nevniklo světlo nových myšlenek a nevyrušilo jeho spánek. Píši pro těch několik, kteří v moderním zmatku matoucích nauk zastavili svou nohu na půdě zkušenosti, neboť se jim zdá, že není v dohledu žádné jiné bezpečnější místo.

\*

Ti, kteří v této knize hledají spoustu faktů, je nenaleznou; je tisíce knih, které jim dají všechna fakta, která kdy budou potřebovat; a ještě lépe, je tu obsáhlá kniha života, kterou vždy mohou požádat o radu a ve které vždy naleznou potvrzení každého z mých výroků. Mým cílem bylo podat podstatu těchto faktů; snažil jsem se v blesku jedné věty shrnout to, co je za sto tisíce fakty, příhodami a zkušenostmi.

Poněvadž jsem strávil léta, napínaje svoji filozofickou duši na skřípec, až jsem našel pravdu, nemám naprosto náladu naslouchat uhlazeným prázdným hovorům, ani je psát. Přesto však není ve skutečnosti nic nového v základní myšlence těchto stránek, ačkoliv nezáleží tolik na tom, zda jsou to nové nebo opomíjené myšlenky, jako na tom, zda jsou to myšlenky **pravdivé**. Mužové středověku, jako byli Tomáš Kempenský a Jakub Böhme, hlásali tytéž myšlenky v dřívějších stoletích, ale hlásali je ve formě, která na mne nijak zvláště nepůsobí a na mé současníky by působila daleko méně. Přesto však tito mužové psali na základě pravdivých zážitků, které si může kterýkoliv člověk z dvacátého století, chce-li, opakovat. Ti, kteří pokládají tuto skutečnost přinejmenším za něco nepochopitelného a přinejlepším za něco nelogického, měli by dříve horlivě zkoumat, nežli se chopí takovýchto konečných závěrů. Neboť já vím, že jsem se tímto bedlivým zkoumáním života zabýval v duchu vědeckém, přesto však pokorném, abych se dopátral výsledku z nestranné lásky k pravdě. Konal jsem to pro samotný cíl, a nikoliv proto, abych potvrdil nebo zavrhl nějakou zvláštní teorii. To, že se v této knize vážně zabývám málo známými stavy vědomí, mohou mnozí považovat za blud, ale pro mne je to pravou vědou. Ti, kteří to přijmou v tomto světle, shledají, že časem bude jejich víra odměněna a že čas také odmění jejich víru poznáním z prvé ruky. Moje důvěra zůstává klidná a neotřesená, neboť mohu dokázat své teze všem příchozím, ale jen tehdy, budou-li ochotni podstoupili tytéž psychologické pokusy, které jsem podstoupil já. Myšlenky, které nyní šířím, nepřišly mi po dlouhé argumentaci; přišly po dlouhé zkušenosti. Kdokoliv by jim tedy chtěl správně rozumět, musí být hotov podstoupit tytéž zkušenosti; a ony nedají na sebe příliš dlouho čekat, bude-li tak horlivý v hledání pravdy, jako je chtivý jiných, více světských věcí.

Jestliže tedy shledávám, že duchovní život není o nic méně podstatný než svět hmotný, může dojít k témuž postoji každý čtenář této knihy. Nemám žádné zvláštní výsady, které by snad neměly jiné lidské bytosti; nemohu říci, že bych měl nějakou magickou schopnost, kterou bych získal neustálým úsilím. To, co jsem našel v sobě, je přesně totéž, co může nalézt kdokoliv jiný, třeba i zarytý, bezcitný chicagský gangster, ve svém vlastním já.

Jsou-li výroky této knihy místy vřelé a někdy prudké, může to být vysvětleno jedině tím, že jsou opisem života; není to sbírka akademických teorií, vytvořených v tichých halách nějaké univerzity. Což nikdo nemůže být filozofem, aniž by psal chladně, jakoby na svém předmětu neměl nejmenšího zájmu? Musí jeho stránky být bledé a bezbarvé, musí z nich bedlivě vyplnit veškeré citové výrazy, než se věc dá číst bez nebezpečí?

Kritik nemůže vyvrátit toto dílo, neboť není založeno na mých lidských intelektuálních názorech, nýbrž na věčných pravdách, tak starých jako hvězdná nebesa, která nás pohled v noci vítají, na pravdách, které jsou vloženy jak do přírody, tak i do člověka. Jsou zde, ale je třeba jich vydobýt!

Tato kniha je pouze jedním z hlasů volajících v poušti zbloudilého světa; je více hlasů a v mnoha zemích. Poselství, jež přináší ve svých stránkách, je prosté, ale přitom jemné.

Je to literární šíp, vytažený a vypuštěný nazdařbůh, ale je přitom veden rukou vyšší, než je moje. Osud, potřeba mnohých osob, které mi psaly, a výslovná žádost Mudrce z Východu, jednoho z mých duchovních vůdců, se všichni spikli a vnutili mi tuto práci. Tato kniha najde cestu do čekajících rukou některých mužů a žen, kterým

Pravda není lhostejná a může jim posloužiti.

\*

Snažil jsem se věrně tlumočit Hlas, který je u většiny lidí oněmělý; proto doufám, že tato kniha nebude pro ně bez ceny. Skutečnost, že se milióny mužů a žen kolem mne přespříliš zaměstnávají záležitostmi jiného řádu, mne nutí, abych jim připomenul, že oni sami a jejich činnost zmizí za krátkou dobu z této země, ale že je jim otevřena cesta k věčnému životu, který je trvalým pokladem.

Někteří mne označí za jednoho z mizícího hloučku snílků, kteří vidí v člověku hvězdnou výšku. Mají pravdu, ale prosil bych je, aby si uvědomili, že mohou můj sen učinit svou vlastní skutečností. Cesta, kterou jsem sledoval, může být stranou obvyklé cesty, ale není tak vzdálená, aby jí více lidí nemohlo také kráčet. Jestliže nás pošetilý věk nazývá hloučkem pouhých snílků, máme alespoň útěchu, vědouce, že sníme, zatímco oni spí v hrozné nevědomosti.

Jiní se budou ptát: „Může být toto světlo následováno uprostřed dnešních zármutků a utrpení?“ Těm bych odpověděl: „Toto je právě nejlepší čas, kdy božská cena tohoto Světla může být nejlépe dokázána.“ Jsou základní pravdy o životě, základní pravdy a nezaměnitelné zásady, které vládnu žití a které jsou známy mudrcům všech věků od nejvzdálenější minulosti až do dnešních dob. Uzdravení mohou být všichni. Žádný člověk není tak zlomen, tak zatěžován nemocí, chudobou a neštěstím, aby nebylo pro něho nějaké cesty, buď ven z jeho problému, nebo kolem něho, anebo jako poslední útočiště nějaký způsob břemeno unést. Tak to je, tak to také musí být, neboť všichni lidé existují uvnitř Univerzální Mysli, která uvedla tento svět v existenci. Mysl, která je trvale dobrotivá, neskonale moudrá a věčně míruplná. V našem sociálním životě jsou ošklivé věci, které zdánlivě tomuto tvrzení odporují, ale člověk, který je ochoten vynaložit úsilí k odhalení svého duchovního nazírání, pozná, že tvrzení je pravdivé přes všechno zdání. Ten nejmenší výsledek, který je možno dosáhnout neustálým usilováním podle návrhů obsažených v této knize, bude, že cvičící dosáhne vnitřního míru, který ho mezi jeho bližními bude vyznačovat jako člověka záviděníhodné rovnováhy. A až nalezne tento mír, budou k němu přicházet jiní lidé, mladí i staří, a budou se ho ptát na tajemství, které se jim zdánlivě vyhnulo. A potom zase on jim ukáže Cestu.



## II. ČLOVĚK – NEJVĚTŠÍ HÁDANKA VĚDY

*Proto poznej sama sebe, netroufej si Boha zkoumat,  
Správným předmětem tvého bádání je člověk,  
Umístěný na této zemské úžině,  
Je bytost temně moudrá, hrubě velká,  
Jsa příliš znalý, než aby byl skeptikem,  
A příliš slabý, než aby byl pyšným stoikem,  
Visí mezi nimi: nevěda, zda jednat, nejednat,  
Nevěda, zda mít se za Boha, či za zvíře;  
V pochybách, zda dát přednost mysli nebo tělu,  
Zrozen, by zemřel, a mysle, by chyboval.*

*Jediný soudce pravdy, uvržený v nekonečné chybování,  
Sláva, posměch a hádanka světa.*

*Poppe: Esej o člověku*

Filozof sedí na galerii v divadle Života, dívá se dolů na hru, která se odehrává na vzdáleném jevišti. Možná že mu právě jeho vnější postavení umožňuje posoudit všechno přiměřeně. Všichni ti, kteří sedí v přízemních křeslech tohoto pomíjejícího divadla našeho světa, mají bližší pohled než ti, kteří sedí na galerii; ale proto jejich postřeh hry nemusí být pravdivější.

Tajemný význam života pro nás nic neznamená. Takovému problému nedovolíme vstoupit do našeho vědomí. Takováto pátrání rádi odkazujeme starým filozofickým podivínům nebo důvěřivým starým duchovním. Hledání pravdy se stalo nudným zaměstnáním. To, co by nám mělo být šťastným cílem, je prostě zaměstnáním, o němž se nedá ani mluvit a ve slušné společnosti je předmětem, se kterým se nikdo nesmíří.

**Bůh** píše svoje poselství na tvář této kulaté planety.

Člověk, sám sebou zaslepen, je neschopen ho číst. Několik málo lidí, kteří mají zrak, tlumočí toto poselství jiným. Ale celé lidstvo si za jejich snahu z nich tropí posměch; jen těch několik intuitivních mezi vzdělanci a dětsky prostých mezi dělníky a rolníky přijmou poselství a oplácejí poslům láskou. Proto člověk musí tragickou povídku svých nedávných dějin číst se slzami. Ale úplná povídka o lidstvu není ani tragedií, ani komedií; žádná opona nepadá, ani není konce.

Ano, lidstvo se zdá být postiženo duchovní slepotou a hluchotou. Poněvadž nejsme schopni číst mystické písmo na zdi tohoto světa, poněvadž nejsme ochotni naslouchat několika zřecům, kteří číst mohou, procházíme svými dny klopýtající a tápající. Ať jsou to výslovná varování nebo moudré rady, obojí přehlízíme jako horlivé chvástání potrhých, zrovna jako Židé přehlíželi Kristovy zahrocené pravdy. A výsledkem toho je, že lidé bezradně putují uprostřed zmateného chaosu dneška. Zvedáme se z kolébky zrození a chápeme se života vášnivýma rukama, ale brzy klesáme zpět do chladného hrobu, kde není vášně.

Naše malá „já“ jsou zcela zaujata důležitostmi našich zápasů a snažení, našich vítězství a porážek. Naše vábíci světské statky nás drží v zajetí a my se kvůli nim rozčilujeme a hněváme. Tomu nemůžeme zabránit, neboť jsme lidé. Ale Sfinga, zvedající se z egyptských písčin a přehlížející smrtelné pokolení lidské, se usmívá... usmívá... usmívá!

Ale člověk je bytost rozumová a instinktivně touží po rozumovém vysvětlení věcí. Člověk nyní žije ve věku převážně vědeckém a intelektuálním. Veškeré jeho zkušenosti jsou vysvětlovány světlem čistě materialistického rozumu. Ale život dělá velkou čáru přes mapu jeho vlastní

přirozenosti, zanechávaje obrovská neznámá území, kam rozum není schopen proniknout. Jeden úsek ve staré eseji Bertrama Russela, kde vyjadřuje svoje krásné, ale pesimistické vyznání víry, považují za typickou ukázkou neplodného postoje, vnucovaného všem těm učencům, kteří se vzdávali veškeré naděje, že by kdy prozkoumali ono neznámé území. Je tam doslovně : „To, že člověk je výsledkem příčin, které v nejmenším nepředvídalý konec, k němuž dospívají, že jeho původ, vývoj, jeho naděje a obavy, jeho lásky a víry jsou pouze výsledkem náhodného seskupení atomů; že žádné nadšení, žádné hrdinství, žádná síla myšlenky nebo citu nemůže zachovat osobní život za hrob; že veškerá práce věků, veškerá oddanost, inspirace, slunečný jas lidského génia jsou předurčeny ke zmaru v nesmírných hloubkách slunečního systému, že všechny tyto věci, nejsou-li nade všechnu pochybnost, jsou přec jen tak jisté, že žádná filozofie, která by je zavrhovala, nemůže doufat ve své trvání.“

Takové jsou tedy pesimistické myšlenky, které mají ohlas v dnešní době mezi intelektuály naší rasy. Výsledky, jichž dosáhli učenci, můžeme dnes vidět všude kolem sebe; musíme vždy obdivovat jejich vyvinutou inteligenci, přesto však nás mohou naučit jen ABC života; neznají jeho X Y Z. Většina z nich je nyní dosti upřímná, aby to připustila a přiznala svoji neznalost prvotních příčin.

Ti, kteří by na nás při řešení těchto věcí chtěli, abychom se opírali o zdravý rozum, chtějí na nás, abychom se opírali o třtinu. Zapomínají, že zdravý rozum, pokud je to pouhý nevědomý názor, je někdy synonymní s obecnou nevědomostí.

Kam tedy se můžeme obrátit, abychom se naučili prvním písmenům abecedy života? Musíme jít tam, kam lidstvo chodilo, kam jedině může jít. Musíme jít ke zřecům a mudrcům. Zatímco vědci pátrali ve hmotném vesmíru po nových poznacích, zřeci pátrali po svých vlastních já a probádali svou vlastní mysl, hledajíce staré pravdy; neboť přišli k poznání, že mohou pouze znovu odhalit odvěkou moudrost člověka. To, co první zřec našel a zaznamenal před mnoha tisíci lety, nalézá a souhlasí s tím poslední zřec dnes. Ale to, co první vědec devatenáctého století našel a zaznamenal, poslední vědec dneška odhodí se smíchem. Nejnovější výsledky vědy pohřbily už chladné úvahy učenců doby viktoriánské do hluboké hrobky. Ale přece je dnes vědec považován lidským pokolením za takovou posvátnou osobnost, že dokud nekývne hlavou na znamení souhlasu ke každému jednotlivému odhalení zřece – což se děje před našima vlastníma očima v posledních letech – perla je zahozena do smetí jako falešná. Žijící vědci, kteří by sotva mohli být nazváni snílky, propůjčují nyní svá jména idejím zřeců. Hlavní nauka biskupa Berkeleye byla podobna nauce indických absolutistů. Tvrdil, že vše, co o světě víme, je jen naše reakce vůči němu, jen naše dojmy o něm. Učinil mysl měřítkem skutečnosti našeho vesmíru a umístil tak mysl jako první a základní skutečnost. Sir James Jeans svým skvělým úsilím ukázal, jak fyzika, pracující za předpokladu, že hmotný svět je základní skutečností, byla přesto nucena vzít v úvahu tuto Berkeleyyovu hypotézu. Také závěry Einsteinovy a Whiteheadovy též pomohly potvrdit biskupovo tvrzení.

Jeans v „Tajemném vesmíru“ píše: „Veškerá tělesa, z nichž sestává obrovský rámec světa, by neměla žádnou substanci bez mysli.“ Tento závěr v duchu Berkeleyově je opět posílen Sirem Arthurem Eddingtonem, výtečným fyzikem, který podobně líčí vesmír jako představu v mysli – Boha. Dokonce popírá skutečnost mimo meze vědomí. Práce Sira Olivera Lodge ve fyzice, právě tak jako jeho výzkumy na poli spiritualismu, ukazují také na lidskou mysl jako na jedinou skutečnost ve světě pomíjivé hmoty. Naši uštěpační materialisté odbývají tento názor lusknutím prstů. A vědci, kteří ho přijmou, se stanou, obecnou mluvou řečeno, „potrhými“. Je však pozoruhodné, že právě tito vědci stojí v předních řadách své profese a že k tomu přijetí byli vedeni po dlouhém a hlubokém studiu. Můžeme si dovolit malou předpověď a prohlásit, že celá armáda vědců bezděčně jde tímto směrem.

Musíme se však osvobodit od sebeklamu, že osobnost má pravdivé měřítko vědomí. Musíme nejdříve v sobě navodit skutečnou pokoru, nežli můžeme poznat osvobozující **Pravdu**. Musíme s Descartem, bystrým Francouzem, vstoupit do myšlenkového rámce, kterým začal

jedno ze svých děl: „Mnohé jsem považoval za pravdivé, co nyní nalézám nepravdivým; nemám důvod, abych cokoliv považoval za jistější než toto. Možná že vše, co chápu a v co věřím, je nepravdivé. Co tedy je pravdivé, co je jisté?“

A tak staré mechanistické pojetí života, které bylo založeno zakladateli moderní vědy od sedmnáctého století, počalo vymírat v laboratořích a posluchárnách. Sami fyzikové – kdysi navrhovatelé evangelia hmoty – se nyní stali nepříjemně nejistými ohledně fyzických úkazů. Jejich rozšířená bádání jim ukázala, že to, co kdysi nazývali neživou hmotou, může projevit některé vlastnosti, které učebnice dosud popisují jako náležející pouze třídě organické. To je tragédie času – přezkoumává všechny věci a názory, opět a opět dokazuje nepravdivost pojmů, běžných v přítomné době.

\*

Když do plachet lodi vědy sedmnáctého století zadul mocněji vítr s pečlivě připraveným Baconovým kompasem, byla by užasla její posádka, kdyby jí bylo řečeno, do jakých podivných vod popluje v třicátých letech století dvacátého. Neboť loď směřuje do přístavu starých filozofů, kteří prohlašovali, že čas má sotva svoji oddělenou existenci mimo lidský mozek a že hmota je seskupení miliard nekonečně malých částíček v éteru vše prostupujícím.

Věda devatenáctého století vysoce povznesla teorii, že život je produktem hmoty. Věda dvacátého století rychle dělá čelem vzad a pozoruje, jak se hmota rozpouští v elektrony, v pouhý shluk elektrinou nabitých částíček, které se vymykají zraku a chápání. Krok z tohoto stupně do nehmotného světa není tak daleký – intelektuálně.

Filozofie, kdysi Popelka, jíž se vysmívali, začíná si nyní přicházet na své. Výborní vědci, jako Jeans a Eddington, dokázali neschopnost fyzikálních věd dopátrat se podstaty věcí bez její pomoci.

Jestliže přehlédneme běh vědeckého a filozofického myšlení počínaje rokem 1859, kdy Darwin uveřejnil svůj speciální spis „O původu druhů“, shledáme v posledním století jeho sestup hluboko do materialismu a jeho vzestup k duchovnějším výkladu vesmíru v tomto století.

Materialisté, kteří hovoří jazykem doby viktoriánské a v duchu Darwinově, stávají se nerosozumitelnými bystřejší generaci dneška, která sledovala vědu až k podivným výzkumům Jeanse, Einsteina a Lodge.

Když Einstein dokázal, jakému zvláštnímu zakřivení podléhají sluneční paprsky, než dosáhnou naší planety, vědecká světla, která nás až dosud vedla, trochu pobledla a lidé se stali opatrnějšími, než aby skočili po samozřejmém závěru. Právě tak psychologie, jak byla před padesáti lety, vypadá dnes trochu žalostně. Již jen studia v oboru abnormální psychologie zle strhala zdánlivě správné výklady oné doby.

Nová řada vědeckých badatelů, kteří se nyní zabývají problémy času a příčinnosti, zvláště pak matematicí fyzikové, otevřeli nám zcela nové vyhlídky. Einstein nás tak naučil dívat se na čas jako na další rozměr, ač jsme sotva pochopili plný význam této revoluční myšlenky. A jestliže ho jeho další práce někam vede, vede ho k tomu, aby považoval mysl za konečnou skutečnost.

Žijeme ve věku užité vědy; vědění je první, víra je druhořadá. Prozkoumáme každý fakt a událost v tomto světě se zvědavým „proč“? Pro každý viditelný účinek je příčina. Staré časy, kdy nějaká matoucí událost byla vysvětlována působením vůle boží nebo rozkazem nějakého anděla, jsou pryč, zmizely, a to nadobro. Duchovní pravda musí od nynějška stát na vědeckém základě; nikdy se nesmí obávat jakékoliv otázky a nesmí zavrhnout poctivého tazatele jako nenáboženského proto, že chce důkaz, nežli uvěřit.

V konečných desetiletích osmnáctého a v prvních desetiletích devatenáctého století objevila se na evropské obloze souhvězdí literárních a vědeckých světel, které označovalo a předpovídalo příchod věku rozumu. Bůh byl svržen z trůnu a rozum se stal korunovaným vládcem filozofie.

Nyní se věda těší našemu největšímu uctívání. Vědec je papežem dneška a sedí ve Vatikánu světové autority. Přijímáme jeho učené objevy s nábožnou, posvátnou úctou. Věříme jeho slavnostním prohlášením tak, jako kdysi celá Evropa věřila zásadám a dogmatům církve.

Účelem těchto myšlenek není hanět vědu, uvrhnout celou tu obrovskou strukturu trpělivě nabytých poznatků v opovržení. Mám hlubokou úctu k intelektuálním schopnostem a trpělivému charakteru vědce. Věřím, že jeho práce má své pravé a užitečné místo v životě. Nevěřím však, že toto místo je nejvyšším.

Praktická užitečnost vědecké metody nesmí být zlehčována. Jenom pošetilec se bude odříkat s opovržením divů, které věda dala člověku, ačkoliv bychom učinili dobře, kdybychom si připomenuli bystrou poznámku Disraeliho, že: „Evropan mluví o pokroku, protože pomocí několika vědeckých objevů vytvořil společnost, která si spletla pohodlí s civilizací.“ Fakt, že vědec omezil svoji pozornost k objektivnímu světu, nezmenšuje cenu jeho objevů. Necht' jen obrátí svoji pozornost dovnitř, použije stejných metod experimentálních a deduktivních na svět subjektivní, obrátí své pátrání ke středu své vlastní mysli a vnikne do sféry duchovní.

Věda učinila kroky obří, ale veškeré její kroky jsou v jednom směru – navenek, stále navenek. Je to však tak, jak to má být. Nyní však přišla doba, kdy je třeba dodat niternosti jejím objevům, dát duši formám, které vytvořila. Je duše pouhým akademickým pojmem, intelektuální hračkou, aby jí profesori potvrzovali nebo popírali? Je to pouze něco, o co teologové mohou vítězně opírat svoje teze a na co racionalisté mohou vypouštět svoje slovní šrapnely? Až dosud vědci nemohou najít žádné chemické stopy duše; nemohou ji zaznamenat na žádném ze svých měřících přístrojů, tak jako zaznamenávají plyn. Nelze-li však získat chemické a mechanické reakce, nemusí vědec zklamane zanechat pátrání... Jiná cesta je otevřená. Možná že není cestou obvyklou, vede však ke stejnému cíli – k odhalení duše. Jestliže vědec má raději pravdu nežli společenskou konvenční ohebnost a jestliže si cení porozumnění lidskému životu více nežli porozumnění kusu skály, bude pátratí touto cestou. Metoda, kterou uvedu, je nesmírně stará a její původ sahá daleko do minulosti lidstva, až do mlhavého pravěku. Toto její stáří nesmí však být na její újmu, neboť lidé starověku byli obry v chápání duchovních mystérií, ale dětmi ve studiu věd fyzikálních; lidé moderní jsou mistry ve vývoji věd fyzikálních, ale nováčky v chápání duchovních mystérií.

\*

Velký německý filozof Kant řekl, že jsou dva význačné divy božího stvoření. Pravidl, že tyto divy jsou hvězdnatá obloha nad námi a mysl lidská v nás. Ač jsou výsledky bádání vědy ve vnějším světě veliké, ještě větší objevy ji očekávají v tomto století v oboru psychologie. Člověk ustoupí v úžasu, až porozumí tajemným dějům, které se dějí uvnitř oněch vydutých nádob z kostí, jimž říkáme lebky.

Psychologie, věda o mysli a studium vědomí, dává nejcennější odměny pravému vědeckému bádání. Žádný jiný předmět není tak málo chápán a nemá tak dalekosáhlý význam jako psychologie, neboť je klíčem k hlubšímu štěstí člověka.

Čas nutně povznese pojem duše ze zajetí odložených teologických názorů v seskupení vědecky ověřených vět. Ale věda onoho budoucího dne možná použije zrovna tak pohotově lidské mysli jako experimentální nástroj, jako dnes používá mikroskopu. To, co se nyní považuje za bláhové iluze mystiků, bude potom ověřenými pravdami parapsychologické vědy a bude bez výhrad veřejně prolašováno.

Kdo z těch, kteří sledovali tápání vědy, může pochybovat, že dvacáté století odhalí něco z těchto mystérií? Již v jeho počátečních desetiletích v pronikavém mozku francouzského badatele Bergsona blesklo následující prorocké poselství: „Prozkoumat největší hloubky nevědomí, pracovat ve spodní vrstvě vědomí – to bude předním úkolem psychologie v nastávajícím století. Nepochybují, že ji tam očekávají obdivuhodné objevy.“

Přední učenec, jako je Eddington, nám říká, že fyzický vesmír by byl abstraktní, kdyby nebyl spojen s vědomím. Mysl již nemá býti nadále považována za pouhý vedlejší produkt, vytvořený hmotou. Dalším a přirozeným krokem je prozkoumat stavy vědomí, zkoumání, které Huxley před půl stoletím zesměšňoval, protože považoval takové stavy za pouhé stíny, připojené ke stavům skutečným.

Toto vnitřní zkoumání stojí skutečně za to, neboť v mysli lidské i zvířecí je něco, co není ani rozumem, ani citem, nýbrž je hlubší než obojí; toto něco můžeme vhodně nazvat intuice. Až věda bude moci pravdivě vysvětlit, proč kůň sám doveze opilého jezdce ve tmě k domovu několik mil vzdálenému, proč polní myš zacpe otvor svého doupěte před příchodem chladného počasí, proč ovce přebíhají na závětrnou stranu kopce před příchodem prudké bouře, až nám bude moci říci, co varuje želvu, aby se uchýlila do svého úkrytu před každým deštíkem, a až nám podle pravdy bude moci vysvětlit, co vede supa k mrtvému tělu zvířete mnoho kilometrů od něho vzdáleného, potom poznáme, že intuice je někdy lepším vůdcem než intelekt. Věda vyrvala přírodě několik ohromujících tajemství, ale až dosud nebyla schopna odhalit pramen intuice.

Intelekt, který je schopen předložit spoustu záhad o člověku, osudu a smrti, je neschopen je rozluštit. A až věda podmaní svět a poslední záblesk posledního tajemství zanikne, bude jí stát v cestě největší ze všech záhad: „Člověče, znáš sama sebe?“

Byl bych rád žil v Aténách v oné době, kdy si člověk mohl zajít na tržiště a naslouchat onomu tuponosému, bojovnému muži, jistému Sokratovi, jak dává křížové otázky veřejným činitelům města, jak jim neustále klade svoji oblíbenou otázku. Člověk Sokratova druhu neumírá a jeho vznešený charakter přežívá hrob.

Až celá naše nejnovější literatura bude probrána a veškeré staré papirusy budou vykopány, nenajdeme v nich moudřejšího předpisu, nežli je důtklivá připomínka delfského orákula: „Poznej sama sebe,“ a rada indických řešitelů: „Pátrej po svém já.“ Tato slova, ač starší nežli mumie v Britském muzeu byla by mohla vyjít z psacího stroje moderního myslitele. Věky nemohou zabít žádnou pravdu a první člověk, který ji vyslovil, našel by ozvěnu přes celá staletí. Žijeme na kouli, otáčející se v prostoru, umístěné na velké obloze někde mezi hvězdami Venuší a Marsem. V tom je pro člověka něco k úvaze a něco k smíchu. Člověk změřil s nepopíratelnou přesností vzdálenost mezi vlastní planetou a těmito dvěma hvězdami, ačkoliv jsou to vzdálenosti tak veliké, že přesahují meze představitelnosti, přece však není schopen změřit rozsah své vlastní mysli. Je sám sobě tajemstvím, které zůstává nevyřešeno, i když hořké vody smrti již dosahují k jeho nohám.

Není to ironické, že duše člověka se zdá méně přístupná prozkoumání nežli Země, na které žije? Není to neobyčejně podivné, že byl přespříliš zaměstnán světem vnějším, než aby se až dodnes namáhal přemýšlením o světě vnitřním?

Proč by se člověk trápil, jak pracuje vesmír? Vždyť on ho stejně nemusí řídit! Ale musí vskutku řídit sama sebe.

„Sluneční systém se točí bez tvého přičinění, žij, nebo zemři. Ve vesmíru strachu není,“ napsal bystrý myslitel Zangwill.

Avšak člověk sotva dovede ocenit tuto zahrocenou pravdu.

Ví více o fungování automobilu, než ví o funkci svého vnitřního já. Přesto však staří učili – a několik málo z nás si jejich učení potvrdilo, že existuje vrstva lidského vědomí, která obsahuje nejbohatší žílu ze všech – ryzí zlato. Neměl by ji člověk postavit do popředí všech svých zájmů?

Porovnání s jinými výsledky, moderní věda odhalila velmi málo o podstatě člověka, ačkoliv vynalezla jak kalit kovy, jak vystřelit pultunový granát do vzdáleného města a sta jiných menších věcí. Za poslední tři století lidské vědomosti o hmotném světě rostly úžasnou rychlostí, ale jeho znalost sama sebe se vleče daleko pozadu.

Dovedeme postavit vysoké mosty a překlenout jimi řeky nesmírné šíře, ale nejsme schopni překlenout jednoduchý problém: „Kdo jsem já?“ Naše lokomotivy snadno křížují celou pevninou, ale naše mysl neumí proniknout tajemství jáství. Astronom přibližuje vzdálenější hvězdy na dohled své observatoře, ale když se zeptáte, zdali zcela ovládl své vášně, zahanbeně sklopí hlavu. Jsme zvědaví na vše, co se týče naší planety, ale zůstáváme neteční při zmínce o jáství.

Nahromadili jsme detailní poznatky téměř o všem, co je pod sluncem; známe funkci, složení a vlastnosti téměř všech předmětů a úkazů této země. Ale neznáme sami sebe.

Tíž lidé, kteří prostudovali všechny vědy, musí ještě studovat vědu o poznání sebe; tíž lidé, kteří objevili, proč a k čemu je malý hmyz, nevědí, proč a k čemu je jejich vlastní existence. Známe cenu všeho, ale neznáme úžasnou hodnotu nás samých.

Namačkali jsme encyklopedie tisíce stránkami o tisíci věcech, ale kdo dokáže napsat encyklopedii o tajemství svého vlastního já?

Čím to je, že věc, která každého člověka nejvíce zajímá, je – on sám?

Jáství však je jedinou skutečností, kterou jsme si jisti. Veškeré věci kol nás ve vnějším světě a veškeré myšlenky v našem vnitřním světě pro nás existují, jen když naše vlastní já si je uvědomí. Já vidí zemi a země existuje, já si uvědomuje nějakou myšlenku a myšlenka existuje. Berkeley bystrým myšlením došel ke stejnému závěru. Ukázal, že hmotný svět by neexistoval, kdyby nebylo myslí, která by ho pozorovala.

Co tedy je já?

Není žádné tajemství v tajemné knize Přírody, které by se časem a při trpělivém úsilí nedalo přečíst. Žádný zámek nebyl ještě udělán, aby k němu nebyl příslušný klíč, a často můžeme porovnávat dílo člověka s dílem Přírody.

Studium jáství ukáže jednoho dne, že je mistrovským klíčem k otevření všech filozofických dveří, všech vědeckých hádanek, založených na slovní hříčce, a všech uzamčených problémů života. Jáství je základní skutečnost – je první o níž víme už jako nemluvnata; a bude poslední, kterou budeme vědět jako mudrcové.

Největší jistota ve vědění přichází jenom v oblasti jáství. Svět a jeho předměty můžeme poznat pouze prostřednictvím přístrojů a našich smyslů, ale to, co odečítá na oněch přístrojích a používá oněch smyslů, je já. Proto jsme nakonec zatlačeni zpět do této pozice, kdy poznáváme, že studium jáství je tím nejdůležitějším studiem, jemuž může kterýkoliv myslitel věnovat svoji mysl.

Jeden sofista přišel k jednomu z mudrců starého Řecka a myslel, že ho uvede do rozpaků svými matoucími otázkami. Ale mudrc z Mileta obstál ve zkoušce, neboť na všechny otázky odpověděl bez nejmenšího rozmýšlení a s největší přesností.

1. Co je ze všeho nejstarší?  
**Bůh**, protože vždy existoval!
2. Co je ze všeho nejkrásnější?  
**Vesmír**, protože je božím stvořením!
3. Co je ze všeho největší?  
**Prostor**, protože obsahuje vše, co bylo stvořeno.
4. Co je ze všeho nejstálejší?  
**Naděje**, neboť ji člověk nepozbude, i když pozbyl vše ostatní.
5. Co je ze všeho nejlepší?  
**Ctnost**, neboť bez ní není nic dobrého.
6. Co je ze všeho nejrychlejší?  
**Myšlenka**, protože v méně než jedné minutě může dolétnout až na konec vesmíru.

7. Co je ze všeho nejsilnější?

**Nutnost**, která člověka staví v tváří v tvář všem nebezpečím života.

8. Co je ze všeho nejsnadnější?

**Radit druhým.**

Když však došlo k deváté otázce, náš mudrc vyslovil paradox. Dal odpověď, o níž jsem si jist, že jí jeho světský tazatel vůbec nerozuměl a které většina lidí dává pouze nejpovrchnější význam.

Otázka zněla: „Co je ze všeho nejobtížnější?“ A mudrc z Mileta odpověděl: „**Poznat sama sebe.**“ Takové bylo vybídnutí starověkých mudrců nevědomému člověku a toto vybídnutí platí a bude platit nadále.

# III.

## TAJEMNÉ NADJÁ

*Osamocen, však blízký, nesmírně stár a sám, sedí v nejvnitřnější svatyni chrámu se složenýma rukama a božskou tváří. Vševědoucí, nevyzpytatelný, neznám...*

*G. P. Williamson*

Světci a mudrcové, myslitelé a filozofové, kněží a vědečtí badatelé, všichni se již po staletí snaží porozumět záhadné podstatě lidské duše. Shledávají, že člověk je bytostí protismyslnou, bytostí schopnou klesnout v nejtemnější propasti zla a přitom stejně schopnou vystoupit do nejvyšších míst vznešenosti. V jeho prsou nalézají dva tvory – jednoho příbuzného ďáblu a druhého příbuzného andělům. Člověk je tak podivuhodně stvořen, že ze své vlastní podstaty může vyvinout to, co v životě je nejznamenitější a stejně tak to, co je v něm nejvíce hodno zavržení.

**J**smе pouhými kusy oživené hmoty? Není člověk vyššího původu než tělesného?

**N**ebo jsme duchovní bytosti, zářící a od boha pocházející, ale dočasně omezené a ubytované v našich tělech?

**N**ejsme, jak se mnoho lidí domnívá, nic více než dokonalejší opice s ošklivými rysy povahy, příznačnými pro bývalou opici, které prozrazují náš původ, anebo jsme, jak jen málo lidí věří, nic menšího než zdegenerovaní andělé? Máme být nebohou obětí Času? Má každý z nás oživit svůj temný kout této země na krátkou chvíli a potom zmizet?

„Když se rozhlédnu, na všech stranách vidím jen hádky, nesrovnalost a nesvornost. Když svůj zrak obrátím dovnitř, nenalézám nic než pochyby a nevědomost. Co jsem já? Z jaké příčiny odvozuji svoji existenci? Do jakého stavu se vrátím? Jsem zmaten těmito otázkami. Začínám se domnívat, že jsem ze všech stran obklopen nejhlubší temnotou,“ napsal skeptický skotský myslitel David Hume.

**M**ůžeme najít pravdivé odpovědi na tyto matoucí otázky? Člověk vrhá tyto otázky ve tvář života, čeká... čeká..., ale klesne do hrobu a nenalézá odpovědi. Přece však bohové obdařili člověka inteligencí, vlastností, která je zcela schopna vypátrat pravdu o jeho vlastním já, ačkoliv může selhat, je-li postavena před hlubší záhadu Vesmíru.

**T**o jsou záhady života, které mátlý mudrce šedesátí generací a které je budou mást ještě mnohem více. Nejbystřejší myslí, nejschopnější pera a nejvýřečnější rty se těmito temnými hádankami zabývaly, ale lidstvo přesto stále tápe po odpovědích.

**Č**lověk – pochybující a zoufající postava – si pyšně vykračuje přes chladné pustiny tohoto světa a cynicky se směje jménu Boha. Ale zoufalství je ranou postižené dítě nevědomosti.

**B**ůh vložil pravé světlo do srdce každého dítěte, které se narodí; toto světlo musí však být odhaleno. Ovinuli jsme kolem něho tmavé roušky, které nás oslepují a my sami je musíme odvinout.

**Ž**ádné volání, které vychází z hlubin upřímného srdce, nevyjde nadarmo, a je-li modlitba správně vyřčena, bude zodpovězena Bohem v našem vlastním srdci.

**P**řůměrný člověk vysílá svá chapadla k životu, tápaje po své cestě k něčemu, co zcela dobře nechápe. A asi sotva si uvědomuje, že začne-li užívat své inteligence k vyřešení svého vlastního problému sama sebe, automaticky vyřeší paralelní problémy Boha, Života, Duše, Štěstí atd.

**B**ílá rasa prošla celý povrch země při hledání nových Amerik, takže je sotva nějaký pruh země, na kterém by byl bílý člověk nespočinul svou nohou. Avšak já zde zamýšlím naznačit



jiný svět, který vskutku byl prozkoumán jen několika málo lidmi, ale mnohými byl ignorován. Není tomu tak dávno, co naši zeměpisce popírali existenci velké části tohoto světa, který obývali; prostorový pojem Ameriky byl kdysi kladen mezi věci, jimž bylo třeba se posmívat.

Právě tak tomu je s všeobecnou domněnkou, že to co můžeme v současnosti z člověka vidět – jeho tělesnou formu – představuje vše, čím je, a vše, čím patrně kdy bude. Červi budou mít veselý hodokvas na všem, co nás tvoří, na nás celých, a nikoliv jen na našich tělech. Tato domněnka je ošklivá, ale mnoho lidí, jestliže ne všichni, ji považují za pravdivou a o možnosti přežití pozemské smrti mluví jako o něčem, čemu je třeba se hlasitě smát. Potřásají svými hlavami a prohlašují, že nemohou pochopit tajemství ducha, přitom však ochotně přijímají hmotu, jejíž poslední podstata je sotva méně tajemná. Chci ukázat, že tito lidé chybují, když omylem přijímají za pravdivou domněnku, že normální stav lidské mentality představuje stav konečný. Je pravda, že v člověku jsou kluzká místa, černá, se zlými, plazícími se a podlými tvory. Ale také jsou tu místa zářící a jasná, kde duše rychle vzlétá. Psychoanalytik, který hledá pouze to první – nalézá je.

\*

Přes celé tajemství slovní tradice nejdávnějších předků, zářící v literaturách světa, od pradávných hrubých, neumělých rukopisů orientálních národů až po nejnovější výrobek tiskařského lisu v tomto roce nalézáme zvláštní, stále se opakující narážku na jiné já v člověku. Nezáleží na tom, jaké jméno bylo dáváno tomuto tajemnému já, zdali bylo nazváno duší, dechem, jiskrou nebo duchem. Vskutku není jiné nauky na světě mimo onu, jejíž intelektuální rodokmen sahá až do tak vzdálené minulosti.

Každý ví, že je jistá mez dosahu činnosti normálního lidského vědomí. Ne však každý ví, že vždy bylo několik

nebojácných lidí, kteří si ve svých myslích zahráli na krále Knuta (Kanut z Danemarku, anglický král (1016 – 1035). Praví se o něm, že velel mořským vlnám, aby se vracely. (Poznámka překladatele)) a přinutili nepokojné vlny myšlenek, aby se valily zpět, až vědomí překročilo normální hranici a ocitlo se ve svobodných světech ducha.

Musíme prověřit tyto údaje o zkušenostech duchovních zřeců, podávaných jimi po celé věky. Buď je to blábolení nezodpovědných bláznů, anebo jsou to slova takové důležitosti, že by zvrátila přítomný materialistický základ našeho života.

Nemyslím, že by nám příliš prospělo pátrat po původu této nauky, neboť pravda může povstat v množství hlav na celé zeměkouli a žádná nebude jejím pravým otcem, kromě tajemného pramene, ve kterém všechny myšlenky vznikají. Někdy se můžeme více poučit studováním přírody nežli studováním knih. Jeden člověk kdysi pozoroval červa, jak si vrtá díru kusem dřeva. Toto jednoduché pozorování ho naučilo principu budování tunelů. A dnes, díky této chápavosti člověka, projíždějí vlaky pod širokými řekami a skrze hory pevných skal... Tak také první zřeci, pozorující putování myšlenek ve svých vlastních myslích, zpozorovali, že tu je něco, co přichází v činnost, když se myšlení na okamžik zastavilo. Toto Něco bylo prvním slabým náznakem duše. A takto se zrodila věda, odhalující duši, a oni počali učit lidi, jak poznat pravdu o sobě.

Téměř ve všech předkřesťanských civilizacích bylo toto vědění sdělováno různými způsoby, v Sumerii, Babylóně, Chaldeji, Číně, Persii, Indii, Mexiku, mezi severoamerickými Indiány, mezi středoamerickými Mayi a mezi Aztéky, stíhanými nešťastným osudem; byly sdělovány esejci mezi židy a gnostiky ve východních městech kol Středozemního moře.

Mezi majestátnými zříceninami, které pokrývají povrch dnešního Řecka, stojí obrovská stavba bez střechy, s rozpadávajícími se zdmi a zpřeráženými sloupy. To je vše, co zbylo ze sídla, kde kdysi byly slaveny s nádherou a počtami eleusinská mystéria pod záštitou Atén. Dnes je jen několik málo lidí, kteří chápou, co se dělo za zdmi oné svatyně. Zasněžení do těchto mystérií bylo považováno mezi starými za věc veliké důležitosti, ačkoliv my, moderní lidé, sotva víme, co to znamená. Muži jako makedonský Alexander a římský Julius Caesar využili

této vznešené a nezapomenutelné zkušenosti a vyšli potom, aby svědomitěji plnili veliké úlohy, které jim osud přidělil; taková byla velkolepost poznání, jehož se jim dostalo za zavřenými a střeženými branami.

**Když** byly obřady řeckých mystérií skončeny, tu poslední slova, která zasvěcenec slyšel, byla: „**Jdi v míru.**“ A ti, kteří byli zasvěceni, napsali, že navždy potom šli životem s duší v klidu a myslí jasnou. Zasvěcení ve skutečnosti nebylo nic jiného než to, že kandidát vstoupil do stavu, v němž si uvědomil, čím skutečně je. Toto zasvěcení doplňovalo celého člověka, a kdo ho nepodstoupil, byl vskutku jen polovičním člověkem. Několik zlomků z toho, čemu se naučil v oněch starých chrámech, jsem vložil do této knihy, ale snažil jsem se tyto stářími omšelé pravdy vyjádřit působivou formou pro dnešního člověka a snažil jsem se je přizpůsobit praktickému životu. Klíč k celému problému těchto dávných mystérií nám dal Plutarchos v následující větě: „V okamžiku smrti zažívá duše tytéž dojmy jako ti, kteří jsou zasvěcováni do velkých Mystérií.“

Učenci také nemají jistotu o účelu Velké pyramidy, té obrovské stavby, jejíž vnitřek odráží věčné ticho žlutých egyptských pouští. Jelikož se tam později konaly pohřební obřady faraónů, přicházejí k mylnému, ale přirozenému závěru, že tato podivuhodná stavba byla postavena jejími staviteli jako gigantická hrobka. Ale její pravý účel byl nekonečně vyšší. Sem byli přiváděni kandidáti za tím účelem, aby podstoupili mystickou zkušenost, která se nazývá zasvěcení, zkušenost, v níž jim bylo kromě jiných věcí umožněno dočasně se uvolnit z omezení těla a přijít do styku s tímto druhým já v člověku. Této zkušenosti bylo dosaženo vnějším působením, a to prostřednictvím mocné pomoci velekněží té doby.

**Jděte** do Britského muzea a spatříte tam obrovskou kamennou sochu, která tam byla přivezena před mnoha lety plachetnicí z Velikonočního ostrova, který je blíže pobřeží Jižní Ameriky. Prohlédněte si zadní stranu této sochy a uvidíte zřetelně vytesaný **kříž s ouškem**. Je identický s Křížem Života, neboli Crux Ansata, který je tak často zobrazen na starých egyptských obrazech, jak jej drží v rukou božstva, a o němž je tak často psáno jako **o klíči k mystériím**. To není pouhá shoda, nýbrž význačný důkaz, že zasvěcení do mystérií bylo známo na druhé straně Atlantického oceánu.

Ve střední Americe existuje stavba téměř přesně podobná egyptské pyramidě a staří ji používali ke stejným účelům. Tajemné věci se děly v jedné jako v druhé, a to, co se dělo v řeckém eleusinském chrámu, bylo podobno svými výsledky výsledkům obou. Přirozeně bylo několik stupňů zasvěcení, ale kandidátům, kteří s úspěchem prošli jen první stupeň, byl dočasně otevřen nový svět bytí a oni se potom vrátili opět do světa jako proměnění mužové a ženy, neboť se dočasně dotkli svých skrytých jáství.

Jestliže tato vnitřní zkušenost byla možná ve dvacátém století před Kristem, je také možná ve dvacátém století po Kristu. **Základní** podstata člověka se za tu dobu nezměnila. Je však pravda, že lidé v dřívějších dobách tuto zkušenost našli lehčeji a častěji, neboť život tehdy plynul pomalejším tempem a byl méně komplikovaný.

Což není toto tajemné já ničím víc než divokou domněnkou nebo matnou chimérou několika slavných lidí, o kterých nám čas a historie vypráví? Nemá tento dlouhý řetěz duchovní tradice žádné spojovací články, které by byly z pevnějšího materiálu než pouhá pověra?

Avšak tyto otázky, které nás matou, musely – vezmeme-li si jediný příklad rané civilizace – mást také Babyloňany. Jestliže v oné době byli myslící lidé, kteří dospěli k řešení, shodujícímu se v základě s výsledky myslitelů Indie, Číny, Egypta a Říma, stojí snad za to jejich rozluštění prozkoumat. Výsledkem tohoto bádání by bylo buďto posílení naší přítomné pozice a zeslabení jejich, anebo zeslabení našich draze hýčkaných přesvědčení a potvrzení nauk starých. A jediný způsob bádání, který je účelný, je způsob praktický.

**Podstoupil** jsem námahu a provedl toto bádání, ač ne bez jistých obtíží, a dospěl jsem k závěru, že moudrost starých není tak zcela fantastickou věcí. Vskutku, odhalil jsem, že jejich

nauky nejsou neskutečným výplodem hlav snílků, ale obsahují mnoho, čemu my, žijící a pracující v rušném životě, můžeme uvěřit.

Moderní mysl nestojí o to, aby se uchýlila o radu pro vyřešení svých problémů ke slavným myslitelům starověku. Ale tím mnoho ztrácí. Možná že hloubání těchto starověkých mudrců může poskytnout nemálo ovoce badatelům moderní doby. Můžeme se pokusit odtrhnout se od velkých filozofií minulých věků, ale budeme se k nim muset vrátit, neboť jsou založeny na věčných principech, na nichž veškeré správné myšlení musí mít svůj základ. Filozofie přišla o moc a sílu, když ji intelektuálové zredukovali na pouhou disputaci; ale dostane se jí zase oprávněného místa, až se přesprávné učení duše dneška probudí k poznání, že je zapotřebí osvěcenějšího postoje, než jaký dává dnešní chaotické učení.

V člověku je něco více, než se dle obyčejných dojmů zdá. Nálezy abnormální psychologie naznačují toto tvrzení a nekonečné zprávy o mystických zkušenostech je potvrzují. Co je toto „více“ v člověku, které způsobuje, že člověk se drží ideálů a pěstuje velké myšlenky? Co je tato jemnější a duchovní přítomnost v srdci, která ho občas odtáhne z jeho pozemské existence, způsobujíc tak neustálý zápas mezi andělem a zvířetem, kteří obývají naše tělo?

Když se modernímu člověku řekne, že Bůh není pouhým slovem, o němž by se mělo debatovat, nýbrž stavem vědomí, který můžeme uskutečnit nyní a zde v tomto tělesném příbytku, tu pozvedne obočí; když nám některý duchovní zřec sdělí, že mezi námi žijí lidé, kteří znají Boha, významně si zatukáme na čelo. A když nás dále ještě ujišťují, že nosíme božství ve svých prsou a že božství je naším pravým jástvím, povýšeně se smějeme. Toto však není ani teorie ani přecitlivělost; je to zjevný a opravdový fakt pro všechny lidi, kteří ušli kousek cesty v duchovní vnímavosti.

Západ zírání tupě na chladnou Sfinxu pravého duchovního učení. Umí sestrojiti nejpodivuhodnější stroje, umí stavěti lodi ohromující velikosti; umí přeměnit naše domovy pomocí zázraků elektřiny a rádia; ale přitom neumí prostou věc – neumí přijmout a porozumět významu života. Je zjevnou skutečností, že se na nás nahrulo neštěstí a my jsme zapomněli, kým jsme. Svůj rodokmen můžeme sledovat až k opici se spoustou detailů a důkazů tohoto bídného původu, neumíme se však upamatovat na naše příbuzenství s andělem.

Jsme až příliš spokojeni s přiznáváním vysokých duchovních míst několika jménům vzdálené minulosti a připisováním bahnitě propasti všemu ostatnímu lidstvu. Zapomínáme na svou vlastní božskou podstatu. Neboť my se též můžeme přiblížit Ježíšovi, stát se tím, co Buddha, nebo nabýt moudrost Platóna. Ale dokud tomu nebudeme vášnivě věřit, zůstaneme ponořeni na úrovni blízké úrovni zvířat.

*„Co to nyní činíš, že dívaje se k Bohu voláš:  
Já jsem já, ty jsi ty,  
já jsem nízký, tys vysoký?  
Já jsem tebou a hledej v sobě.  
Nalezni jen sebe, neboť ty jsi já.“*

*Ó synové moji, příliš oddaní  
bohům, kteří nejsou ze mne.  
Což jsem nebyl dosti krásný?  
Což bylo těžko být svobodným?  
Neboť vězte, že já jsem s vámi, ve vás a vámi.  
Nyní hleďte a přesvědčte se.“*

*Hertha, od A.C. Swinburnea*

Jsou lidé, kteří budou touto egocentrickou filozofií opovrhovat. Těm odpovím nikoliv vlastními slovy, nýbrž inspirovaným prohlášením německého zřece Eckhardta: „**Bůh je ve středu člověka.**“

Nerouhá se člověk Bohu, když takto zbožňuje svoje já? Jenom lidé povrchní mohou učinit takovou obžalobu. Neboť pravou duší člověka je božství: v tomto postoji není žádné rouhání.

Zapomněli jsme téměř na existenci duchovního já, ačkoliv toto já ve svém bdění a dlouhém čekání nikdy nezapomene na nás.

Proč má člověk odjakživa náboženské touhy? Protože sami sebe milujeme, protože podvědomě, ale silně toužíme po spojení s naším pravým Já.

Stáří lidské rasy přesahuje meze naší představivosti. Nespočetné postavy mužů, žen a dětí se objevily na této točící se planetě v aeonech času, a skončivše svoji úlohu, zdánlivě klesly do věčného spánku. Nejbystřejší intelektu dneška se pilně zaměstnávají sbíráním materiálu, který byl zanechán rasami včerejška, sbíráním stop, vzestupů antických civilizací a tajemství předpotopní minulosti, přesto však se zřec musí usmívat jejich obdivuhodným ale dojemným snahám vybrat intelektuální daň od předků, jejichž původ leží v nekonečně vzdálené minulosti. Sulpicius v jednom svém pestrém dopise Ciceronovi píše: „Všechny věci jsou střemhlav vrhány neúprosným rozkazem nezměnitelného Osudu do zející propasti věčného zapomenutí.“

Budeme-li sledovat zřece a půjdeme-li zpět a necháme věky za sebou a vkročíme do nejmilhavějšího období prehistorického dávnověku, dostaneme se do doby, kdy člověk neměl hmotné tělo, ale obýval tvar elektromagnetický, zářící tělo z éteru. Ještě dříve předtím se změnila jeho vnitřní přirozenost a on zcela odhodil všechny vášně a osobní citové vzruchy, všechny city a tužby, jako je strach, hněv, nenávisť, chtíč apod. Ale myšlenky si ještě pohrávaly v jeho vědomí, ještě vznikaly jako vlny na povrchu jeho mysli a ještě se pojily s jeho **osobním** životem. A tak člověka můžeme sledovati zpět až do doby, kdy i jeho myšlenky odešly a kdy zmizela nutnost myslit v logickém sledu za účelem pochopení. Člověk tehdy nepotřeboval schopnost úsudku, ba dokonce stala se mu překážkou. Neboť člověk dosáhl nahého stavu čistého Jáství.

Celou věc by snad bylo možno vysvětlit takto: Lidská rasa během svých dlouhých dějin umístila druhé já na individuální podstatu, se kterou každý člověk začal. Toto druhé já jest obyčejně nazýváno osobností a vzniklo spojením ducha a hmoty, snížením částíček vědomí, vzatých z věčně vědomého pravého Já a z částíček nevědomé hmoty těla. Toto druhé a pozdější osobní já každý z nás zná, ale ono první a skutečné Já, které existovalo, ještě než se objevilo myšlení a toužení v lidské bytosti, zná z nás málokdo, je jemné, ne tak zjevné, jím se všichni zúčastňujeme božské podstaty. Žije vždy nad našimi hlavami, andělská bytost nepředstavitelné nádhery a tajemné vznešenosti, a proto ji nazývám **Nadjá**.

Za člověkem, jehož vidíme, žije jiný člověk, jehož nevidíme. Za tímto tělem z masa jest hvězdné a vznesené vědomí.

Tuto nauku o pravém Já v člověku krásně vyjádřil jeden ze starověkých indických zřeců: „Neviděn, ale vidoucí, neslyšen, ale slyšící, nechápaný, ale chápající, neznámý, ale vědoucí... To jest tvoje Já, vládce v tobě, nesmrtelný.“

Materialista se nikdy nenasytí povídání, jak bláhový je vizionář, protože se snaží zachytit oblaka; a Nadjá, sedící v srdci posměváčka, shovívavě se usmívá celému jeho logickému tlačání.

Pravý život prožíváme v hloubce svých srdcí, nikoliv v povrchní masce osobnosti, kterou ukazujeme světu. Tento žijící obyvatel je důležitější nežli kamenný příbytek.

Walt Whitman, onen drsný a nadšený americký básník písící bez rýmu, viděl tuto pravdu svým napolo zmateným způsobem a vyjadřuje ji ve svých „Stéblech trávy“ takto:

*„Přísahám, že počínám vidět význam toho všeho  
Není to země, ani Amerika, ten kdo je tak veliký.*

*Jsem to já, kdo je nebo bude veliký...  
A podklad všeho – jednotlivci.  
Přísahám, že pro mne nyní není dobré nic,  
co ignoruje individuality  
Celý vesmír spěje k jednomu jedinému jedinci,  
a sice k Tobě.“*

A dále výňatek z Whitmanovy básně „Tobě“:

*„Ó já bych mohl o tobě zpívat, o tvé velkoleposti a slávě.  
Ty jsi nevěděl, čím jsi. Spal jsi na sobě celý svůj život.  
Klam, to nejsi ty.  
Pod ním a v něm vidím skrývat se tebe.  
Kdokoliv jsi, hlas se o to, co ti patří.“*

V našich životech jsou pamětihodné chvíle, kdy dostáváme z Nadjá náznaky vyššího bytí, které člověk může dosáhnout. V takových chvílích náš dům života má okenice otevřené a slabé paprsky svítání do něho vstupují.

Tedy víme, že sny duše se mohou uskutečnit a že Láska, Pravda a Štěstí jsou skutečně naším rodovým právem... , ale běda. Krátký okamžik pomine a s ním i naše víra. Což tato zárná ponoření ve vznešenější bytí nemají pro nás cenu? Nechme je stát jako sloupy ohně v noci, aby nás vedly pustinou moderní doby.

Tato slabá a nepozorovatelná vnuknutí, která člověku přicházejí v jeho nejjasnějších okamžicích, jsou napolo slyšená šeptání jeho většího Já. Duchovní volání se neustále snaží ohlásit v srdcích lidstva, ale my nenasloucháme. Duchovní popudy, které vznikají v srdcích našich nejlepších lidí, jsou samy o sobě nejlepšími náznaky vyšší možnosti pro lidské pokolení.

Člověk, jakým ve skutečnosti je, věčně byl a bude, je duchovní bytostí. Život ve hmotném těle neubírá na pravdě tomuto výroku. Hmotné smysly člověka drží v hypnotickém okouzlení, a protože jsou dosti skutečné, způsobují, že si s nimi plete svoje pravé Já. Nebe je kolem nás, a to nikoliv jen v nevinných dnech dětství, ale v každou chvíli naší existence, ale my to nevíme. Několik málo lidí je tak blízko pravdě, že nevědomky čekají na zázračný okamžik poznání. Potřebují jen, aby se jim to správným způsobem povědělo, a v jejich duších vytryskne naděje. Tato naděje je tichým hlasem Nadjá.

Je to poněkud ironické, že právě Já člověka – jeho skutečná podstata – se stala v těchto dobách tajemstvím.

Člověk kráčí po zaprášené cestě života jako onen hledající za starých dob, který strávil léta putováním po cizích zemích hledáním vzácného pokladu, o kterém kdysi slyšel, zatímco po celou dobu byl on sám hledán jako dědic obrovského jmění. V záhybech naší vlastní osobnosti je zahalen vzácný klenot, ač o tom nevíme. Ještě dosud nikdo se neodvážil stanovit jeho cenu a nikdo se nikdy něčeho podobného neodvážil, neboť jeho hodnota přesahuje cenu všech věcí, které dovedeme ocenit.

Musíme se proto pokusit toto Nadjá vystopovat, přeběhnout dolů škálou vnitřních činností, až již nebudeme moci dále. Potom poznáme, že tělo i intelekt nejsou všechno, čím jsme, ale že Nadjá je svědkem obou, že je pramenem dokonalého míru, dokonalé inteligence a absolutní nesmrtnosti.

My lidé tohoto praktického století máme málo důvěry v abstraktní návrhy. Vždy pochybujeme o myšlenkách, které nás odnášejí od tohoto konkrétního světa. Nedůvěřujeme a odvrhujeme teoretické soustavy, které jsou nepodložené.

Bude položena otázka: „Máte po ruce nějakou praktickou metodu, kterou bychom dosáhli tohoto sebepoznání, jež tak chválíte? Anebo je ta vaše nauka pouze spekulativní, která je sice

schopna ozdobit krásné průčelí metafyziky, ale je bez užitku pro lidi, kteří pracují, žijí, milují a trpí? Je to pouhá snivá fantazie, která neobstojí při hrozných událostech, jež se dějí v moderním městském životě?

A tak bez dalších okolků předložím čtenáři popis postupu pátrání, které také on může sledovat, bude-li o to dbát, a které, je-li dovedeno ke zdárnému konci, přesvědčivě mu zodpoví matoucí otázky, které kdysi znepokojovaly moji hlavu a možná nyní znepokojují jeho.

# IV.

## CVIČENÍ KLIDU MYSLI

Svrchovanost v přírodě byla přidělena tichým silám. Měsíc nečiní nejmenšího hluku a přitom vzdouvá milióny tun vody přílivu a odlivu sem a tam podle svého rozkazu. Neslyšíme slunce vycházet ani zapadat. A tak také první svítání největšího okamžiku v životě lidském přichází tiše a nic tu není, co by ho oznamovalo světu. Jen v onom tichu se rodí poznání Nadjá. Veplutí lodi mysli do laguny ducha jest nejjemnější věc, kterou znám; jest tišší než příchod večerní doby.

Pouze v hlubokém tichu můžeme slyšet hlas duše; argumentace ho pouze zastírá a mnoho slov zaráží jeho příchod. Až chytíte rybu, můžete se o ni rozdělit, ale dokud máte udici vrženu, mluvení pouze přerušuje kouzlo a rybu zadržuje. Kdybychom se mohli méně zaměstnávat činností hrtanu a více činností hlubší mysli, mohli bychom dosáhnout něčeho, co by stálo za to. Řeč je pouze přídávkem, a nikoliv povinností. Být je přední povinností člověka.

Život nás učí tíše, zatímco lidé pronášejí své příkazy hlučnými hlasy.

Skrytý poklad našeho pravého Já je v nás, může však být vyzdvižen jen tehdy, když bude mysl tichá.

Slova pouze narážejí na tuto skutečnost, ale nevysvětlují ji, nemohou ji vysvětlit. Pravda je stavem bytí, nikoliv souhrnem slov. Nejobratnější argument není žádnou náhradou osobního poznání. Musíme udělat pokus, jestliže chceme získat zkušenosti. Slovo Bůh je pro mne bez významu, jestliže sám v sobě se nemohu dotknout Absolutna; jen potom ho mohu umístit do svého slovníku.

Trochu cvičení nás dovede daleko. Celé řady přednášek nevysvětlí skeptickým smyslům, stovky knih nemohou odhalit vnitřnímu zraku to, co odhalí ti, kteří se věrně a odhodlaně budou řídit metodou, načrtnutou na těchto stránkách.

Takzvané vědecké a filozofické důkazy duchovní skutečnosti nedokazují vůbec nic. Německý filozof Kant ukázal před mnoha lety, že rozum nemůže tuto skutečnost pochopit. Tudíž všechny naše důkazy jsou mohutným hromaděním slov. Je právě tak snadné prokázat neskutečnost této Skutečnosti silou souboru důkazů, jako je snadné „dokázat“ protidůkazy její existenci.

Něco jako otřes prošel světem učenců, když Einstein ohlásil svůj objev, že světelné paprsky, procházející v blízkosti Slunce, jsou zakřiveny. Na tomto poznání a pozorování založil svoji teorii relativity, ale tehdy jsme všichni mysli, že nás tento objev dovede mnohem dále než k této teorii. Mysli jsme, že s trochou bádání po stejné linii a hlubším přemýšlením o výsledcích onoho bádání by mohla existence Boha být uvedena v dosah vědeckých důkazů. Ale běda! Tento dychtivý předpoklad, toto předvídání, které plnilo mysli a dotýkalo se tolika srdcí zbožných lidí, v několika letech ustoupilo poněkud do pozadí. Věda dosud nemůže dát na tuto otázku žádnou určitou odpověď.

Největší problém individuální existence, ožehavější otázka, která každého vážného člověka v životě pronásleduje, nemůže být rozluštěna v onom lidském mozku o rozpětí několika palců. Ale uspokojující odpovědi na tyto otázky nás čekají v bezmezném nitru naší bytosti, v božské podstatě naší skryté přirozenosti. Neboť mozek může odpovědět pouze planými slovy, kdežto duch odpovídá unášející zkušeností vnitřního osvětlení. Kdokoliv vážně podstoupí pravidelná cvičení mystické koncentrace vysvětlených v této knize, obdrží z první ruky vzrůstající potvrzení pravdy, že v člověku je božství. Knihy a bible pro něho budou ztrácet autoritu, neboť bude nalézat svoji vlastní autoritu.

**Bůh** je svým nejlepším tlumočnickem. Naleznete Boha ve svém srdci a vnitřním vnuknutím porozumíte tomu, co všichni velcí učitelé, praví mystici, skuteční filozofové a inspirovaní muži se stále snažili vám povědět pomocí komplikované metody užívání slov.

**Mému** intelektu nemůžete ukázat, že Bůh, Absolutno, Nejvyšší Duch – nazvěte to, jak chcete – existuje; můžete mi to však ukázat měněním mého vědomí tak dlouho, až se bude moci účastnit vědomí Boha ve mně. Existuje pouze jedna cesta, jak uskutečnit tuto změnu a zároveň vypátrat, kým skutečně jsme. Tato cesta vede od vnějšího k vnitřnímu, od zaměstnávání se spoustou činností vnějších k zaměstnávání se jedinou vnitřní činností mysli.

**Svatý Augustin** mluví k sobě takto: „Já, pane, potuloval jsem se jako zatoulaná ovce, hledaje Tebe horlivým usuzováním zevně, zatímco ty jsi byl uvnitř mne. Chodil jsem po ulicích a náměstích tohoto světa, hledaje Tebe; nenalezl jsem Tě, neboť nadarmo jsem venku hledal toho, kdo byl uvnitř mého já“

**Musíme** vrhnout olovnici mysli do hlubin jáství. Čím hlouběji padne, tím bohatší bude poklad, kterého znovu nabudeme z onoho Sargasového moře. Vědomí musí být zachyceno na nejnitiřnějším bodě naší bytosti. Každý člověk má soukromá dvířka, vedoucí do věčného světla. Nebude-li na ta dvířka tlačit a neotevře je, sám se odsuzuje k temnotě.

**Chcete-li** důkaz o svém božství, naslouchejte svému Nadjá, neboť onen důkaz je uvnitř vás. Vyberte si chvíli ze svého volného času, ve které se uzavřete vůči hlučnému ruchu světa a vejděte na chvíli v odloučenost; potom trpělivě a pozorně naslouchejte zprávám své duše a vlastní mysli, a to způsobem, který zakrátko vysvětlím. Opakujte toto cvičení denně a jednoho dne k vám onen důkaz ve chvíli vaší osamocenosti přijde. A s ním přijde nádherná svoboda, kdy jho člověkem stvořených teorií a skepticizmů od vás odejde. Naučte se dotýkat se svého Nadjá a nikdy víc již nebudete vtaženi do oněch bezcenných kroužků, kde lidé zdvihají prach teologických argumentů nebo tropí hluk intelektuální debatou. Tímto způsobem nakonec rozřešíte pro sebe onu otázku nezávisle na mínění jakékoli knihy, ať je jakkoliv stará nebo posvátná.

**Někteří** lidé to nazývají meditací. Toto slovo je tak dobré, jako kterékoli jiné. Zamýšlím však popsat způsob meditace, která se ve svém základním principu liší od většiny metod, o kterých jsem se kdy dozvěděl; přiléhavěji by se mohla nazvat **klidem mysli**.

**Jediný** způsob, jak pochopit význam meditace, je ji cvičit. „Čtyři tisíce svazků metafyziky nás nenaučí, co je duše,“ zvolal Voltaire.

**Jako** u většiny věcí, které za něco stojí, se výsledků meditace dosáhne pouze s námahou a obtížemi, ale ti, kteří cvičí správně, jich dosáhnou jistě. Začínáme občasným pokusem a končíme božským zážitkem. Zahráváme si s meditací a snažíme se kontemplovat, ale jednou přijde svítání, kdy naše mysl se pohrouží do nekonečné blaženosti Nadjá.

**Meditace** je na Západě téměř ztraceným uměním. Málo lidí ji cvičí a mezi tím málem je jich ještě méně, kteří vědí, co dělají. Zvyk vyhrazení krátkého času pro meditaci každého dne, pro každodenní utišení mysli, se v dnešní době v životě západních národů nevyskytuje. Hypnotická síla vnější existence lpí pevně na našich myslích a jako pijavka lpí na lidském těle. Bránící se vědomí já najde spoustu výmluv, a to dobrých, proti zahájení tohoto cvičení a proti pokračování v něm, když již bylo započato. Osobnost ho shledává nezáživným, prázdným, nebo příliš namáhavým. Počáteční boj o přemožení bránícího se mozku, který nechce vejít v klid je snad nejtěžší, musí však být vybojován. Přitom je to zvyk nesmírně důležitý, jehož užitečnost nelze ani slovy vyjádřit a jehož zanedbání vede k trápení a bolesti.

**Za** všedními malichernostmi denního života je krásnější a vznešenější bytí. Ať sebevíce odporujeme tomuto božskému volání ve dne, nemůžeme zabránit návratu k vnitřnímu já v hlubokém bezesném spánku. V té době jsme v zajetí duše; těšíme se odpočinku v naší vlastní podstatě, ačkoliv bezvědomě. Je to zarážející myšlenka, ale je výrazem vysoké filozofické pravdy.



Jak si však lidé, zotročení zkouškami a ruchem zevního života, uvědomí tuto úžasnou pravdu? Proto tedy ti, kteří jsou moudří, konají tato denní cvičení uklidňováním mysli a stahováním jí do hlubokého trvalého míru, který spočívá skryt v nás, v našem nitru.

Generál Gordon si pravidelně vyhradil jednu hodinu denně zrána pro věnování se duchovním věcem; kolik inspirace načerpal pro svoji vojenskou činnost, kolik síly načerpal z tohoto moudrého cvičení!

William T. Stead, slavný novinářský redaktor a bojovník za vyvržené, strávil kdysi tři měsíce ve vězení, protože se odvážil uveřejnit pravdu. Po letech prohlásil, že tyto tři měsíce byly nejnynější dobou jeho života. „Bylo to poprvé v mém životě, kdy jsem měl čas usednout a **nalézt sama sebe**,“ řekl později.

Thomas A. Edison, jehož jméno bude vždy jasně zářit v seznamu velkých světových vynálezců, opakovaným návykem vyvinul schopnost ustát uprostřed práce a uvést se do stavu zahlobanosti, který mu přinesl rozluštění mnoha jeho spletitých problémů. Kdysi řekl: „Hodiny, které jsem strávil sám s panem Edisonem, přinesly mi skutečně velké úspěchy mého života; jim přičítám vše, co jsem dokázal a co jsem vykonal.“

Nepřipouštíme si jediné myšlenky na vnitřní život. Snažíme se sami sebe přemluvit, že nemáme ani jediné půlhodinky, kterou bychom mohli strávit, sedíce v tiché tůni Pravdy. Na chvíli klidu mysli se pohlíží jako na chvíli promarněnou. Davy nejsou chytřejší přes svoje stáří.

Moderní svět věří, že taková věc jako meditace, která je příliš často odsuzována jako pouhá abstrakce, nemá pro něho cenu. A moderní svět není ani zcela v nepravu ani v právu ve svém obvyklém postoji k věci. Historie ukazuje, jak náboženství stvořilo několik zamyšlených snů, kteří jiné nabádali, aby s nimi vstoupili do pouhého sebeklamu a aby s nimi putovali do říše dětských fantazií. A právě tito zavedení lidé nesou odpovědnost za všeobecnou domněnku, že duchovní zřeci jsou lidé, stojící a zírající do nebes, prozkoumávající svým duševním zrakem mlhavé oblačné sféry, které nejsou zajímavé a užitečné pro duševně zdravější smrtelníky. Jsou to falešní mystici, kteří žijí ve svých vlastních fantaziích a ve svých fantastických světech; to, co potřebují, je tvrdý náraz skutečnosti.

Ale historie nám také vypráví o hloučku zřeců, kteří byli vyššího řádu. Byli to lidé bezvadného charakteru a výjimečné lásky k bližnímu. Jejich společnou charakteristikou bylo, že prošli zkušeností, která jejich mysli osvítila nevýslovným mírem a osvětlením a která jim dala nevýslovné štěstí. To jsou praví mystici, chcete-li je tak nazvat, jejich výroky, které byly vysloveny ve vši pokoře, odhalily, že pronikli do nejnvnitřnějších oblastí lidského srdce; šli do onoho hlubšího místa, kde přebývá duše a nakonec odhalili božštější podstatu člověka, která zůstává netknuta a stále stejně vznešená, ač dočasně je ubytována v chatrném těle. Nechci psát seznam jejich jmen, ale knihy Evelyn Underhillové a Dean Ingea dávají nám dobrou představu o nejdůležitějších křesťanských zřecích.

Rozum světa je příliš nakloněn k tomu, nechat se zhypnotizovat hmotným okolím. Pro mnoho lidí se duchovní život stal pouhou bájí. Je to zvláštní a smutné, že zatímco naši vedoucí učenci a nejbystřejší mozky se navracejí k duchovnějším výkladu vesmíru a života, davy se zabořily hlouběji do hrabivého materialismu, který se prvním neohrabaným bádáním vědy zdál být oprávněn.

A tak tedy bychom měli být vděční oněm zřecům, kteří se odvážili do neprobádaných oblastí a přinesli zpět zprávy o vznešenějším životě, který je člověku přístupný. Skutečná vize je ohromující zkušeností, a nikoliv pouze sbírkou teorií. Žádný člověk, který měl aspoň krátkou duchovní zkušenost, jistě na ni nikdy nezapomene. Bude pronásledovat jeho život, dokud se nevzchopí a nepočne hledat cestu a prostředky k jejímu opakování.

\*

Na těchto stránkách neformuluji žádný komplikovaný systém. Chci pouze naučit jednoduché technice, jak si uvědomit to nejvyšší v nás. Žádný způsob meditace není sám o sobě snadný,

neboť tato praxe zahrnuje v sobě ovládnání myšlenek, a málo věcí je na světě těžších než to. Přitom však metoda meditace může být jednoduchá. Nemusí být komplikovaná zbytečnostmi, ani ochromená frázemi, které zatemňují mysl. Vyučovalo se již různým systémům meditace a různé jógické cesty byly popsány jak ve starých, tak i moderní době. Technika k dosažení sebepoznání, která je zde navrhována, se nedá zařadit mezi tyto existující kvalifikace. Umění tázavého sebepytování stojí samo o sobě ve své jednoduchosti, jedinečnosti, originalitě a síle, ačkoliv přirozeně má několik styčných bodů s jinými systémy. Netvrdím, že dává cestu nejlepší, ale tvrdím, že nám dává rychlejší a bezpečnější prostředek k dosažení duchovního sebepoznání než většina cest, které znám. Různá odvětví jógy, hluboké to, ale komplikované cesty indické, jsou výborná, když o nich uvažujeme ve vztahu k lidem a době, kdy byla dána, avšak ve vztahu k západním národům a moderním potřebám jsou příliš nepraktická, vyjma pro několik málo lidí.

Toto tázavé hledání pravého Já je nejjednodušším systémem meditace, který znám, a proto se nejspíše hodí pro pilně zaměstnaného člověka dnešního věku. Je snazší k pochopení a jednodušší ke cvičení nežli komplikované systémy východní jógy. Každý, kdo chce poznat pravdu o své podstatě, je může s prospěchem cvičit.

Když se ráno probudíte a vykoupete, je vaší první povinností – a obyčejně nejvíc zanedbávanou – která vás očekává, vejít do kontaktu se svým pravým Já. Většina lidí však myslí nejdříve na svoje přítomné starosti, na práci, kterou mají vykonat, nebo na osoby, s nimiž se mají brzy sejít. Jejich první myšlenky patří jejich činnosti a problémům, místo aby získali onu moudrost, která má inspirovat všechny jejich problémy. Když Ježíš řekl: „Hleďte nejdříve království nebeské a vše ostatní vám bude přidáno, „nedával nám tím pouze povšechné pravidlo, nýbrž pravidlo platné pro každého.

Použití jeho slov „Dejž nám dnes“ v modlitbě Otče nás je význačným ukazovatelem, že radil svým následovníkům, aby se modlili nebo meditovali ráno. Pro tuto radu existují hluboké psychologické důvody. Můžeme stanovit notový klíč k celodenní činnosti postojem, který zaujmeme v první hodině po probuzení ze spánku. V této době denní činnosti a tužby ještě nerozrušily mysl.

Jestliže jako první věc každé ráno budeme hledat toto království a obětujeme tomuto hledání trochu času, naše práce nebude trpět a naše problémy nebudou zanedbány. Neboť tímto hledáním vytvoříme proud duchovní moudrosti a síly, který bude plynout pod naší celodenní činností a našimi myšlenkami. Cokoliv budeme dělat, budeme dělat správně, ať dojdeme k jakémukoli rozhodnutí, bude to rozhodnutí správné, neboť bude plodem klidnějšího a hlubšího myšlení. Ti, kteří považují za bláhovost věnovat se svému duchovnímu postoji dříve, než se věnujeme svým světským zájmům, kladou druhořadé věci na první místo a prvořadé na místo druhé. Pro ně, jak říká indické písmo: „Není klidu ani na tomto světě, ani na onom.“

Ať tomuto cvičení k inspiraci života věnujeme pět minut nebo pět hodin, nikdy nás nezklame a vždy nám nakonec přinese pozoruhodnou odměnu. Což není nalezení mentálního klidu a vědomí vnitřního ovládnání hodno této čtvrt až půl hodiny denně?

Provádět toto meditační cvičení deset minut až půl hodiny jednou nebo dvakrát denně je pouze věcí zvyku, neboť člověk si na ně poznenáhlu přivykne jako na součást svého normálního života. Po čtrnácti dnech bude cvičení trochu snadnější, v dalších týdnech ještě snadnější, až konečně časem toto cvičení ovládnete. Dokonce i člověk, žijící velmi rušným životem, může do svého každodenního programu vsunout toto cvičení, takže se mu stane přirozeným jako jeho jídlo. Utvořte si tento zvyk, přísně ho dodržujte, a cenu jeho působení jistě pocítíte ve svém vědomém pokroku.

Duchovní vývoj nemá být onou náhodnou věcí, jak tak často mezi námi bývá, nýbrž pevným a vážným úsilím. Ukázněné a pravidelné denní cvičení meditace přirozeně povede k pokroku v tomto umění. Jinými slovy řečeno: jak budete touto metodou pokračovat, zároveň bude zapotřebí méně a méně námahy k dosažení téhož výsledku. Pokrok je úměrný cvičení.

**Meditace** bude nejuspěšnější, když se bude cvičit pravidelně každého dne, spíše nežli příležitostně a nepravidelně, protože je něčím, co se do nás postupně vstřebává denním úsilím.

Denní cvičení klidu mysli musí být prováděno tak pravidelně, jako pravidelně jíme. Zvyk vládne našim životům.

Člověk, který se naučil tajemství tvoření zvyků, je schopen ovládat to, co ovládá život. A ten nejlepší zvyk, jaký člověk může vytvořit, je zvyk meditace. Chtěl bych nejen zdůraznit, ale až přemrštěně zdůraznit význam, hodnotu a naléhavou nutnost tohoto zvyku. Začás poznáte, že denní období klidu mysli se pro vás stane radostí, na kterou se budete vždy těšit, místo aby bylo disciplinární povinností, jak by se snad na první pohled zdálo, a tuto chvíli si ničím nedáte vzít.

\*

Dalším bodem, který musíme vzít v úvahu, je, že jisté fyziologické a psychologické podmínky je radno zachovat, chceme-li úspěchu dosáhnout s menšími obtížemi. Pohodlná pozice těla nám usnadňuje uklidnění mysli. Tělesné nepohodlí vede k zneklidňování mysli.

Tělesný klid je první branou ke klidu mentálnímu. Pohodlná a příhodná poloha těla uklidní mysl a umožní nám započít úkol stažení se do sama sebe. Jděte každého dne do téhož tichého pokoje nebo na totéž tiché místo, pokaždé zaujměte tutéž židli nebo seďte na téže posteli. Seďte vzpřímeně. Takto se tělo samočinně vhodně uvolní, až nakonec nebude klást odpor vznikajícímu vlivu Duše.

Meditace se lehčeji cvičí a přináší lepší výsledky, když si přizpůsobíme správné podmínky. Zvolte si dobu, kdy nebudete vyrušováni, kdy vaše okolí je tiché, kdy žaludek a zažívací orgány jsou v klidu, kdy se tělo cítí v pohodlném stavu a kdy počasí není bouřlivé. Můžete-li, vyplňte svůj nejlepší pokoj květinami a použijte jemného vykuřovadla. Na stěny dejte pouze obrazy povznášející a jasných barev. Necht' se tyto čtyři stěny stanou svatostánkem, aby vám pomohly setrvat na chvíli se vznešenými věcmi, a snažte se onen pokoj udržet pouze pro svoji osobní potřebu, pokud je to možné, jako místo k meditování, modlitbě a studiu duchovních věcí. Zanedlouho ponese neviditelný otisk vyššího života, takže, jakmile do něho vstoupíte, spadnou z vás starosti a mrzutosti světského bytí. V každém případě si zvolte místo, kde můžete setrvat v nerušeném klidu, kde není žádný hluk a kde vás nebudou znepokojovat zvířata a hmyz, a kde se cítíte v souladu a míru. Jestliže nemůžete splnit všechny podmínky, pak se snažte splnit jich co nejvíce.

Prvním pravidlem je tedy vyznačit si malý úsek života, kdy se můžete bez starostí a bez vyrušování věnovat provádění nutných cvičení.

Můžete začít s deseti minutami, ale snažte se prodloužit tuto dobu na půl hodiny, jakmile budete cítit, že to dokážete bez přílišné námahy. Půl hodiny denně je dlouhá doba pro průměrného člověka Západu, aby ji strávil v meditaci, ale není radno pokusit se cvičit delší dobu, leda pod dohledem kompetentního učitele.

Navrhl jsem, aby bylo zvoleno jitro, je však zcela možné, že existují okolnosti, které tuto dobu vylučují. V tomto případě další nejlepší dobou je západ slunce, neboť v této době je mysl schopna rychleji se navrátit do svého vnitřního klidu než během denní činnosti. Soumrak má tajemnou vlastnost, která jej spojuje s velkými duchovními proudy, které příroda uvolňuje v pravidelném rytmu.

Jestliže je doba brzy zvečera vyloučena, pak další možností je cvičit právě před spaním. V případě, že se vám ani jedna z těchto tří dob nehodí, musíte se potom uchýlit ke kterékoliv půlhodině, kterou můžete uloupit ze svého každodenního rozvrhu.

Zlomek času, který jste si oddělili pro tento vyšší účel, musíte využít způsobem, který je zcela odpoutává od jiných činností denních. Místo abyste se zaměstnávali něčím, co vaši pozornost táhne a poutá k vnějším záležitostem, musíte se snažit pustit z mysli tyto záležitosti a osoby,

zapomenout na ně, jako by nikdy nebyly existovaly, a snažit se ovládnout své myšlenky a city ideálem vnitřního klidu jako svým cílem. Až dosud jste snad věnovali všechnu svou pozornost světu vnějšímu. Člověk, který chce poznat sama sebe, musí tento postup obrátit a v pravidelných obdobích odvracet pozornost k prozkoumání světa vnitřního.

Ten, kdo by se chtěl pokusit poznat toto Nadjá, musí se naučit stáhnout se do své mysli, jako se stahuje želva do svého krunýře. Pozornost, která byla až dosud roztržena na řady vnějších předmětů, musí být soustředěna na jediné vnitřní ohnisko.

Cesta koncentrační se snadno popíše, ale těžko se provádí. Vše, co musíme udělat, je: abstrahovat mysl od všech jiných myšlenek, vyjma této jediné řady přemýšlení, kterou jste si vybrali jako předmět vaší koncentrace – ale zkuste to!

Dosáhnout ovládnutí myšlenek je obtížné. Jeho obtížnost vás udiví. Mozek povstane ve vzpouře. Lidská mysl je neustále v činnosti jako moře. Ale její zvládnutí je dosažitelné. Ve středu vaší bytosti přebývá toto Já, ale abychom ho dosáhli, musíme si prokopat dráhu veškerým myšlenkovým balastem, který ho obklopuje a uzavírá a nutí nás věnovat nepřetržitou pozornost hmotnému světu jako jediné skutečnosti.

Obrátit se do sebe a nechat mysl odpočívat samu v sobě – a nikoliv ve fyzickém světě smyslů – máme asi tak rádi jako ranní budíček.

My, lidé dneška, jsme počali krotit přírodu, ale ještě jsme se nenaučili zkrotit sebe. Myšlenky nás štvou a trýzní svým množstvím; v noci nás trápí, probouzí, a ve dne se na nás v hojnosti věší. Kdybychom se jenom naučili tajemství jejich zvládnutí a potlačení, mohli bychom potom vstoupit do nádherného odpočinku, do míru, který, jak napsal Pavel, „se vymyká chápání“.

Neboť našich pět smyslů lne k hmotnému světu jako lep; touží po kontaktu s ním ve formě věcí, lidí, knih, zábav, cestování a činností všeho druhu. Tohoto nepřítel můžeme zabít jen v okamžiku, když smysly jsou v klidu. Jakmile pomyslíte na uskutečnění klidu mysli, smysly se okamžitě počnou bránit; volají po opaku. Říkají vám: „Chceme zůstat v našem vlastním fyzickém světě, který známe; bojíme se tohoto vnitřního duchovního světa tajemství a meditace. Pro nás je přirozené lnout k fyzickému světu.“ A tak se snaží ze všech sil, aby vás zdržely připoutané k hmotné sféře; a to je pravá příčina vaší myšlenky, že je vám meditace odporná, a to je důvod, proč se jí aspoň snažíte vyhnout, když přijde doba, kterou jste si pro ni vyhradili. Jsou to vaše smysly, které ji nenávidí. Nikoliv vy; a proto proti nim bojujte a snažte se je ovládnout. Nejprve přijde mentální snaha, pak teprve klid mysli.

Ovládnout mysl znamená ovládnout sama sebe. Duse, která si umí podrobit vždy povstávající tříšť myšlenek, umí si obléknout uniformu kapitána a přimět celou svoji podstatu k plnění svých rozkazů. Síla udržet jistý sled myšlenek s velkou houževnatostí, chopit se ho drápy škorpióna a nepustit ho je silou koncentrace a dělá z nás ČLOVĚKA. Vládcové myšlenek jsou pravými vládci člověka. Jste slabí ve svém soustředění? Pak krátkým každodenním cvičením se můžete stát silnějšími. Ten, kdo se o to pokouší každodenně, třebaže jen půl hodiny, začas ovládne své toulající myšlenky.

**Varování: Jestliže s mystickým cvičením je spojena morální slabost, výsledkem není pozvednutí mysli do duchovnosti, ale úpadek do psychismu. Cvičení meditace bez etické ochrany může vést k sebeklamání, halucinacím nebo dokonce k šílenství. Proto by se žák měl spíše snažit o pečlivé zlepšování svého charakteru, než hledat rychlou a snadnou cestu, vedoucí k okultním zkušenostem.**

# V.

## TECHNIKA SEBEANALÝZY

Sedněte si pohodlně na židli nebo jako krejčí se zkříženýma nohama na pokrývce rozprostřené na zemi, dýchejte tiše a rovnoměrně, zavřete oči a nechte své myšlenky probírat otázku, čím skutečně jste.

Nyní jste v bodě, kdy začnete své velké dobrodružství sebezkoumání.

Jedním klíčem k úspěchu ve vašem cvičení je myslet velmi pomalu. Kolo mysli musí být zpomaleno a tím pak nebude moci přebíhat od jedné věci ke druhé, jak to činilo předtím. Myslete pomalu! Dále formulujte svá slova myšlenkově s velikou pečlivostí a přesností. Zvolte a vyberte každé slovo přesně! Tím se vaše myšlení ujasní, neboť nemůžete nalézt jasnou a definitivní větu, přesně vyjadřující myšlenku, dokud nebudete přesně vybírat slova.

Nejdříve pozorujte jak pracuje váš vlastní intelekt. Všimněte si, jak myšlenky následují jedna za druhou v nekonečném sledu. Potom se snažte uvědomit si, že je tu někdo, kdo myslí. Nyní se zeptejte „Kdo je tento Myslitel?“ „Kdo je toto já, které spí a probouzí se; které myslí a cítí; které pracuje a mluví?“ „Co je to v nás, co nazýváme já?“

Ti, kteří věří, že hmota je jedinou existující věcí, vám odpoví, že je to tělo a že pocit „já jsem“ povstává v mozku při zrození a mizí při smrti nebo rozkladu těla. Abychom však porozuměli skutečné podstatě tohoto tajemného já a abychom vypátrali jeho pravdivé vztahy k funkcím těla a mozku, musíme provést pronikající analýzu osobnosti, toho zdánlivého já.

Tento druh sebepoznávání neznamena pouze probrání a zaznamenání našich ctností, neřestí a vlastností. Ve skutečnosti to znamená hledat a dostat se až k našemu základnímu duchu. Abyste v sobě probudili skutečného člověka, musíte probudit svoji duchovní inteligenci. Až pochopíte, co leží za očima, které se na vás každého rána dívají ze zrcadla, porozumíte tajemství samotného života.

Jestliže se budete houževnatě zabývat tajemstvím, které je ve vás, božským tajemstvím v člověku, nakonec se tajemství poddá a odhalí. Jakmile se člověk začne tázat sama sebe, čím je, učinil první krok na cestě, která skončí teprve tehdy, až nalezne odpověď. Neboť v jeho srdci je trvalé zjevení, ale on mu nevěnuje pozornost. Jakmile se člověk postaví tváří v tvář své duši, která je myšlenkami zahalena, a bude se pokoušet strhnout roušku, která ji přikrývá, přinese mu jeho vytrvalé úsilí odměnu.

Svět je v nepřetržitém stavu pohybu a sám člověk se zdá být masou měnících se citů a myšlenek. Jestliže však podstoupí námahu, aby vykonal hlubokou analýzu sama sebe a klidně o ní hloubal, nakonec objeví, že v něm je jistá část, která přijímá proud dojmů z vnějšího světa a která přijímá city a myšlenky, které z toho vznikají. Tato jeho hlubší část jest skutečnou bytostí člověka, je neviditelným svědkem, tichým pozorovatelem – je to Nadjá.

Je jedna věc, o které žádný člověk nikdy nepochybuje. Je jedna víra, které se člověk vždy drží po celý střídavý běh života. Je to jeho vlastní bytí. Nezastaví se ani na okamžik, aby se zeptal: „Existuji?“ Tuto svou existenci přijímá vždy s jistotou.

Já existuji. Toto vědomí je skutečné. Po celý život je stále přítomno. Můžeme si tím být zcela jisti; avšak nemůžeme si být tak jisti omezením tohoto vědomí na tělesnou schránku. Soustředíme se tedy zcela na tuto jistotu – na skutečnost, že „já existuji“. Pokusme se určit místo, kde v nás tato jistota je, a to tím, že věnujeme naši pozornost jedině pocitu jáství.

Toto je dobrý počáteční bod pro naše hledání, neboť je to tak všeobecně přijímáno. Tělo se mění, slábne nebo sílí, je zdravé nebo nemocné. Mysl se mění, její představy jsou stále v pohybu. Ale vědomí já setrvává od kolébky do hrobu.

Jeden den jsem šťasten, druhý den jsem nešťasten – tyto nálady jsou pouhými příhodami nebo náhodami v nepřetržitosti já... Nálady mysli a srdce se mění a míjejí, avšak v nich všech zůstává ego nezměněno mezi měnícím se, jako pozorovatel pomíjejícího divadla tohoto světa. Všechny tyto věci si uvědomujeme prostřednictvím „já“, prostřednictvím našeho vědomí; bez něho by bylo všechno naprostou nicotou. Pocit „já jsem“ nemůže zmizet. **Proto poznat sebe znamená nalézt onen bod vědomí, z něhož můžeme pozorovat všechny tyto měnící se nálady.** To, že tento bod zpravidla zůstává zcela nepovšimnut, je smutným znakem toho, že člověk ztratil svůj duchovní střed, své duchovní těžiště.

„Já“ se stává nebohrou obětí mnoha různých tužeb a protichůdných myšlenek, dokud není obnovena jeho duchovní celistvost.

„Člověk zpravidla myslí, že ví, co míní slovem já. Může pochybovat o jiných věcech, zde však je doma. Domnívá se, že s jástvím zároveň chápe, že existuje a čím je. A samozřejmě skutečnost vlastního osobního bytí je v jistém smyslu zcela nepochybná. Ale co se týče onoho smyslu, v němž tato existence je tak jistá, věc se má docela jinak,“ napsal F. H. Bradley, jeden z anglických myslitelů a filozofů.

\*

Analýza konstituce člověka je tudíž prvním krokem. Počínáme se sestupováním do sebe, neboť v kořenech našeho bytí přebývá božství.

Odkud přichází toto vědomí já? Zůstává nezměněno pod všemi měnícími se náladami mysli; setrvává za každým pohybem citu, přetrvává neštěstí a vítězí nad časem. Vzniká snad z našich těl?

Nikoliv, tak tomu nemůže být, neboť abnormální psychologie a Spiritualismus společnými silami nám říkají, že ono **existuje i mimo tělo. Pokusy takových mužů jako sir Oliver Lodge, sir William Crookes, profesor William Mc Dougall** a mnoha jiných kompetentních badatelů v psychických věcech nemůžeme odbýt smíchem. Musíme do nich nahlédnout a trvat na logickém závěru – ať je již jakkoliv překvapující – nebo se vzdát hledání pravdy. Nemůžeme vynechat žádná fakta, která dávají novou tvářnost našim teoriím. Kdokoliv nahlédne do přístupných záznamů – a je jich více, než by se zdálo – najde dostatek případů, potvrzujících pravdu tohoto poznatku.

Vztah mezi myslí a tělem je tak úzký, že všeobecné mínění, ať učené nebo ne, ochotně přijalo **předpoklad**, že mozek je myslí a že tělo je jástvím, ale je to pouhý předpoklad. – **Může-li vědomí jáství existovat odděleně**, pak je všeobecné mínění mylné a zdání klamné. O této poslední myšlence musíme uvažovat, a to bez jakékoliv zaujatosti pro nebo proti tělu.

\*

Divoch, který je nízko na stupnici evoluce, nemá jiné myšlenky o já než jako o těle a jeho tužbách. Ale člověk na vyšším stupni evoluce, mentálně vyvinutý, začíná o svém těle mluvit v přivlastňovacím způsobu, tj. „moje tělo“, neboť vycítil, že intelekt není o nic méně součástí „já“, a ne méně důležitou částí než tělo.

Někteří psychologové a filozofové neustále sledovali otázku: „Lze oddělit mysl člověka od fyzického mozku?“ Takovéto bádání zřejmě předpokládá pravděpodobnost, že mozek není nutně tvůrcem myšlenek, ačkoli se to povrchně tak zdá; mohl by být prostředníkem k jejich vyjádření. Nicméně naše myšlení je v manželském svazku s mozkiem, kterým se zabývají odborníci v anatomii, ale právě tak jako lidský sňatek někdy končí rozvodem, tak také je možný dočasný rozchod myšlení a těla. Tohoto výsledku se úmyslně dosáhlo prostřednictvím hypnotismu na Západě a jógy na Východě. A v bádání abnormální psychologie a dokonce i spiritismu nalézáme dostatek důkazů, že mysl může existovat sama o sobě odděleně od těla.

Přičíst sílu myšlení tomuto tělu by bylo ode mne asi tak rozumné, jako přičíst ji inkoustu v tomto peru. Tělo je inspirované někým, kdo je činným, právě tak, jako jsou tato napsaná

slova inspirovaná někým, kdo přemýšlí. Přesto však lidé, kteří jsou zřejmě inteligentní a kteří by se dvakrát nebo třikrát rozmýšleli, než by se odvážili přičíst schopnosti mentálního tvoření a logického myšlení inkoustu, neváhají přičíst tyto vlastnosti tělu, které, jsouc hmotou, je prostě inkoustem v jiné formě. Fakt je, že málo lidí se kdy pozastaví, aby uvažovali o této otázce jáství, a proto málo lidí dospívá k poznání jeho tajemství.

Nemůžeme být tělem, neboť když je celé lidské tělo postiženo paralýzou a dokonce jsou zničeny i jeho zrak, hmat, sluch, chuť a čich, zůstává přesto takový člověk nezmenšen jako sebevědomá bytost. Usekněte člověku obě ruce, obě jeho nohy, vyjměte jeho oči a části ostatních orgánů – a přec nebude cítit úbytek svého bytí, stále vědomí „já“ zůstane tak silné, jako předtím. Proč by nebylo možné, aby hmotné tělo bylo pouhou masou hmoty, kterou já pohybuji, já řídím a já používám, což naznačuje, že je tu NĚKDO, kdo tím tělem pohybuje, řídí je a používá je?

Zatímco si naše mysl pohrává se slovem „já“, přijměte k uvážení následující podivnou myšlenku. Vaší první odpovědí na tuto myšlenku bude snad pokus setřást ji jako příliš fantastickou, ale budete ji muset vážně přijmout a přemýšlet o ní, jestliže chcete dosáhnout pravdu.

**Zde je ta myšlenka: Kdyby tělo bylo naším skutečným jástvím, potom spánek by nikdy nemohl nastat a smrt by nemohla přijít.**

Jestliže je tělo naším pravým jástvím, pak vědomí naší existence by trvalo nepřetržitě po celých čtyřadvacet hodin. Jáství je ve středu vědomí, a když přijde spánek, jáství se stáhne pryč z těla a naše vědomí se zastře, jako zastíráme scénérii přikrytím objektivu u fotografického aparátu. Toto tělesné bezvědomí ve spánku je náznakem, že jáství je pouhým návštěvníkem v onom příbytku z masa.

Řeknete-li, že ve spánku se snem si udržujeme toto vědomí jáství, není to žádným vyvrácením tohoto tvrzení. Sen je mostem mezi stavem bdělým a stavem hlubokého spánku, ve kterém je naprosté bezvědomí. Představuje práh, který musí být překročen, chce-li člověk proniknout do hlubokého spánku. Pak musíme uvažovat o tomto posledním stupni, abychom přišli k jasnější představě o já.

V bezesném stavu hlubokého spánku ztrácíme naprosto vědomí o svém těle – přece však nějakým způsobem já stále existuje. Co dělá to já v té době a kde se zdržuje? Když upadnu do bezesného spánku, zcela zapomenu na svět. Dokonce ani nejprudší tělesná bolest není dost silná, aby mne trvale udržovala ve bdění. Dokonce i samotná myšlenka já je zapomenuta. Ale existence jáství, ačkoliv je načas setřena, ve skutečnosti přece jen zůstává, neboť se později probudím a uvědomuji si svoji totožnost.

Americký lékař Crile udal několik případů potvrzujících tento princip, které byly vzaty z abnormálních podmínek a okolností způsobených válkou. V jednom případě vypravuje, jak se používalo jednoho opuštěného kostela jako dočasné přijímací stanice pro vojáky, trpící děsnými ranami. Doktor se vkradl uprostřed noci do kostela a shledal, že je tam úplné ticho. Muži nespali již několik dnů a jejich únava byla taková, že ani jejich hrozná zmrzačení je neudržela ve bdění, a tak všichni spali **v míru, neuvědomující si svých těl**. Tato příhoda, má-li vůbec nějaký význam, ukazuje, že v samotném těle není žádné sebevědomí **a že se myšlenkový pocit jáství může od těla odloučit**.

Náznak, že nemůžeme být pouhým tělem, nalézáme tedy ve stavu hlubokého bezesného spánku, když naše mysl je ponořena v bezvědomí; když mozek přestal myslit, stvořený vesmír nám zmizel z obzoru a funkce fyzického těla a smyslových orgánů jsou zdánlivě zastaveny, ale přesto se znovu vynoříme s vědomím já přes zdánlivou blízkou smrt těla (Na Východě bylo několik příležitostných autentických případů, kdy fakíři a jogíni prezimovali jako žáby několik dní nebo týdnů, přičemž jejich životní orgány byly zastaveny, přesto se vynořili z těchto smrti podobným transům s pocitem plynulé osobnosti. V mé předešlé knize „Tajnosti indické“ jsem popsal určitý případ, jehož jsem byl očitým svědkem, jak jistý jogín zastavil i funkci svého srdce a dokonce zastavil i dýchání kdykoliv, podle své vůle. (Poznámka autora)). Jestliže sebevědomí

v těle existuje z toho důvodu, že jáství je v něm pouhým návštěvníkem, potom zmizení vědomého bytí, když vstoupíme do hlubokého spánku, je zcela vysvětlitelné. Vědomí jáství odešlo, nevíme kam, a zanechalo za sebou necitelnou hmotnou formu.

Nyní jste zkoumali, jak máte smýšlet o já. Provedli jste psychologický průřez vlastní osobností, ve snaze nalézt její skutečné složení. Zkoumali jste, zdali „já“ je tělem, a nemohli jste je tam nalézt s určitostí. Vše, co byste mohli s jistotou říci je, že toto „já“ používá svého těla; že by „já“ bylo jen v něm, nemůžete se stejnou jistotou tvrdit.

Pocit vaší vlastní jsoucnosti zůstává. Co je tento pocit? Můžete ho pochopit? Nikoliv, jste nuceni proniknout hlouběji než je tělo a prozkoumat jemnější oblast myšlenek a citů na cestě za jástvím.

A tak používající pitevního nožíku bystrého myšlení a pátrající ve svém vnitřním já můžete přijít ke zkušebnímu postavení, že tělo je pouhou částí vašeho jáství a že skutečný základní pramen ega nebyl až dosud vypátrán.

Zde jsem podal žákovi pouze hrubý obrys druhu hloubání, který musí praktikovat, a nepodával jsem každý krok na dlouhé cestě, kterou bude muset sledovat při uvažování o jáství, a bude na něm, aby rozvinul tyto navoděné myšlenky do větších detailů svým vlastním způsobem. Možná že mu to bude trvat jen několik meditací, než dosáhne bodu, kdy bude moci tyto závěry přijmout jako pravděpodobně správné, nebo mu to může také zabrat několik měsíců cvičení. Ale dokud je nebude moci přijmout, nemůže přijít k druhému stupni této metody. Jestliže jeho mysl se mu zatoulává, jestliže něco povstává, co by ho rušilo nebo odtahovalo jeho pozornost, ať se nenechá odradit a vrátí se s klidem a bez malomyslnosti ke cvičení.

Pronikající rozhodnutí osvícené vůle razit si cestu pevnou horou myšlenek a sklonů, které jsme v minulosti kolem sebe nahromadili, jednoho dne obdrží příslušnou odměnu. Až se vynoří na druhé straně, pocítí onen mír, který přesahuje (intelektuální) chápání.

Pozornost musí být znovu a znovu přiváděna zpět k tomuto hlavnímu tématu – musí být na něj upřena a udržena. Žák musí stále postupovat v tomto vnitřním bádání a pohybovat se od myšlenky k myšlence v přímém logickém sledu.

Koncentrace je prostě síla zvládnout pozornost a usměrnit ji na jeden předmět. Světlo myslí je u průměrného člověka matné a roztržité; proto je musíme soustřeďovat, až se stane silným světlometem; potom ať vrhnete tento mocný paprsek na jakýkoliv předmět, budete ho jasně vidět a nabudete o něm úplné vědění. A tento předmět může být buďto pouze hmotný nebo to může být abstraktní představa.

Toto je koncentrace – chopit se jedné myšlenky a nemít čas ani myšlenku na nic jiného.

Kousek hedvábného papíru by mohl celou dobu ležet na zemi na slunci, ale nic zvláštního se s ním nemusí stát, ale vezměte čočku a soustřeďte na něj sluneční paprsky do jednoho bodu a brzy se vznítí.

Možná že jste poznali, že mysl je jako nepokojná opice, ale připoutejte ji ke kůlu jediného předmětu. Přivažte ji pevně k jedné řadě myšlenek jako ke kolíku, potom vás opice uzná za pána a bude ochotněji poslouchat vaše rozkazy.

Upněte svou mysl pevně na předmět těchto úvah, upevněte ji potřebným úsilím vůle a koncentrace a nenechte se odradit zdánlivým neúspěchem nebo pomalým pokrokem od pokračování ve cvičení. Určitě se vám budou vtírat uprostřed vašeho cvičení myšlenky, nesouvisející s věcí vůbec; vzpomínky na minulé příhody se vám budou tvořit před zrakem vaší mysli, obrazy spojené s osobními vztahy vás pravděpodobně také vyruší, touhy, starosti, práce a kdoví co jiného bude nevíтанě vstupovat a bude se snažit zmocnit se pole vaší pozornosti, ale jakmile si uvědomíte, že onen vpád je nemístný, vypusťte jej z mysli a začněte znovu v bodě, kde jste přestali.



První stupně meditace jsou obyčejně nejobtížnější, neboť mysl je bombardována starými vzpomínkami, hrnouchy se myšlenkami a citovými vzruchy v takové míře, že to udiví ty, kteří se nikdy nepokoušeli o toto cvičení. Neustálé a podvědomé přitahování vnějšího světa se stane zjevným, když se snažíme o meditaci. Do nitra se neobracíme proto, že bychom měli k tomu nějakou náklonnost. Lpíme na hmotě a poutáme se se svými smysly s takovou samozřejmostí jako ryba s vodou.

Ačkoliv člověk je zajedno s Vyšší Mocí, která se může nazývat Bůh, zůstává přece skutečností, že ztratil vědomí této jednoty. A pokud nevyvine úsilí o stále větší odpoutání od své vnější existence, jako to činí v meditaci, v častém sebezpozorování nebo v upřímné modlitbě, není pravděpodobné, že by opět nabyl svého božského vědomí. Tento dobrovolný pokus soustředit se na nějaký abstraktní předmět nepřetržitě po 15-30 minut a přetvořit člověka, neustále obráceného pozorností navenek v člověka dočasně v sebe ponořeného, je jeden z nejtěžších úkolů, jaký můžeme podstoupit; je však jedním z nejcennějších úkolů. Umožní člověku zahledět se na eterické výšiny čisté myšlenky. Takováto intelektuální disciplína se může zdát nesnesitelně pracnou těm, kteří se o ni pokouší, ale odměna je lepší než cena, jakou za ni platíme.

Průměrný člověk je loutkou svého okolí a vnějších vlivů. Je ovládán zděděnými tendencemi a sugescemi jiných myslí. Schopnost zvládnout myšlenky ve shonu a napětí moderního života je cenným majetkem a toto cvičení ono ovládání přinese.

Musíme se prokopávat pomocí mysli pod svody tohoto hmotného světa a snažit se nalézt skutečnost, kterou skrývá. Potom bude odhaleno tajemství života, které mátló bystré mozky velkých mužů, a stane se naším radostným majetkem.

\*

Druhý stupeň vašeho pátrání po pravé podstatě jáství věnujte kritické analýze, jíž podrobite svou citovou podstatu. Prozatím jste zkušebně zavrhlí hmotné tělo jako součet celého vašeho vědomí já a nyní se obrátíte k další hlavní části své osobnosti. Jste snad touhou, pochybností, nenávisí, hněvem, sympatií a antipatií, vášní, chtíčem, nadějí, strachem nebo kterýmkoliv jiným citem, který člověkem čas od času střídavě zmítává?

Argument, platný pro spící tělo, je stejně platný pro spící city. Když city jsou zcela tiché a mrtvé v bezesném spánku, vědomí já se přesto vynoří při probuzení po zdánlivé smrti citů. A když někdy ve bdělém stavu zažijeme okamžiky bez jakýchkoliv citů, pocit osobního bytí nicméně zůstává. Použijeme-li dříve uvedeného argumentu, a to, že vědomí sebe v tužbách a citech lze přičíst faktu, že jáství je jen jejich návštěvníkem, potom je vysvětlitelné zmizení vědomého bytí, když vstoupíme do hlubokého spánku. Pocit jáství odešel, nevíme kam, a zanechal za sebou souhrn citů, které se rodí z přitahování nebo odpuzování smyslových orgánů spícího těla nebo intelektu.

To by také vysvětlilo, proč pocit jáství zůstává nedotčen změnou zážitků. City, touhy a vášně námi zmítají sem a tam, ale „já“ existuje nepřetržitě. A je docela možné se odpoutat od veškerého vnímání vnějšího světa a tím ode všech citových vzruchů, které toto vnímání vnějšího světa s sebou přináší, a přece jen si zachovat jasné vědomí jáství, tak jako se to dělo ve vědomém vytržení středověkých křesťanských mystiků a děje se to u moderních indických jogínů. Jestliže jáství se takto může oddělit od citů a přitom stále si udržet svou existenci, potom jáství a city jsou dvě různé věci, a nemůžeme proto považovat touhy, strach, nenávisť, sympatie, antipatie a ostatní citové stavy za naši pravou bytost.

A potom také fakt, že se city tolik mění, že jednoho týdne můžete mít jistou osobu rádi a druhý týden neradi, že city, které jste měli před deseti lety, vás již nemusí charakterizovat dnes, ukazuje, že city jsou ve své podstatě přechodné povahy, kdežto POCIT já zůstává nezměněn po celá tato léta.

Tak přicházíme k pokusnému postavení, že ani city, ani tělo nejsou naším pravým „já“. Když dosáhnete tohoto zorného bodu, můžete začít s třetím stupněm analýzy. V této době

již bude vaše síla koncentrace prohloubena; začínali jste v dobách cvičení obracením svého normálního zevního vědomí od zraku, sluchu a citů do nitra a pevně jste soustředili v takových obdobích svoje myšlenky uvnitř sebe.

Třetí stupeň je věnován uvážení otázky: „Jsem já myslícím intelektem?“ Intelekt obvyčejně získává svoji znalost pomocí pěti smyslů nebo vzpomínkou na poznatky smysly získané. Pravda, kterou doufáme nalézt v lebeční dutině průměrného člověka, je tedy založena na vnější skutečnosti.

Nyní uvedu, co se snad bude zdát úžasným tvrzením. Vycházejí z předpokladu, že intelekt není svou vlastní existencí závislý na těle, tvrdím, že se neskládá z ničeho více nežli z nekonečného sledu myšlenek, nekonečných sérií představ, pojmů a vzpomínek, které obvyčejně v souhrnu tvoří bdělý stav, a že proto není ani v intelektu pravého jáství. Kdyby mohl být celý tento souhrn myšlenek vyloučen, pak bychom shledali, že neexistuje nic takového jako samostatná intelektuální usuzovací schopnost. Intelekt je pouze jménem, které dáváme sledu jednotlivých představ.

Toto poslední tvrzení se odůvodňuje obtížněji, neboť je spíše otázkou osobní zkušenosti. Neváhám říci, že je-li intelekt nepřetržitou řadou myšlenek, které procházejí mozkiem znovu a znovu jedna za druhou, pak za jistých podmínek člověk může přestat myslet a přitom si být vědom, jasně vědom, sama sebe. To se několikrát přihodilo, a historie mystiky orientální i evropské tento fakt potvrzuje.

Každého argumentu, kterého bylo použito k odmítnutí domněnky, že city jsou pravým já člověka, se může nyní použít k témuž zamítnutí u intelektu. Přemýšlejte a poznáte, že tomu tak musí být.

Intelekt je to, co **v nás uvažuje**. Není naším pravým já; a to je naznačeno tím, že při přemýšlení matně cítíme, že něco v nás tiše pozoruje tyto myšlenky.

Skutečnost, že někteří choromyslní ztratí rozum a že ho někdy opět nabudou, je dalším náznakem, že intelekt je majetek, který může být **majiteli** vzat a zase navrácen.

To byl slavný postoj Descartův. Tvrdil, že sama činnost myšlení už v sobě zahrnuje existenci Myslitele, někoho, kdo onu přemýšlivou činnost provádí. „Je pense, donc je suis“ („Myslím, proto jsem“), byla Descartova známá filozofická věta. Bylo to úžasné tvrzení a našlo své mocné odpůrce. A jeho logický důsledek byl, že Descartes byl nucen vyvodit, že tento Myslitel, toto jáství, je v podstatě nehmotné povahy, a proto dostatečně nezávislé, aby mohlo existovat odděleně od hmotného těla, se kterým je tak intimně svázáno. A tak, ačkoliv Descartes nikdy nerozvedl svůj názor na jáství k dalším důsledkům, jak zamýšlím učinit já, udělal dobrý začátek.

Dále, nálady myšlení jsou v neustálém pohybu proměny. Dnes můžete věřit jednomu názoru a zítra můžete mít názor opačný. Jak byste mohli vzít jakoukoliv skupinu myšlenek a říci: „Toto představuje moje já,“ když následujícího roku by vás mohlo představovat špatně? Přitom však pocít, že jste to vy sám, pocít já zůstal, ačkoliv se vaše názory mohly velmi změnit.

A opět, když jste tiše o něčem rozjímali, cítíte, že **něco ve vás** ony myšlenky pozoruje, něco, co některé přijímá a některé zavrhuje. Kdo je to, co myslí? Již sám fakt, že si mezi těmito myšlenkami vybíráte a volíte, ukazuje, že je nějaká oddělená jednotka, která používá mechanismu mozku. To „něco ve vás“ – je to snad „já“? Až dosud jste byli zcela zaujati a zaměstnáni svými egoistickými myšlenkami, osobními city a fyzickou činností tak, že jste se nesnažili přidržet vědomí na tomto vnitřním „něco“. Nesnažili jste se oprostít od myšlenek, citů nebo činnosti ani na okamžik; proto jste nikdy nemohli studovat podstatu toho, co vlastně žije v tomto tělesném příbytku.

Kdybychom mohli vystopovat, jak to můžeme učinit tímto cvičením, toto „**něco v nás**“, shledali bychom, že to je naše pravé Já. Je stále zde, ale nátlak našich myšlenek a neustálé věnování pozornosti vnějším předmětům prostřednictvím smyslů přehlušuje jeho jemnou přítomnost. Myšlení je síla, která nás může spoutat nebo osvobodit. Průměrný člověk používá

myšlení bezděky pro první účel. Ten, kdo cvičí tento způsob tazavého hledání, používá ho sebevědomě, aby nabyl svobody.

Nezastavující se kola našeho mozku se nekonečně otáčejí v otáčkách malicherných nebo důležitých myšlenek, a ať se zabývají triviálnostmi nebo vznešenými a vysokými předměty, nezdá se, že bychom mohli jejich pohyb zastavit. Možná že intelekt je pouze strojem k myšlení, který vyjadřuje logiku čistě mechanickým způsobem.

Myšlenky se neustále vlní a dmou a ruší původní odpočinek mysli. Tento proces se již opakuje v historii člověka tak dlouho, že jsme jej počali považovat za náš normální stav. Stáhnout mysl zpět do klidného odpočinku, nebo dokonce být bez myšlenek považujeme za stav abnormální. Vzali jsme tradici za pravdu a bylo by dobře, kdybychom prozkoumali, jak dalece je toto naše hodnocení ospravedlněno.

Objevili jsme, že všechna omezení, přisuzovaná dosud námi našemu pocitu „já“, jsou iluzorní a že myšlenky, které ve svém souhrnu tvoří intelekt, nemusí být psychickou hranicí, která by nás obkličovala.

Touto introspektivní analýzou jsme podrobili naši vlastní bytost kritickému zkoumání, vzali jsme po řadě každou její hlavní část, ve snaze vypátrat, zdali některá z nich není podstatným jástvím, které hledáme, základem pocitu jáství.

Pronikli jsme naší vnitřní bytostí, a tak jsme zvěděli, že zevní svět, který nám je zjevován prostřednictvím našich smyslů, nemusí být jediným stavem našeho vědomého bytí. Jedním výsledkem této meditace bude, že vám nakonec umožní pozorovat, jak stroj intelektuální, citový a tělesný pracuje ve vztahu k vašemu já, a umožní vám dostat se ven z vašeho osobního jáství. Není žádné nebezpečí, že byste se tímto cvičením stali ultraintrospektivní, neboť vás činí spíše neosobními, než aby zdůrazňovalo osobnost. Odtahuje vás pryč od nálad čistě osobních do nálad naprosto neosobních.

Nyní však musíme vystopovat duši. Tento název „duše“ se mi příliš nezamlouvá, neboť má různý význam pro různé lidi. Několik vznešených duchů našeho pokolení používalo tohoto názvu ve vznešeném významu, byl však také pokroucen na věc nízkou lidmi malého obzoru, žijícími v sebeklamu, a úzkoprsými, klamajícími náboženskými horlivci. Kdybych mohl, s radostí bych je ve svých rádcích vynechal, ale nemohu. Toto slovo na sobě nese šedé břímě rušivých soustav teologických, se kterými by racionalista, jaký jsem já, nejraději nic neměl. Ale slovo „já“ vyjadřuje vše, co mám na mysli, s úplností a přiměřeností, jež onomu druhému slovu chybí. Staří Indové to chápali tak dobře, že jejich slovo pro já bylo stejné jako pro duši. Jáství je souhrnem osobních zkušeností; zahrnuje veškeré fyzické, mentální a citové zkušenosti, které se navlékají jako perly na šňůru „já“, ale přitom je ponořeno v ono nesmírné, neosobní a božské bytí, které je pravou bezmeznou slávou člověka.

Chce-li člověk učinit tyto jemné věci naprosto srozumitelnými průměrné inteligenci, aniž zabíhá do nesnadno srozumitelné a abstraktní metafyziky, setká se s nesmírnými obtížemi; já jsem však tuto námahu podnikl, neboť vím, že kdokoliv bude trpělivě a ve správném duchu, bez předpojatosti uvažovat o těchto myšlenkách, bude nakonec odměněn jemným vnitřním poznáním, že jsou pravdivé, a jemným intuitivním chápáním jejich význačnosti. Potom bude na něm, aby tuto stopu sledoval pomocí trojitého cvičení, načrtnutého v této knize.

# VI.

## DECHOVÉ CVIČENÍ K OVLÁDÁNÍ MYŠLENEK

Žák, který dokončí třetí stupeň meditace, načrtnutý v předešlé kapitole, dokáže, že vložil svoji ruku na pluh s umíněnou trpělivostí a upřímnou snahou. Podnikl úkol, který na člověku vyžaduje nejlepší charakterové vlastnosti a některé nejméně používané mentální schopnosti. Jeho úsilí je skutečně hodné uznání, neboť je musí provádět o samotě, v osamocenosti svého vlastního pokoje a nemá nic z onoho družného pohodlí, které mají žáci hromadně studující v jedné třídě jiné předměty nežli sebepoznání. Způsob uvažování, uvedený v těchto stránkách, je právě takový, jaký se nejlépe hodí pro osamocené hloubání. Kdyby žák měl dost štěstí, aby byl v blízkém spojení s adeptem, který by mu sám na sobě ukázal cíl, jež žák hledá, potom skutečně je pravděpodobné, že obtížnost takovéto tázavé meditace by se o mnoho zmenšila, neboť takový učitel úmyslně rozdmýchává pouhým osobním stykem oheň duchovních zážitků v těch, kteří v sobě slučují silnou touhu po duchovnu s vírou v něho; takový učitel dá žáku, který je toho hoden, více v několika osobních setkáních, než by mohl žák dosáhnout za mnoho měsíců osamělé lopoty. Ale v moderním světě je nesmírně těžké nalézt pravého adepta, ačkoliv není nouze o jeho ubohé imitátory, a tak tyto stránky jsou psány proto, aby trochu pomohly žákovi, který je závislý jen na svém vlastním úsilí. Bude-li tyto stránky číst s bedlivou a ostrou pozorností, se zájmem ze srdce prýšticím a s opravdovou touhou nalézt pravdu za cenu vzdání se osobních předsudků a vstřebá-li jejich obsah tak, že pouhé přečtení této knihy mu dá vnitřní zážitek, potom se dostane daleko a dosáhne vznešené duchovní odměny za svoji námahu.

Jsou-li tyto stránky čteny správným způsobem, s ostrou pozorností a hlubokým citem, mohou probudit tajné síly, skryté v lidské bytosti, a pak samo čtení žákovi poskytne pravou duševní zkušenost. Neboť tato kniha popisuje nejen cestu k božskému Já v člověku, nýbrž může také umožnit upřímnému žákovi, aby po této cestě šel.

Dokončení tohoto třetího stupně tvoří také dokončení přípravného období žakovy vnitřní cesty. Až dosud se se svými cvičeními tvrdě namáhal, bez velkého zřetelného výsledku, ale od nynějška nastoupí dráhu, kde získá nové zkušenosti, které mu hojně vynahradí každou minutu námahy a které mu ukáží nádherný cíl, který ho nakonec očekává. Veškerá pochybnost poneháhu bude mizet a veškerá nejistota bude postupně spadávat z toho, kdo našel správnou cestu k správnému sebepoznání. Dosud jsme prozkoumávali tajemné kouty sebe a část cesty jsme pronikli schopností myšlení, ale k nejnějnější podstatě jáství se nemůžeme dostat jen s pomocí myšlenek. Nyní si možná začneme uvědomovat, že člověk narazí na překážku tajemství, jakmile začne myslit skutečně hluboce. Tam, kam nemůže dosáhnout myšlení, musí se objevit něco jiného a vést nás dále. Racionální myšlení je nám výborným nástrojem pochopení života a světa až k jistému bodu, ale je chybou, abychom se proto domnívali, že je jediným upotřebitelným nástrojem.

Onen nový element je intuice, okamžité chápání. Když selhává myšlení, můžeme jemným a pečlivým hledáním nalézt tento stav intuitivního vedení. Toto intuitivní vedení je zde, v nás, a je všem přístupné ho odhalit. To je význam Ježíšovy věty: „Hledejte a naleznete“. Málokdo se vůbec snaží tímto způsobem vnitřně hledat, a proto málokdo nalezne.

**Jak má být intuice probuzena?**

Když usuzující myslící intelekt přestane pracovat, intuice má velké pole ke svému projevení. Když vlny myšlenek se přestanou dmout a klesat na hladině myslí, mysl se stane klidnou

jako jasné průhledné jezírko, v němž se slunce intuice může odrážet bez obtíží a bez deformace. Je proto nutné nalézt způsob, jak omezit neustálý rozruch intelektu.

Toho můžeme dosáhnout dvojí metodou. První metoda usiluje o usměrnění myšlenek v jediný proud, to jest koncentrace na vznešenou abstraktní představu. Jestliže jste věrně cvičili už popsaná meditační cvičení, nebo jste se úmyslně oddávali inspirovaným uměleckým dílům, potom tato část postupu byla už do jisté míry vykonána a minuty intuice vám budou známy. Druhý způsob usiluje o ovládnutí dechu. Důvod k němu je ten, že existuje hluboký vztah mezi dechem a myšlením. Pohyby dechu jsou velmi pozoruhodným způsobem v taktu s pohybem myšlenek. Dýchání je zdánlivě docela prostou činností a snad se zdá divné, proč by vůbec mělo mít nějaký vliv na mentální činnost, ale prozkoumání a experiment nezvratně dokazují tento fakt. Většina lidí podceňuje sílu dechu, avšak staří jezuité na Západě a dávní jogíni na Východě byli moudřejší, neboť zahrnovali dechová cvičení do svých cvičebních soustav. Ti, kteří tento předmět nestudovali, si neuvědomují, jaké ohromující změny lze způsobit na těle i na mysli jednoduchým prostředkem, totiž změnou rytmu dechu.

Dítě chápe, že dech prudce fouknutý do horkého mléka je ochladí a že tentýž dech foukaný do studených rukou je ohřeje. Ale musíme se ještě naučit, že dech také můžeme použít k odolnosti proti tělesným chorobám, k vydržení extrému zimy a tepla a ke změně myšlenkové nálady. Vzpomeňte si, že když jste rozčileni, váš dech se pohybuje v rychlých lapavých pohybech, ale když jste pohříženi v hluboké myšlení, že se pohybuje tiše a zvolna. Všimnete-li si člověka, který dýchá v hlučných, trhavých pohybech plic, uvidíte, že jeho nervy jsou stejně nepokojné. Neukazuje to, jak velké spříznění je mezi dýcháním a myslí?

Dýchání je normální podvědomá životní činnost. Jakýkoliv pokus dech změnit jej okamžitě přetvoří ve funkci vědomou. A tak žák, který chce působit na svoji mentalitu pomocí dechu, si musí vyvolit krátké období, kdy bude úmyslně měnit jeho rytmus. Využije-li těchto chvil způsobem dále popsaným a bude-li se pečlivě řídit následujícími jednoduchými instrukcemi, bude výsledný účinek na jeho myšlenky velmi zřetelný. Je však důležité, abychom se od těchto instrukcí neodchylovali a aby nebyly žádným způsobem ani trochu pozměněny.

Zde je velmi důležité varovat proti nerozváznému cvičení uveřejněných dechových cviků indické jógy. Jógická cesta ovládnutí dechu je za vedení a ochrany učitele bezpečná, ale bez učitele je to cesta velice nebezpečná. Jeden indický adept-jogín mi kdysi řekl, zatímco jsme seděli spolu ve stinném háji : „Staří mistři, kteří znali různé účinky různých dechových cvičení, nám praví, že pomocí dechu se můžeme učinit tak mocní, jako jsou bohové, stejně jako se můžeme zbláznit nebo si přivodit nevyléčitelné choroby nebo náhlou smrt. Proto musíme pochopit, že tam, kde je odměna tak velká, není nebezpečí o nic menší. V naší soustavě jsou cvičení pro různé účely, a jestliže některá jsou neškodná, jiná, jsou-li nesprávně cvičena, mohou přivodit vážné ublížení.“

Dechové cvičení, které je v této knize uvedeno, je však bezpečné a může být bez obav prováděno. Je to jediné jógické cvičení tohoto druhu, které lze bezpečně provádět bez dohledu učitele, přičemž je tak jednoduché, že nikdo nemůže chybit a cvičit je nesprávně. Ale osoby, trpící srdečními chorobami, neměly by nikdy cvičit žádné dechové cvičení, ať je jakékoliv.

\*

Cvičení záleží ve zpomalení dechového rytmu na bod pod normální frekvencí. Tento bod zde nemůže být předepsán s přesností, neboť se u různých lidí liší, částečně vlivem různých plicních kapacit, částečně různými stupni nervové citlivosti. Průměrný zdravý člověk dýchá patnáctkrát za jednu minutu. Ale plné snížení se nemá dít náhle. Je vždy lépe tyto změny zavádět postupně, a nikoliv násilně.

Započnete velmi pozvolným výdechem, potom jemně vdechněte, nato dech na malý okamžik zadržte a nato opět vydechněte. Cvičte tak s plnou pozorností a se zavřenýma očima. Je

důležité, aby žák ponořil celé své vědomí do svého dýchání, až se na chvíli bude zdát, že v něm žije.

Tato cvičení mají začátečníci provádět jen pět minut – **nikoliv déle**. Pokročilí žáci mohou tuto dobu prodlužovat na **deset, patnáct až dvacet** minut, podle toho, jak postupují. Nikdo by neměl překročit poslední určenou dobu trvání.

Vyžaduje to jediné pozvolné, pravidelné a klidné úsilí při dýchání; při cvičení nemá být žádné přepínání a žádné namáhavé hluboké dýchání, neboť by to znemožnilo žákovi dosáhnout cíle tohoto dýchacího cvičení. Svalstvo má být ve stavu naprostého uvolnění, v relaxaci. Za znamenání úspěchu může žák považovat, bude-li rytmus dechu plynout jemně a bez námahy, tak aby se ani nepohnulo pířko, přidržené pod chřípím. Ale jakmile by žák cítil to nejmenší nepohodlí nebo tendenci lapat po dechu, má okamžitě přestat se cvičením a uvědomit si, že cvičí nesprávně.

Dýchejte **oběma** chřípěmi; kterýkoliv evropský nebo americký žák, který cvičí jógické dechové cvičení se střídáním chřípí, nebezpečně riskuje své zdraví tělesné i duševní; zanechte těchto věcí! Rozedma plic je nejmenším nebezpečím. Takováto umělá a nepřirozená cvičení jsou obyčejně prováděna za účelem nabytí psychických sil; nemají nic společného s přirozeným ovládním dechu, které je zde doporučováno jako prostředek k uklidnění nepřetržité a horečné činnosti mysli a ke zmírnění dýchání v tak míruplné, jako je u dítěte v lůně matčině.

Toto cvičení je založeno na prosté skutečnosti, že dýchání je prostředníkem mezi myslí a tělem, neboť dodává okysličenou krev mozku. Zmenšit cyklus dechu znamená omezit přívod krve do mozku, a tudíž zpomalit pohyb myšlení. „Dech je kůň a mysl je jezdec,“ říkají Tibetané. A tak napětí a uvolnění mozku, vznikání a mizení myšlenek, zvlášt harmonicky odpovídá cyklu dýchání a může být ovládnuté.

Vědomé zpomalení rytmu dýchání bude mít na žáka příjemný účinek odpočinku, utišení neustálé vibrace myšlenek, jako je nalití oleje na rozbouřené moře života, a více abstrahovaný stav mentální. A intenzivní koncentrace jeho pozornosti způsobí, že při dýchání zapomene na ostatní věci, a bude cítit, že se stal jaksi „bytostí dechu“. Zcela se ponoří do změněného rytmu dýchání, pevně s ním spojí svoji mysl, pohrouží všechny ostatní myšlenky v pozorování dechu a tak načas bude přetvořen v jemnější, senzitivnější osobnost. Ale tohoto stupně se hned nedosáhne, nýbrž až po týdnech pravidelného cvičení.

Moc tohoto jediného cvičení nad myslí může těžko být doceněna těmi, kteří je nikdy ne cvičili. Obnovuje harmonický rytmus v lidském stroji. Může přeměnit srdce ztrápené v srdce se světem vyrovnané.

Před několika lety jeden velmi dobře známý žurnalista z Fleet Street byl neočekávaně povýšen na redaktora velkého londýnského nedělního listu. Byl původem Skot a přirozeně ctižádostivý, a tak si usmyslil, že bude ve svém novém místě více než jen „velmi dobrým pracovníkem“. Nelitoval žádné námahy a pracoval jako otrok, aby měl ve svém redaktorství úspěch. Pracoval tak těžce a vzal na sebe tolik odpovědnosti, že přišla doba, kdy znásilňovaná příroda žádala svou nesmiřitelnou cenu. Zhroutil se a byl ze své kanceláře odnesen nervově úplně zničen.

Po několik měsíců ležel v přímořském sanatoriu, jen velmi zvolna spravuje své otřesené nervy a přepracované tělo. A teprve, když mu bylo dáno toto dechové cvičení, urychlil své uzdravení a návrat na Fleet Street, nikoliv jen jako člověk zdravý, nýbrž i jako člověk zcela nový. Neboť se změnil celý jeho názor na život, a to jen prováděním tohoto dechového cvičení. Od té doby viděl hlouběji do života, hlouběji chápal duchovní účel za věcmi a byl schopen vycítit božskou harmonii pod všemi nešvary moderního života.

Tohoto cvičení lze také použít v jiných denních dobách, a to za zcela odlišným účelem, než zde bylo naznačeno. Je-li v kteroukoliv dobu vaše sebeovládání ohroženo prudkými vášněmi nebo vzrušujícím pohnutím jakéhokoliv druhu, použijte okamžitě cvičení tohoto dechového cviku a provádějte je, dokud nebezpečí nepomine. Shledáte, že jeho účinek za takových podmínek je zcela pozoruhodný. Avšak pro účel tohoto hledání sama sebe má být cvičení ovládní

dechu prováděno hned po skončení sebeanalýzy. Žák v těchto meditacích přijde do zdánlivě slepé uličky v konečném bodu sebeanalýzy, k něčemu, co se zdá být mentální prázdnou stěnou. Neboť, když prozkoumal po řadě tělo, city a myšlenky, nenalezne v žádném z nich pravé Já, které hledá. Přijde tváří v tvář nicotě, neboť co ještě existuje v člověku, když byly vyloučeny tyto tři složky? Tím ukončí svoje hloubání (sebeanalýzu), ukončí mučení svého mozku neobvyklou introspekci a obrátí svou mysl ke shora popsanému cvičení ovládní dechu.

Až v tomto cvičení dosáhne úspěchu, začne nabývat mentálního stavu, ve kterém myšlenky leží utišený jako okouzlení hadi. Počne nabývat onoho klidu mysli, který je jedním z hlavních cílů indické jógy, avšak nabude ho, aniž podstoupí pracné úsilí a nebezpečí, která jsou zahrnuta v jógických dechových cvičeních, jež byla na Západě nemoudrými lidmi nerozumně uveřejněna.

# VII.

## PROBUZENÍ K INTUICI

Když žák dokončil svá dechová cvičení, je připraven pro další stupeň těchto cvičení, pro další úsilí, které se na něm vyžaduje.

Jestliže dechové cvičení prováděl správně a s úspěchem, chytí svou mysl jako ptáka do sítě, její neustálý let bude zastaven, její neklidná činnost utišena, takže bude ležet v síti zvládnutého dechu bez jediného zatřepotání křídel. Žák se však nesmí pokoušet navrátit se k normálnímu dýchání nějakým úsilím, ale spíše má nechat svůj dýchací proces, aby se přirozeně sám přizpůsobil. Jeho mysl má být odvrácena od soustředění na dech a obrácena k dalšímu kroku – probuzení k intuici. Říkám úmyslně k intuici, neboť tato je vždy přítomna; nespí a nepotřebuje žádného probuzení. Žák začne návratem ke svému tázavému a pátravému postoji, který zaujímal při svých hloubáních, ale tentokrát jeho tázání není vysíláno tělu, citům nebo myšlenkám, nýbrž tajemné temnotě, která obklopuje jeho mysl.

**Co jsem já?**

**Kdo je tato bytost, jež sídlí v tomto těle?**

Nechť si tyto otázky položí zvolna, pozorně a s naprostým soustředěním myslí.

Potom necht' čeká několik minut tíše a bez úsilí a medituje přítom o těchto otázkách.

Nebo ať vyjádří tichou pokornou žádost, zpola modlitbu, přeje-li si, namířenou k Nadjá v samém středu jeho bytosti, aby mu odhalilo svoji existenci. Slova, kterými tuto prosbu vyjádří, mohou být jeho vlastní, ale mají být prostá, stručná a přímá. Necht' žádá, jako by oslovoval svého důvěrného a věrného přítele. „Proste a bude vám dáno,“ byla rada Ježíšova, jehož vědomí bylo totožné s Nadjá, když mluvil ke svým posluchačům.

Když žák vyslovil tuto žádost nebo tíše pronesl modlitbu, tu necht' se zamlčí a očekává odpověď s nadějí, dokonce s důvěrou. Pravím s důvěrou, ale přítom musí vládnout hluboká pokora v jeho duši, když prosí o příchod božského zjevení. Pokora je prvním krokem na tajné stezce – a bude také posledním. Neboť než nás božství může začít učit, musíme se nejdříve stát učenlivými, to jest pokornými.

Intelektuální schopnost a učenost jsou věci obdivuhodné a člověka zdobí, ale intelektuální pýcha staví silnou překážku mezi člověka a onen vyšší život, který ho neustále volá, třebaže tíše. Lidé intelektuálně pyšní sedí na svých malinkých podstavcích a čekají, až se jim budou jiní klanět, zatímco po celou dobu v hlubinách jejich srdcí dlí božství, které jediné je hodno uctívání. Intelektuální já se snaží vypínat jako pyšný páv před obdivujícím pohledem světa, ale pravý zploditel jeho talentů a stvořitel všech našich vědomostí, ten, který toto já proniká principem života a tak mu dovoluje existovat, je zcela spokojen v pozadí, lidmi nepoznán a nepovšimnut.

Snížit se k uznání své vlastní maličkosti, nevědomosti a marnivosti je ten nejobtížnější úkol. Přítom však je to dna z největších moudrostí, neboť vede přímo k nalezení onoho božského života, který Kristus sliboval všem těm, kteří ztratí život osobní.

Nepotřebujeme vědění a kulturu vynikajícího ducha, abychom pochopili a ocenili tato učení. Prostý, neučený a primitivní člověk může do něho stejně snadno vniknout vírou a modlitbou a může snadněji nabýt pocitu úcty.

Když se člověk blíží Nadjá cestou sebezkoumání, vyspělá studia filozofa málo povznášejí průměrného člověka. Není to proto, že by tato studia byla bezcenná, naopak, cvičí mysl v užitečném zvyku abstrakce, soustředění a hloubky, ale proto, že vyvolávají pýchu učenosti a samolibosti, přesvědčení o důležitosti sebe, což kupí překážky na správné cestě. Ovládnutí tuctu různých složitých filozofií není úkolem pro mnohé lidi, přítom však ovládnutí osobní pýchy je



nekonečně obtížnější. Pokora přichází snadněji k analfabetům a k lidem nevědomým, neboť jsou si vědomi své mentální a sociální méněcennosti. A pokora je základním požadavkem na každém stupni tajné stezky.

Velká základní tajemství života jsou tak prostá, že je vidí málo lidí. Lidé jsou složití, intelektu jsou komplikované, ale nikoliv život. Proto pravím: chovejte jako poklad v srdci a mějte na mysli památné rčení Ježíšovo, že dokud „nebudete jako malé dítě, nevstoupíte do království nebeského.“ Úžasné teologické složité úvahy nejsou nutné k pochopení prostých pravd Ducha.

Až dosud veškeré úsilí žákovo o nalezení pravého Já bylo pozitivně vedeno, osobně chtěno a vůlí řízeno. Nyní je téměř v bodě, kde má nastat úplný převrat postupu, kde osobnost musí přestat s jakýmkoliv dalším úsilím, neboť dosáhla mezí toho, kam z vlastní vůle může dospět.

Celý postup hloubání záleží prostě v tom, že si zvolíme tento jediný vyšší námět zkoumání sama sebe z velikého množství myšlenek a pevně myslíme jen na něj a na nic jiného. Potom, když pevnost a kvalita koncentrace jsou takto silně vyvinuty, žák zastaví i tuto jedinou zvláštní řadu myšlenek, stáhne se do nitra a táže se: „Kdo to je, kdo myslí?“ Nesnaží se však dostat odpověď tím, že by uvažoval o „Myslícím“; nechává všechny myšlenky odpadat a upevní svou plnou pozornost na **očekávání příchodu vědomí** oné bytosti, která je zakryta clonou nikdy nekončících myšlenek.

V této přestávce, která následuje za jeho tichou prosbou, má žák zastavit své myšlenky, pokud může, a to tím, že zaujme postoj „naslouchání“ přicházející odpovědi. A když tak čekal dvě nebo tři minuty, může svou žádost opakovat a pak opět čekat. Po tomto druhém období čekání v délce tří neb čtyř minut může prosbu opakovat potřetí a naposled. Potom nechť trpělivě čeká s nadějí po dobu asi pěti minut s tělem v klidu, dýchaje pomalu a tiše s myslí uklidněnou. Tím končí jeho meditace. Klíčem ke správnému pochopení tohoto stupně je, abychom si pamatovali, že nyní je nejdůležitější podvědomá reakce na naše vědomé úsilí. Vědomé cvičení klidu mysli bylo užitečné k zostření pozornosti. Je jako zazvonění na zvonek u dveří, a nyní musíte čekat, až se projeví podvědomé. Nepřepínejte, nepřehánějte! Důvěřujte Nadjá, že má vlastní inteligenci a že samo ví, co činit. Můžete projít období, kdy nepřijde žádná odpověď, kdy ve vaší duši bude vládnout jediné prázdná nicota. Nežli opustíte tuto „zemi nikoho“, může vás přepadnout pocit intenzivní opuštěnosti. Nicméně nakonec to přejde. Ale nejste-li připraveni na trpělivé čekání, zatímco budete pracovat k dosažení tohoto zjevení, maříte každou možnost úspěchu.

Trpělivost je důležitá! Musíme pokorně očekávat zjevení Nekonečna, které je v nitru každého člověka. Až do oné posvátné hodiny jsme pouhými sirotky. Ti, kteří zavedou sebemenší element netrpělivosti do období klidu své mysli, kladou si prostě překážky sami.

Od nynějška musí žák pečlivě vyhlížet první potvrzující znamení, že je na správné cestě, musí čekat na první slabé důkazy pohybu svého vnitřního hlubšího já. Takovéto známky a znamení nám duše ukazuje, ale často jsou špatně chápány anebo prostě nepovšimnuty.

Přicházejí tiše, tak tiše, jako se slunce vkrádá do setmělého světa, tak tiše, že je žák pravděpodobně odvrhne jako neužitečné fantazie, bezvýznamné myšlenky nebo nedůležité představy. To by bylo velkou chybou. Hlas Nadjá slyšíme jako tichý, jemný dech a žák mu musí věnovat svoji plnou pozornost; ta nejněžnější hnutí v jeho srdci musí obdržet jeho plnou a nedělenou pozornost a žák musí na ně hledět s úctou a zbožností jako na vyslance z vyšší říše. Neboť tyto tiší připomínáči jsou hlasateli dynamické síly, která má teprve přijít a která přelije a pronikne jeho tělo nebeskou silou.

Jsou jisté jemné odstíny citu, jemné odstíny myšlenek, které zůstávají obyčejně nepovšimnuty a přehlíženy nebo odvrženy v obyčejném denním životě. Právě těchto opomíjených zkušeností se musí žák chopit, aby je vypěstoval a vyvinul. Musí na ně soustředit veškerou sílu své pozornosti, kdykoliv se objeví, snaže se jim zcela poddat.

V takových zvláštních okamžicích žák objeví to, co je téměř druhým já v něm. Takové okamžiky mohou být vzácné, dokonce se mohou dostavit v nepravidelných přestávkách; ale jejich existence potvrzuje něco, co existuje.

Tyto extatické okamžiky poskytují klíč k pravé podstatě člověka.

Uvnitř každého z nás leží zdroj nedotčeného duchovního míru a nevyčerpané duchovní inteligence. Čas od času k nám přichází našeptávání od tohoto druhého já, našeptávání, které nás nutí cvičit ovládání sama sebe a nastoupit vyšší cestu a dostat se nad sobeckost. Musíme dbát tohoto našeptávání a snažit se těžit z těchto vzácných okamžiků. Dávají nám náznaky toho, čím se můžeme stát. Kdybychom tyto okamžiky, kdy přes nás bleskne toto duchovní vnímání, mohli prodloužit, bylo by naše štěstí věčné. Neb skutečně je tu něco, co se příležitostně dává tímto způsobem pocítit v tajemně hlubině duše. Co to je, to sotva víme; ale můžeme vědět, co to říká. „Vše, co je v tobě nejlepší, jsem já,“ zní jeho tichý hlas. Je to zajednos námi, přitom však posvátné a samo o sobě existující.

Účelem této práce v klidu mysli je vstup do říše, kterou psychologové často označují jako podvědomí.

Odpověď probouzející se intuice může přijít již poprvé, jakmile je toto cvičení provedeno, nebo může přijít teprve po několika týdnech nebo i měsících každodenního cvičení. Žák, který dokonale ovládl všechny předešlé stupně cvičení, je nyní ve stavu, kdy by mu byla k velkému užitku pomoc **pravého** adepta, který nyní může vyvolat u žáka intuici ke zrození jistými tajnými metodami. Je-li takovéto setkání s adeptem nemožné nebo neproveditelné – neboť nalézt pravého adepta je v moderním světě nesmírně obtížné – pak žák musí pokračovat sám a držet se věrně zde podaných instrukcí.

\*

V tomto studiu můžete do značné míry podpořit svůj vývoj, budete-li se v různých obdobích denních pozorovat. Můžete se ve své činnosti zastavit, téměř neočekávaně, a povšimnout si, co děláte, cítíte, říkáte nebo myslíte; přitom toto sebepozorování musíte dělat v duchu odpoutaném, nestranném a neosobním.

**Kdo** dělá tuto věc?

**Kdo** prožívá tento cit?

**Kdo** pronáší tato slova?

**Kdo** myslí tyto myšlenky?

Tyto tiché otázky si položte, jak často chcete, položte si je však náhle, znenadání, a potom nadějně a klidně očekávejte nějakou intuitivní vnitřní odpověď. Pokud to dokážete, zanechte všech svých myšlenek v této přestávce. Toto niterné badavé tázání vás nezaměstná více než jednu nebo dvě minuty v různých chvílích dne. Klidného dýchání můžete s úspěchem použít ve spojitosti s tímto cvičením sebepozorování a tázavého hledání sama sebe.

Tímto způsobem počnete rozbíjet pohodlný postoj, který přijímá hledisko osobního já založené na těle a počnete se osvobozovat od iluze, že vnější osobnost je celistvým bytím člověka. Toto cvičení náhlého pozorování sebe nebo svých tužeb, nálad a činů je zvláště cenné, neboť směřuje k oddělení myšlenek a tužeb od pocitu jáství, který v nich normálně vězí a tím chrání vědomí před stálým ponořováním do moře pěti fyzických smyslů. A dále toto cvičení posílí pomocným způsobem práci, kterou konáte k proniknutí do takzvaného podvědomí ve chvílích klidu mysli. Lze skutečně říci, že tato tři cvičení, a to sebepozorování, denní chvíle klidu mysli a klidné dýchání, se navzájem doplňují. Všechna směřují k překonání tendencí, k plnému ztožňování s tělem, tužbami a intelektem, jež jsou dnes považovány za normální a přirozené.

Lidské pokolení se těmito tendencím již podrobuje od nepaměti, a tak vzniklo obecné ztožňování jáství s tělem. Lék spočívá v pozvolném vymazávání těchto tendencí opakovaným hledáním pravého já, Nadjá, a to ve chvílích klidu mysli a neustálým sebepozorováním v různě

ných denních dobách. Ať jsou tyto tendence v člověku zakořeněny do jakékoliv míry, mohou být postupně vyhlazeny pomocí těchto cvičení. Intelekt, který je opakovaně obrácen dovnitř k tomuto bádání, se časem poddá zvyku a automaticky nám počne představovat naše měnící se city, tužby, myšlenky i činy ve světle Nadjá, to jest jako věci, které sice v sobě prožíváme, ale které jsou pouhými mechanickými odpověďmi na zevní podněty.

Jeden nevyhnutelný výsledek všech těchto cvičení bude, že váš postoj k věcem, k lidem, a příhodám se bude postupně měnit. Začnete vyjadřovat vlastnosti, které jsou Nadjá přirozené, vlastnosti ušlechtilého nazírání na věci, dokonalé spravedlnosti a zacházení s bližním jako se sebou samým.

Obracejte svou mysl opět a opět k Tomu velkému, co je ve vás tichým pozorovatelem, a upevněte ji tam. Toto obrácení dovnitř je mentální pochod, intelektuální činnost, založená na hledání sebe, ale v následujícím stupni povstává podrobení všech myšlenek intuitivnímu citu, který vyvěrá zevnitř a který vede vaši pozornost k Nejvnitřnějšímu.

Dosud jste vždy cvičili svůj intelekt a city, ale zřídka kdy svoji intuici; od nynějška to musíte začít co nejčastěji měnit tím, že budete probouzet své intuitivní cítění z latentního stavu. K tomuto hledání správné intuice v chaosu citů a myšlenek, které normálně představují vaše vnitřní já, bude třeba času, ale vytrvalým hledáním ji vypátráte.

Není jediného okamžiku během dne, kdy byste nemohli s prospěchem obrátit proud myšlenek dovnitř a hledat v sobě známky Nadjá. Musíte nyní řídit koně mysli a pohánět ho směrem dovnitř. Toto hledání započnete v normálním stavu duchovní temnoty, v normálním stavu sebezapomenutí jako kořist mechanicky vzbuzovaných tužeb a odpuzování. A budete-li v těchto cvičeních pokračovat, postupně vycítíte svoji cestu dovnitř k větší svobodě.

Pro člověka, který není svobodný, není žádného štěstí. Ať již je člověk králem, uvězněným svými povinnostmi ve svém paláci, nebo trestancem, připoutaným ke své žalární kobce, je známou věcí, že jeho duše bude milovat svobodu. Zde máme nit k podstatě pravého štěstí. Věčná a neměnná se svoboda musí být částí této podstaty a svobodu tohoto vzácného druhu nemůžeme nalézt nikde jinde než v Nadjá.

Člověk tímto způsobem pokračuje v nepozorovatelných stupních ve sledování myšlenky zpět k jejímu neviditelnému domovu. Dokud jste v otroctví myšlenek, dotud intuice leží mimo váš dosah.

Sledujte cestu neustálého hledání sebe a tím podrobíte i své myšlení, aby vám sloužilo jako prostředek k osvobození, a otázky, které si položíte, budou stupni na schodišti ke stavu Nadjá, kde již není žádných otázek.

Prostudováním následujícího znázornění vztahu člověka k jeho Nadjá lépe pochopíte **důvod** tohoto trojího cvičení; klidu mysli, klidného dýchání a sebezpozorování.

Můžeme říci, že osobnost existuje působením činnosti, životní silou a dovolením Nadjá. Myšlenky, tužby a z toho vyplývající činy kterékoliv osoby jsou obyčejně téměř zcela zaujaty věcmi, patřícími vnějšímu světu. Můžeme si zobrazit osobní já člověka, jak sedí uvnitř jeho těla a neustále se zaměstnává pozorováním okolního světa prostřednictvím pěti fyzických smyslových orgánů, které tvoří průchody. Výsledek tohoto přílišného zaměstnání vnějšími předměty je, že toto já je neustále přitahováno nebo odpuzováno, podle daného případu, pilným přemýšlením, toužením nebo uváděním těla do pohybu, **až docela zapomnělo místo svého zrození**, kterým je Nadjá. Takto upadlo do ironického postavení bytosti, která nejenže ztratila veškeré vzpomínky na svého Otce, ale dokonce popírá veškerou možnost existence onoho Otce.

TO, z čeho myšlenky vznikají, je pravou bytostí lidskou, je právě Já. Mezi každými dvěma myšlenkami, mezi každými dvěma dechy je nepozorovaná a neznámá mezera, ve které člověk ustane na ten nejnepatrnější zlomek vteřiny. V této přestávce, která bleskne takovou nezměřitelnou rychlostí, vrací se ke svému prvotnímu Já a znovu spočine ve své pravé bytosti. Kdyby tomu tak nebylo, kdyby se to nedělo tisíckrát denně, člověk by ve své existenci nemohl

pokračovat a jeho tělo by padlo mrtvé k zemi jako necitelný kus hmoty. Neboť Nadjá je skrytým zdrojem jeho života. Jeho síla ho podporuje a udržuje; a tyto neustálé návraty k němu umožňují člověku „nabrat životní sílu“, kterou potřebuje k žití, myšlení a cítění. Tyto mizivé zlomky času zažívá každý, ale jejich pravou hodnotu poznávají jen málokterí.

**TO je věčné, ale vy, osobní já, existujete pouze na krátký čas jako z Něho pocházející.**

\*

Upnete-li svou pozornost na otázku „Co jsem já?“ a budete-li se pokoušet sledovat její rozluštění s veškerou svou vřelostí a horlivostí, přijde jednoho dne chvíle ve vaší půlhodině cvičení klidu mysli, kdy budete tak hluboce zaujati tímto úsilím, že si téměř vůbec nebudete uvědomovat, co je kolem vás. Tento stav intenzivní zahloubanosti vás uvede do příslušných podmínek, kdy se může stát velká událost sebeodhalení.

Ve skutečnosti není získání přístupu k vlastní duši tak vzácným výkonem, jak by se snad zdálo. Mnoho lidí pro něj připravuje vhodné podmínky bezděčně. Umělec tak činí, když odtáhne svoji mysl od zevního okolí, unesen, zahloubán ve své úsilí. Dotýká se vytržení v menším měřítku, zapomíná sebe ve svém díle nebo vidění. Právě v tomto stavu géniové dosáhli svých nejkrásnějších výtvorů, svých nejlepších děl.

„Jsou to právě ty chvíle, když jsem, abych tak řekl, zcela sám se sebou, zcela o samotě a v dobré náladě, kdy moje nápady proudí nejhojněji a nejlépe, ale odkud a jak přicházejí nevím, ani si je nemohu z vlastní vůle vynutit,“ zpovídal se Mozart svému příteli.

Spisovatel ztracený v zasnění nad svým tématem a s myslí tak hluboce ponořenou v jediný sled představ, že nerozeznává věci, osoby nebo děje kolem sebe, malíř tak hluboce ponořený v rozjímání o obraze, který tvoří, že si neuvědomuje míjející hodiny, a zvláště hudebník unesený v žáru hudební skladby – tito všichni bezděčně provádějí koncentraci. Ale vy, kdo sledujete cestu hledání sebe, budete ji provádět **vědomě**.

Když měl Leonardo da Vinci nouzi o tvůrčí nápady, zahleděl se do hromady žhavého popela a takto vyvolaná koncentrace u něj obyčejně s úspěchem vyvinula stav zasnění, ve kterém se zrodily nápady, které potřeboval.

„Jistý druh vytržení jsem často měl již od chlapeckých dob, když jsem byl zcela o samotě,“ napsal anglický poeta laureatus, lord Tennyson, v jednom svém dopise příteli. „Z intenzity vědomí individuality se individualita sama rozpouštěla a bledla a přetvářela se v bezmeznou bytost; a nebyl to stav nejasný nebo chaotický, ale nejjasnější z jasných, nejjistější z jistých; zcela mimo možnost vyjádření slovy; stav, kdy smrt byla téměř směšnou nemožností a ztráta osobnosti (lze-li to tak nazvat) se nezdála umrtvením, nýbrž jediným skutečným životem.“

Podobnou myšlenku vyjádřil Tennyson krásným veršem:

*„Jestliže bys si přál slyšet bezejmenného a ponoříš se  
v chrámovou jeskyni svého vlastního já,  
Tam prodlévaje u středního oltáře,  
Můžeš šťastně poznat, že Bezejmenný má hlas,  
Kterému zůstaneš věren, budeš-li moudrý.“*

Sir Isaac Newton byl jednou pozdě dopoledne nalezen, jak sedí napolo oblečen na posteli ponořen v meditaci, a v jiném případě zůstal po dlouhou dobu ve svém sklepe, kam šel pro láhev vína pro své hosty, neboť upadl v hluboké zamyšlení.

Lord Kitchener míval nálady, kdy byl snivě do sebe pohroužen, přičemž jeho oči se obrátily vzhůru ve svých osách, jako by hleděly na kořen jeho nosu. V těchto chvílích bylo patrné, že si vůbec neuvědomuje, co se kolem něho děje. Z těchto nálad se vynořoval ve stavu inspirovaného chápání. Jak se soustředění postupně prohlubuje, je vnější svět zapomínán. Mentální komory se vyprázdňují, zmizí z nich veškeré myšlenky, vyjma převládající očekávání odpovědi od vnitřního

Já. Je to jakýsi druh sebehypnózy, chcete-li to tak nazvat, ale výborně „funguje“ a její hodnota musí být posuzována podle jejích výsledků.

Na tomto stadiu ustanete se vším snažením, nebudete se pokoušet něčeho dosáhnout, ale spíše umožníte, aby bylo něco uděláno pro vás; zanecháte argumentujícího intelektu a podrobíte se víře, posvátnému očekávání, vznešené důvěře. Neboť od nynějška vše, co bude vykonáno, musí být vykonáno božským působením, a nikoli vašim vlastním. Nebudete již klást žádné otázky, ale podrobíte se bez otázky tomu, co se má dovolat vaší nejvnitřnější bytosti. Dovolte, aby se vás tato vnitřní bytost zmocnila, aby vás ovládla. Člověk instinktivně váhá a s leknutím ustupuje od onoho tajemného stavu, ve kterém jsou myšlenky a smysly téměř vyraženy, ale nebojte se.

Myšlenky se již myslí nemíhají, ale vymírají zároveň s prohlubováním meditativního stavu.

„Ticho je Bůh,“ říká jeden francouzský spisovatel. Ano, ale ticho těla, myšlenek a žádostí – nikoliv pouze sluchové ticho. V tomto vznešeném okamžiku se Bůh počíná zmocňovat vaší duše a vše, co musíte dělat, je naprosté podrobení se.

Sedět v tomto naslouchavém tichu a sledovat nit intuice je zvláštní zkušenost. Zdá se vám, že se stroj světa zpomaluje a v onom bodu, kterým jste vy, počne se vynořovat Absolutno. Je to tajemná a významná hodina, kdy se mysl poprvé prolomí ven z kukly, kterou si sama stvořila. Odpověď na vaši tichou invokaci přichází zpočátku jako slabá a zprvu nehmatatelná **intuice**, jakési **vedení** dovnitř. Ariadnina nit probuzené intuice nás přivádí k vlastnímu rodnému krbu. Nebo může zprvu přijít jako poselství, které bude do vaší mysli vštípené vlastními slovy. V tomto případě naleznete podivuhodný chrám v sobě – chrám, ve kterém budete jak kazatelem, tak i posluchačem... Pozvolna vzniká tajemný stav, ve kterém si člověk podivně uvědomuje toto své „druhé bytí“. Je to jako by jedna vaše část pozorovala, co dělá část druhá. Ten, kdo nalezne tento posvátný neviditelný práh, je vskutku šťastný člověk, neboť: „Málo jich, kdo jej naleznou.“ Avšak je málo i těch, kteří vědí, že nejlepší a nejvyšší přání člověka je vskutku nepatrné u porovnání s pokladem, kterého má člověk ještě dosáhnout. Nebo se také může objevit před vaším mentálním zrakem vidění nějakého zářícího symbolického obrazu. Můžete spatřit kříž s kruhem, vyvstávající před vámi v nádherných barvách, nebo také zářící pětícípou hvězdu. Nebo zase nemusíte zažít nic více než rozplývající se něhu v srdci, jemný pocit klesání dovnitř do nádherného míru a odpočinku.

Ti, kteří stráví léta, žádající a dychtící po nějakém náznaku nebo zjevení od vznešeného hosta v jejich nitru, obdrží časem bohatou odměnu. Jediný krátký pohled na onoho tajemného cizince sejme z našeho života všechny starosti a položí je k našim nohám. Jedno svaté slovo z jeho prorockých rtů nás obdaří blažeností, která rozpustí naše menší já v kosmickou radost. Velká diamantová pole De Beer v Jižní Africe byla objevena tím, že dítě vylouplo ze zdi staré holandské farmy malý, barevný oblázek – ze zdi, kolem níž dlouhá léta chodilo sem a tam mnoho lidí, kteří byli slepí k pokladu, ležícímu na dosah jejich ruky. Kolik lidí slyšelo šepot vnitřního Já, nebo kolik pocítilo jeho slabé vedení, jen aby tyto náznaky odvrhli stranou a bez pochopení; kolik jich odhodilo jako pouhé myšlenky první náznaky vyššího života? Neboť tento magnetický střed, hluboko pochovaný v lidském těle, který je jeho pravou podstatou, který je otcem všech jeho lepších skutků, někdy odhaluje svoji přítomnost něčím více hmatatelným, než jsou ony jemné známky.

Největší pravdy přicházejí někdy do mysli bez předzvěstí. Víme jen, že včera jsme je nemohli přijmout, ale že dnes je přijímáme radostně. Právě tak je to s člověkem, když na něho počnou dopadat první paprsky ze slunce nesmrtelnosti.

Dále shledáte, jestliže se budete ještě více podrobovat těmto pocitům, že budete mít menší sklon rozčeřovat svou mysl vlnami myšlenek, že jim tiše dáte rozkaz k mlčení. Myšlenky budou přicházet a odcházet se zvyšující se pomalostí. Můžete-li, neváhejte dovolit, aby ustalo veškeré myšlení. To však představuje již vysoce pokročilý bod, kterého se nesnažte dosáhnout násilím,

neboť v tom případě by nastala pouze umělá prázdnota. Přichází a musí přijít sám o sobě vnitřní činností „podvědomého“ duchovního Já.

Zastavení myšlenek není nutně prostředkem k dosažení vědomí našeho božského Já; kdyby tomu tak bylo, měli by epileptikové duchovní moc Krista a blázni by měli moudrost Buddha. Ale je pravda, že jsme zakryli svou božskou podstatu myšlenkami a žádostmi; proto ji musíme počít odkrývat, chceme-li ji poznat. Odtud rozdíl – mezi bláznem, který zírá skelnýma očima do prázdna, a mystikem, který zírá do zdánlivého prázdna zářícíma očima. Je to rozdíl mezi člověkem, který ztratil schopnost myslet, ale nenabyl vědomí svého vnitřního Já, a mezi tím, který přemohl tyranii myšlenek a může jejich činnost podle své vůle zastavit, přičemž ve vědomí zažívá svoje pravé duchovní Já.

Myšlení, jak je normálně známe, je těžký závoj, zahalující krásnou tvář božství uvnitř nás. Pozdvihněte tuto roušku trochu tím, že mysl necháte vejít v klid jako loď, která vplula do přístavu a stojí v klidu, a spatříte něco z té krásy, na kterou nikdy nebudete moci zapomenout.

Je vědomé ustání v myšlení skutečně možné? Nejlepší odpověď na tuto otázku je přímá zkušenost. Lidé, kteří prozkoumávali hlubiny mysli, došli nakonec k bodu, kdy byli nuceni zastavit svoje pátrání, neboť jejich myšlenky byly drženy ve stavu umrtveném. Mysl může být přirovnána ke kolu, které je v neustálém pohybu a myšlenka je prostě automatickým výsledkem tohoto pohybu. Když kolo bude dokonale zastaveno, veškeré myšlení musí ustát.

Mnoho nezkušených lidí namítne, že zastavit myšlenky znamená zastavit vědomí. Ale vlastní zažití tohoto postupu odhaluje, že tomu tak není a že pak nové a nesmírně jasné vědomí zvyšuje naše vědomí normální. Musíme rozlišovat čisté vědomí od schopností myšlení.

Smrt je tajemstvím života. Musíme se vyprázdnit, chceme-li být naplněni. Když mysl vylíže veškeré svoje myšlení, utvoří se prázdnota. Ale to může trvat jen několik vteřin. Potom v nás vstoupí tajemný proud božského života, to je sestoupení Ducha svatého.

A právě v tomto stavu vědomého zastavení myšlení se nám zjeví ve své vznešené duchovní nádheře pravda o našem Já, až do té doby překrytá naší činností, žádostmi a myšlenkami. Zastavte proud myšlenek, můžete-li, a pevně hleďte na **Myšlícího**. Nechte intelekt vejít v klid a odpočinek a bedlivě pozorujte prázdnotu vědomí, které se bude zdát zastaveno.

Vědomí Nadjá je rovnocenné se stavem hlubokého bezesného spánku, se vším jeho osvěžením a mírem, ale místo tmy a bezvědomí je to dokonalé Vědomí. Kdyby se nám jenom podařilo zdvihnout roušku bezvědomí, která visí nad hlubokým spánkem, mohli bychom přijít na význam slov „nebe na zemi“. A tak jako v onom stavu hlubokého spánku veškeré myšlení přestává, tak také pro žáka, vstupujícího do tohoto stavu vědomě, nutně musí zaniknout všechny myšlenky. Evropanu je těžko pochopit takovýto stav člověka, stav, ve kterém existuje vědomí bez myšlenek, ale cvičením a vlastní zkušeností si to může ověřit. Elektronová teorie moderní vědy nám dává vhodnou analogii k Nadjá. Představuje atom jako miniaturní vesmír, podobající se naší sluneční soustavě. Ve středu této atomické soustavy má kladný elektrický náboj, kolem něho se otáčí oblak záporných elektrických nábojů (elektronů). Kladné a záporné elektrické náboje se vzájemně vyvažují, takže normálně se atom nerozbije. A tak je kladný náboj uprostřed, v klidu, a kolem tohoto středu jsou v pohybu záporné náboje. Bod absolutního klidu, kolem něhož elektrony rotují, můžeme přirovnat k pravému Já a elektrony můžeme přirovnat k jeho příslušenství, intelektu, citům a tělu. Nadjá člověka je neproměnné.

Nalézt duši prostě znamená vrátit se do původního stavu. Ve velmi vzdálené minulosti jsme byli čistě duchovní bytosti, nepoutané obaly myšlenek a těla. Božskými bytostmi jsme dosud, ale tyto pozdější obaly myšlenek a těla způsobily, že jsme zapomněli, kým jsme. Proniknout těmito obaly znamená tedy spatřit své pravé, původní Já.

Musíme se poznat tak, jací ve skutečnosti jsme – nikoliv jako vězni těla, uvěznění v kleci myšlenek nebo připoutání prchavými vášněmi. Naše vědomí je omezeno těmito různými

formami. Celé umění meditace a koncentrace je tedy odvržením pout a povstáním svobodné duchovní bytosti.

V jednom starém indickém spise jsem četl následující řádky:

*„Protože jsem opustil jednotu s Tebou,  
Protože já bláhový jsem učinil své tělo sebou,  
Protože jsem neznal Tebe, jenž jsi ve mně,  
Protože jsem procházel běsníci mi pekly,  
Protože jsem odhodil své vlastní já  
Proto jsem byl v poutech.“*

Objevení nové filmové hvězdy opěvuje tisk celého světa jako „velkou událost“, ale odhalení lidského duchovního Já se udá v naprostém tichu bez chvály světa a bez jeho tištěných zpráv.

Tato stezka vede k trvalému míru. Hluběji a hluběji musíme pronikat se soustředěnou myslí, až vstoupíme do říše, kde vládne tento poěhnaný mír. Veliký mír zaplaví zvolna vaši vnitřní bytost, zvlášt ní svatě ticho bude stále více a více pocit'ováno.

Budete vědět, že přicházíte do aury pravěho Já zažitím št'astného pocitu. To je pouze počáteční stupeň; poslední je extatické sjednocení.

Trošku po trošce budou veškeré dojmy vašeho bezprostředního okolí odstraňovány, svět a jeho záležitosti počnou ustupovat do pozadí, neboť když naše mysl je stažena od spěšného ruchu a hluku naší doby a nalezne svůj původní rodný stav, v takových klidných chvílích bude poseta hvězdami vznešeného míru.

Jak se budeme hluběji dostávat do nejvnitřnějšího středu naší mysli, dostaneme se do stavu, kdy se myšlenky samy zastaví a kde se zprvu nezdá být nic – mimo blažené vědomí Bytí, vznešený odpočinek v nekonečné Existenci. Tímto Já skutečně jsme, my jsme Nadjá.

*„Odvraceje se od světa,  
Zapomněl jsem kastu i původ;  
Moje básně ní jest nyní v nekonečném Tichu.  
Kabir, stále a stále hledaje sebe,  
Nalezl Boha ve svém nitru.“*

Tyto verše napsal před mnoha sty lety benáreský básník tkadlec Kabir.

Když se v meditacích snažíme vystopovat své pravě Já a neklesneme pouze v lenivé přijímání jeho mnohotvárných masek, nakonec dojdeme k vnitřnímu stavu, který je vskutku nejzajímavější v životě.

Není to bezvědomí. Není to spánek. Není to sen. Uchvácení tímto stavem uvědomujeme si velice intenzívně nekonečnost. Vstup do tohoto stavu dočasně přerodí celou přirozenost člověka. Odvrhneme vše bezvýznamné, malicherně a osobní a nalezneme svoji bezmeznou a božskou podstatu. Když se vracíme do tvrze duše, tu pohybující se panoráma smyslových dojmů počne mizet z dohledu. Jakmile vstoupíme sami do sebe, mizí obraz světa, který nás okouzloval a okrádal o pravě vědomí sebe. Když mysl uklidníme a vzpomeneme si, kým jsme, nemusíme usilovat o další odměny. Zajistili jsme si útěchu pro den a celý život vypadá dobře. Když lidská mysl ustane ve své neustálě činnosti; když se vyprázdní a zbaví všech představ a pojmů, teprve potom se stává jasným zrcadlem, v němž se odráží nepopsatelné Božství.

Naši vážní a učení skeptici nám řeknou, že tyto duchovní extáze jsou pouhým rozrušením nervové soustavy. Jejich chladní bratři lékaři přičtou jim možná také podobnou příčinu, jako přílišný krevní tlak nebo kdoví co ještě. Jiní budou tyto záznamy mylně považovat za introspektivní rozjímání samotářského snílka. Ale spíše než aby zavrhli tyto krátké pohledy na vznešené možnosti člověka zavrženímhodným předsudkem neporozumění, udělali by lépe, kdyby

připustili, že to jsou věci příliš zvláštní, než aby je svými intelekty mohli sledovat a prozatím je vypustili z mysli.

Možná že se sejdou lidé ve vážné a slavnostní tajné schůzce, aby tato tvrzení prozkoumali. Udělali by však lépe a moudřeji, kdyby prozkoumali každý sám sebe. Neboť zažití věčné bytosti v nás dlící je vlastním jejím nejlepším důkazem.

V člověku, který sleduje tuto stezku sebeanalýzy či sebeanalytické meditace, se ozve poprvé vedení jeho intuice následujícím zvláštním způsobem. Když počne pociťovat vedení do nitra, které určitě vznikne v hloubi jeho bytosti, když se počne tomuto tažení zcela poddávat a nechá stáhnout své vědomí ještě hlouběji do sebe a když z vlastní vůle obětuje své osobní myšlenky, vzpomínky a city a nechá je utopit v neosobním proudu života, který sám od sebe tajemně vznikl, když se podrobí tomuto vedení, bude veden až přes práh sebepoznání do vnitřní komnaty, kde ho očekává jeho pravé Já. Ale jakmile jednou prožije byt' jen chvilkovou zkušenost tohoto druhu, pochopí něco z toho, co míním, když mluvím o duchovní bytosti člověka. Poznává, že se dostal do nádherného, úžasného stavu bez použití pěti smyslů, dokonce i bez snění; že prožívá něco, co jest **skutečné** a přetvářející a co nikdy předtím nezažil.

V chrámovém tichu duše pocítí, že i jen myslit znamená svatokrádežný hluk. V této vznešené náladě odhalí přítomnost svého vyššího Já, poznává, že za tuto svoji výsadu může nejlépe zaplatit tím, když shromáždí veškeré myšlenky na svatý oltář a obětuje je. V tomto zvláštním okamžiku intelekt sám sebe dočasně spaluje a z jeho popele vychází fénix pravého Já, nezmírajícího Nadjá člověka.



## VIII.

# PROBUZENÍ K NADJÁ

Kdokoliv trpělivě prováděl meditační cvičení předepsaná v této knize a propracoval se tak k vnitřnímu kontaktu se svým vyšším Já, nebude již muset opakovat toto cvičení tímž způsobem, kterým je dosud prováděl. Podrobná analýza sama sebe, která byla břemenem jeho často opakovaných pokusů, přestane být nutnou a bude konečně nahrazena rychlým stažením mysli do nitra, které nastane brzy potom, když žák sebere své myšlenky a celý se uvede do klidu. To znamená, že jakmile jednou dojde k silnému vnitřnímu přesvědčení, že tělo, city a intelekt nejsou jím samým, nemusí již opakovat techniku sebeanalýzy při meditacích. Musí pouze cvičit dechové cvičení, které již bylo popsáno, a potom uvést svoji mysl do stavu polotázacího, polomodlicího, který je popsán v předešlé kapitole. Po potřebné přestávce pokojného očekávání přijde obyčejně odpověď Nadjá a žák dočasně vstoupí do stavu částečného nebo úplného vnitřního osvětlení. Po krátké chvíli bude stát tiše ve středu své bytosti, zanechav zcela všech mrzutostí a třenic osobního života a vraceje se do vědomé celistvosti.

**Proud klidu mysli ho konečně vynesl nad intelekt.**

Cestujícího po této tajné stezce nedovedu daleko přes tento práh. Cokoliv se mu od této chvíle přihodí, bude jeho osobní záležitostí, a jestliže měl tolik odvahy a trpělivosti, aby došel až sem, přitáhne k sobě správné vedení, které by dále potřeboval. Málo lidí vůbec kdy pokročí dále do této mystické říše, neboť většina odvážlivců se zdržuje na tomto prahu, jsouc spokojena jeho andělským jasem, duchovním teplem a nevýslovným mírem.

Ale potom je nutné dát varování. Jestliže má žák za to, že jsem poskytl v předcházejícím náčrtu „Tajné stezky“ dojem, že sebezpoznání je věcí, kterou člověk ovládne pouhým prováděním jistých cvičení, uposlechnutím jistých pravidel nebo studováním jistých myšlenek, právě tak jako člověk ovládne nějaký světský předmět jako gymnastiku těla, nevytvořil si v tomto případě správnou představu o tom, co se vyžaduje. Nálady, které musí vyvolat, jsou tak jemné a delikátní, že je zapotřebí něco víc než pouhé dodržení předepsaného systému. A opatřit si tuto poslední, ale důležitou tvořící část, je nad žákovy síly.

Probuzení k duchovnímu vědomí je něco, co se nemůže vyvinout jen mechanickým a odměřeným systémem. „Umění se vytváří samo,“ prohlásil Ruskin, a zrovna tak je tomu s duchovností. Aspirant provádí jistá cvičení, at' jsou to meditace nebo relaxace, at' sebezpozorování nebo sebezpřipamatování, dále provádí úsilí tazavého přemítání a jednoho dne právě vědomí přijde k němu tiše, jemně, ale jistě. Tento den nelze předem určit. Může se dostavit brzy potom, kdy žák počal provádět své úsilí, nebo může přijít po dlouhých letech zklamávající snahy a boje... Neboť závisí na projevení se Milosti Nadjá, síly to hlubší, než je žákova osobní vůle, síly, která se nyní počne zúčastňovati této nebeské hry. Ale jakmile počne jednou Milost na člověka působit, není již uniknutí. Tiše, postupně, ale zřetelně ho táhne dovnitř.

Slovo „milost“ neužívám příliš rád. Má tolik nepříjemných a nepřesných teologických spouloznačení, že kdybych mohl nalézt slovo lepší, zavrhl bych je. Lepší výraz však nemám. A proto se budu snažit o výraz, založený na zjistitelné duchovní zkušenosti, a nikoliv na slepé víře.

**Milost** je základní prvotní potřebou k osvětlení. Sami si ji nemůžeme opatřit. **Může vám ji dáti jenom vaše Nadjá nebo pravý adept.** Milost může s nečekanou náhlostí sestoupit na člověka, který žil životem, jaký by svět označil slovem „hříšný“, a může velmi rychle změnit jeho srdce, mysl a vědomí. Milost se může oddalovat člověku, který strávil dvacet let studováním ohromných svazků literatury náboženské nebo filozofické. Její působení je často pro ostatní lidi zastřené, někdy náhlé a tajemné a často skryté. Přes to vše není však silou nevázanou; má své

zákony a způsoby činnosti, ale jenom pravý adept má možnosti všechny tyto zákony a cesty si zajistit a ovládnout.

Abychom tuto milost dostali, musíme o ni žádat Tím není řečeno, že se toto žádání děje pouze slovní činností. Některým to může postačit, avšak u jiných lidí žádost může být vyslovena pouze mentálně. Ale většina z nás o ni musí žádat celým svým životem. Celý běh naší činnosti, naše oběti na této květnaté stezce a dokonce i naše oběti času měly by ukazovat a vyjadřovat tuto velikou touhu. A můžeme dokonce být přinuceni klesnout na kolena v neočekávaných hodinách denních nebo nočních, abychom se modlili o dar Světla. Stane-li se to, neodporujte tomu, ani toho nelitujte. Poddejte se tomu, a cítíte-li sklon k pláči, když se modlíte o Milost Nadjá, pak nechte slzy téci tak hojně, jak přicházejí. Nezadržujte je. V pláči při prosbě o sestoupení vyšší moci je velký duchovní užitek. Každá slza rozpustí něco z toho, co stojí mezi námi a duchovní jednotou. Nikdy se za takové slzy nestyďte, neboť tekou za dobrou věc.

Slyšel jsem o několika málo lidech, kteří získali Milost bez námahy a oběti. Těch několik lidí, kteří ji dostávají zdánlivě jako náhlý dar, spadlý z nebe, netvoří žádnou výjimku v pravidle žádání. Jenomže jejich touha byla pronášena a vyslyšena v některých dřívějších existencích, v dřívějších „vtěleních“. S touto věcí má také co dělat osud a poskytuje svoje detailní vysvětlení zdánlivě chybného chování jenom těm pronikavým duším, které si vydobyly jeho tajemství.

Když Milost povstane z našeho vlastního Nadjá, toto vysílá v srdci jisté nutkání a vede naše myšlenky jistými cestami. Staneme se nespokojenými se svým životem, tak jak je; počneme toužit po něčem lepším, začneme pátrat po vyšší Pravdě, než byla víra, která nás dosud držela. Domníváme se přirozeně, že tato změna byla způsobena vyvíjejícím se intelektem nebo někdy změnou prostředí. Ale tak tomu není. Zastřeno za tajemstvím Života pohybuje se neviditelné Nadjá, vznešená Bytost, která tímto zvláštním způsobem přerušila náš smrtelný spánek. Samo hledání Pravdy bylo prostě hledáním Nadjá. Možná že najdeme důstojnější životní filozofii a přijdeme tak trochu blíže pravému sebepoznání. Ale povznášející myšlenky a nálady tohoto období proměny – ať trvá týden nebo několik let – jsou pouze projevenou Milostí, nebo, mohu-li to paradoxně vyjádřit, výsledkem vnitřního pohybu, konaného Nehybným.

Je těžké pochopit pravdu, že volání probouzející silnou touhu musí přijít k nám; my sami ho nerozezvučíme vlastní touhou a snahou. Musíme se vrhnout na zem k nohám pravého Já a modlit se o jeho Milost. Když se v našem srdci probudí onen oheň božské touhy, můžeme podle toho poznat, že nám bylo dáno trochu Milosti.

My, kteří jsme služebníky onoho vysokého krále, musíme čekat na jeho náladu; milost je dar, znak přízně, který se musí přijmout z rukou Boha v našem nitru. Nemůže však sestoupit v libovolném okamžiku. Obyčejně přichází, když jsou potřebné tělesné podmínky, prostředí a zkušenosti zralé. Duch si sám volí svůj čas, neboť:

*„Nemůžeme z vlastní vůle rozdmýchatí  
Oheň, který je v našem srdci:  
Duch vane a přitom je v klidu,  
Duše obývá tajemno.“*

*Matthew Arnold*

Zrání duše se děje k tomuto hlubokému zážitku spojení s Nadjá postupně jako zrání ovoce. Jakmile je však vzrůst dokonán, sjednocení zalije duši náhlým přílivem a člověk je skutečně znovuzrozen.

Jsou jisté základní zkušenosti, které člověk nikdy nezapomíná. Jednou z nich je první den, kdy poprvé miluje ženu. Den, kdy přistane na cizím břehu, je druhou takovou zkušeností. A chvíle, kdy prolomí poprvé kuklu bytosti, aby se vynořil jako vědomá duchovní jednotka – zážitek to ze všech největší, je třetí takovou zkušeností.

Nadjá neklade na člověka žádný jiný požadavek, než aby otevřel svůj vnitřní zrak a spatřil jeho existenci. Ale přitom je den tohoto poznání nejvznešenějším dnem celého jeho života, neboť tohoto dne stane na okraji věčnosti.

To je pravý důvod zrození člověka; nezrodil se jen proto, aby spravoval boty nebo kupčil se šaty. Jestli se vyhne této božské zkušenosti, Příroda ho přece jen nenechá uniknout. Avšak Příroda nespěchá. Někde ve své prostorné říši ho jistě chytí a přinutí, aby splnil její tajný účel. Kdokoliv se zaměstnává vnitřním hledáním, není žádným snílkem; jde prostě časově napřed a dělá dnes to, co davy budou musit udělat zítra.

Paměťihodná je vznešenost onoho okamžiku, kdy člověk spatří poprvé božství, které ho obklopuje, ale které je paradoxně v jádru jeho bytosti. V „extázi ticha“, jak to nazval Robert Brocke, pozná člověk, kým skutečně je. James Rhoades to vyjadřuje ve svém krásném verši:

*„Jsem Tvé svítání, ze tmy vysvobozující:  
Jsem hlubina, kde zármutek tvůj přestane;  
Bud' tich, bud' tich a věz, že já jsem Bůh:  
Poznej jen mne a pak bud' v míru.*

*Vymaž ten záznam na pergamenu v sobě,  
Který byl psán naň časem.  
A na vyhlazený povrch napiš znovu:  
„Já jsem vševědoucnost, Spravedlnost a Odpočinek.“*

*„Jsem samotný; jen ty jsi ve mně;  
Já jsem proud života, který tebou plyne.  
Jsem vším, co je, a vyplňuji prostor;  
Jsem čistě Bytí, skrz něž všechno jest.*

*Ano, já jsem Duch: v hloubi tebe dlím:  
Jsi-li vědom mé přítomnosti, je vše dobře;  
Jen toho se drž:  
Tys vlastním nebem svým.“*

### *Z Ticha*

Jakmile jednou trochu pootevřeme bránu mysli a necháme do ní vproudit světlo, tu se nám zjeví tise význam života. Tato brána může být otevřena jen jednu minutu, anebo hodinu, ale v té době odhalíme ono tajemství a ani svízel a zármutek nemůže nám vyrvat toto neocenitelné poznání. Slova umlkají, snažím-li se vyjádřit onen význam života, ale kdokoliv pocítí, jak se celá jeho vnitřní bytost rozpouští do tajemného nekonečna při takové meditaci, což je výsledkem neustávající touhy nebo milosti některého adepta, pochopí tuto myšlenku, kterou se chabě pokouším vyjádřit.

Toto osvětlení srdce a mysli je nejpodivuhodnější chvílí v životě muže nebo ženy. V tiché přítomnosti oné mocné síly duše kráčí po špičkách.

Naleznete sebe – své Nadjá a počnete odhalovat význam života a tajemství vesmíru. Za každým z nás je toto Nadjá, klidné jako nezčeřená obloha, moudré nastřádanými zkušenostmi mnoha miliónů let existující Přírody, oplývající mocí dát vám to nejlepší, co život může nabídnout. Dovolte, abych uvedl slova jednoho muže, který si toto Nadjá zcela uvědomoval, jednoho pokorného tesaře, ze kterého se stal učitel, který putoval po březích Galileje s několika žáky před více než devatenácti sty lety. Říkal jim: „Proste a bude vám dáno, hledejte a naleznete, tlučte a bude vám otevřeno.“

Tato slova jsou dnes právě tak pravdivá, jako byla tehdy. Bůh – člověk, který je pronesl, zdánlivě odešel z našeho středu, ale božské pravdy, které hlásal, navždy zůstanou s lidským pokolením.

Ti z nás, kteří nahlédli těmito dvířky naší vlastní bytosti, jsou ohromeni. Užaslí ustupují před nevyzpytatelnými možnostmi Nadjá. Člověk jako duchovní bytost má schopnost vědění, které je nekonečné, a zdroj štěstí, který je překvapující. Má v sobě božskou nezměrnost, přitom však je spokojen potulovat se nadále z místa na místo a zabývat se malichernostmi svého malého kousku života, jako by byl pouhým lidským hmyzem.

Když člověk dosáhne vrcholu Pravdy, může se radovat ze svého vlastního bytí, může ze sebe sama získávat ono štěstí, které až dosud hledal mezi zevními věcmi. Pravda, krása, mír, moc a moudrost všechny jsou přívlasky Nadjá, toho Já, které čeká, abychom je našli. Božské Já uděluje nám všechn idealismus, inteligenci a ušlechtilost, které jsou v nás. Musíme se však naučit pravému významu slovesa „být“.

V hlubinách naší zázračné bytosti můžeme odhalit, že jsme částmi velkého života, jehož stav je věčný mír, jehož účel je naprosto dobrotivý a jehož existence nemůže nikdy zaniknout.

Ano, toto je pravý „rodný“ domov každého člověka. Tento stav, kde není čas, ve kterém odhalíme sami sebe, byl indickými mudrci krásně popsán jako „Věčné Nyní“.

„Kdo zná svoji vlastní podstatu, zná nebe,“ prolašoval Mencius, čínský žák Konfuciův.

Duchovní Já člověka zůstává nezměněno a nerušeno ve vší své vznešenosti, zatímco jeho osobní já prochází těmi největšími změnami osudu. Je to nezničitelný element v člověku, tichý a věčný Svědek, k němuž člověk musí jednoho dne přijít, aby mu složil slib odevzdanosti. Je to světlo, které žádná moc na světě nemůže uhasit. Je to nesmrtelný duch člověka, shovívavý a láskyplný, nádherný a neměnicí se.

Jsme právě tak blízko Bohu v našem nitru, jako budeme vždy v budoucnu. Vše, co musíme učinit, je pokus, poznat tuto skutečnost vlastní zkušeností. Duše sedí potají nad svým velkým pokladem; pojďme tedy odpočinout do středu své bytosti a odhalme diamanty a rubíny, které jsou tam skryté.

Nadjá je pravou bytostí, božským obyvatelem tohoto těla. Tichým svědkem uvnitř lidských prsou. Člověk každým okamžikem žije v přítomnosti tohoto božského Já, ale závoj nevědomosti visí přes něj a zakrývá jeho zrak a cit. Ospravedlnit tuto nauku je jednou z nejobtížnějších věcí. Jak vysvětlit člověku smrtelnému, starostmi souzřenému, že duchovní Já může existovat v klidu a jasu odděleně, soběstačně, nedotčené a nespoutané jakýmkoliv zevním stavem? Obávám se, že toto tvrzení se musí zdát bláznivé člověku, který se chvěje při zprávách o neštěstí anebo se rozveseluje při přílivu zevního štěstí. Jak se mohu odvážit mu říci, že sám sebe hypnotizuje a uvádí do zoufalství nebo do povznesených nálad, a přitom paradoxně zůstává prost obojího? „Praktický“ člověk světa se tomuto tvrzení vysměje, zatímco teologové je mohou odmítnout.

Existuje pouze jediná myšlenka, konečná odpověď na tuto záhadu, způsobující zmatek, jedna nejvyšší autorita, na kterou se můžeme obrátit o rozluštění. A to je autorita naší vlastní osobní zkušenosti, vlastního poznání z prvé ruky, že tyto věci jsou pravdivé.

Znalost Já je absolutní a nejpodstatnější základnou pro poznání Pravdy. Naše první a nej-přednější myšlenka o jáství je vyjádřena tím, že říkáme „já“. Vystopujte tuto myšlenku k jejímu prameni, a až naleznete to, z čeho vzniká, naleznete Nadjá, Pravdu, Moudrost, Boha.

Někteří lidé namítnou, že vnitřní svatostánek je zahalen temnotou a že vnitřní cesta k němu je neschůdná. Nedejme se zastrašit takovými obavami! Svatyně není neproniknutelná, a jestliže se zdá, že je málo těch, kteří ji našli za dnešních dnů, je to proto, že je málo těch, kteří ji začali hledat.

Pravda je vepsána do organismu člověka stejně jistě jako v inspirovaných knihách. V nesmírné společnosti vesmíru člověk zaujímá lepší postavení, než si dosud uvědomuje. Většinou

je to v okamžicích tajného klidu myslí, kdy mu přicházejí pokyny, vyjadřující vznešenost, která je vrozená jeho duši.

Tato moudrost je nejstarší moudrostí na světě. Daleko v minulosti, kam až mohou nahlédnout naši nejpřednější myslitelé, dříve ještě než bylo první pero přiloženo na papír, věky před Buddhou a Zoroastrem, byla tato jediná a prostá pravda, že se člověk může vědomě sjednotit s božstvím, zatímco dlí v těle, sdělována těm, kteří po ní dychtili.

Univerzálnost zkušeností, kterou jsem popsal, je věrohodným tvrzením skutečnosti. Písemnictví všech zemí, filozofie a náboženství všech dob přináší svědectví o její pravdě... Objevuje se na stránkách řeckého Platóna a amerického Emersona; lze ji nalézt ve filozofiích římského Porphyra a německého Fichteho, tvoří svatozář učení Ježíše a osvěcuje slova indického Buddha.

Pro pravého zřece jsou všechny víry stejné; ti, kteří hlásají víru Buddhovu, nejsou méně vítáni než ti, kteří hlásají víru křesťanskou.

„To, že lidé chovají společnou myšlenku duchovního rozvoje, řadí je všechny v jedno náboženství. Je to vždy nějaký nízký přírůstek, který tvoří rozdíl sekt. Myšlenka se setkává s myšlenkou přes nejšíř propasti času a naprosto svobodně. Vím například, že Sa'dí kdysi choval tutéž myšlenku jako já a od té doby nemohu nalézt žádného podstatného rozdílu mezi Sa'dím a mnou. On není Peršan, nežil v dávných dobách, není mi cizí. Identitou svých a mých myšlenek žije dosud,“ řekl pravdivě David Thoreau.

Různí lidé v různých zemích dali této tajné zkušenosti různé názvy. Někteří křesťané ji nazývali „spojení s Bohem“, zatímco indiští světci ji nazývali „sjednocením s duchovním Já“. Někteří filozofové ji popisují jako „ponoření do nekonečna“, jiní jako „nalezení Pravdy“. Název není důležitý; moudří lidé se nebudou nikdy o něj přít, neboť slova pouze naznačují, ale nemohou popsat plnost tohoto zážitku.

Indický a hebrejský mystik, platonický i pythagorejský filozof, čínský i křesťanský mrauvouk, ti všichni mluví jednou řečí, kdybychom jim jen správně rozuměli. Ať jsou náboženské víry jakkoliv rozdílné, ať jsou teologické nauky jakkoliv početné, Bůh byl, je a může být jen Prvopočáteční Jeden.

Pravda je duchovní bílé světlo, které dopadá na hranol lidstva a láme se do mnoha barev, jimiž ji jednotlivci vyjadřují. A tak zážitek poznání Pravdy je stejný po celém světě; co se liší, je jen způsob jeho tlumočení.

Někteří lidé mohou namítat, že svět obdržel zmatenou směs zpráv od svých mystiků, od těch, kteří tvrdí, že „vešli dovnitř“, přitom se však vracejí s různými zprávami o tom, co zažili, čeho byli svědky, co cítili a co pochopili.

Přimíšení náboženských dogmat a špatné tlumočení osobních zážitků utvořilo spoustu zmatených nauk, které v souhrnu bývají nazývány „mystika“. Neschopnost zaujmout přísně vědecký postoj k celé věci je odpovědná za zatemnění prvního účelu meditace. Za tímto účelem byly sestaveny různé „cesty“, ale množství úzkoprsých lidí s malým obzorem si spletlo cestu s cílem. Meditace, jóga, mystika atd. mají jeden základní účel, ať předpojatí nadšenci a chybně chápající přívrženci říkají co chtějí. Tento účel je: způsobit krátké spojení v proudu myšlení, aby bylo možno spatřit skutečnost, kterou myšlenky zakrývají. Jinými slovy řečeno, pokročilá náboženská cvičení, metody meditační, extatické uctívání svatých atd., to vše je prostředkem napomáhajícím člověku zpomalovat proud myšlenek, až se nakonec jejich pohyb zastaví úplně. Lidé sektářsky založení budou ovšem mocně oponovat, ale jejich popírání je prostě popíráním skutečných fakt. Jenom zralé a pronikavé duše tuto pravdu vidí. Jen tací zralí lidé, kteří si ujasní svoje vědomosti o tomto předmětu a jeho chápání, mohou uniknout duchovní mlze, ve které se pohybuje většina žáků a oddaných stoupenců. Jen oni vědí, že určitá náboženská cesta, kterou by snad někdo sledoval, má méně co dělat s jeho cílem nežli mechanická metoda ovládnutí mysli, kterou bezděky provádí. Jedině oni vědí, že nepřítomnost jakéhokoliv náboženského vyznání přináší člověku stejný úspěch, jako jeho zbožnějšímu bratru.

To, co pokročilý indický jógín zažívá jako nirvánu, je v podstatě týž stav, v němž pokročilý křesťanský mystik zažívá Boha. Jestliže někdo z nich při zaznamenávání nebo popisování tohoto vznešeného stavu připojí k němu něco z teologických nauk, zvláštních jeho rase nebo době, musíme tyto přídatky přičíst jejich pravému prameni – osobním předsudkům nebo mentální jednostrannosti zřece – a nikoliv osvícení samému.

Osvícení ve svých různých stupních je stejné pro všechny lidi. Každý mystik znovu odhalí týž skrytý poklad, ale jeho popis tohoto pokladu může být politováníhodně různý, neboť i jeho rozumové a citové tlumočení je různé. **Osvícení samo má různé stupně a v tom** nejpokročilejším stupni všichni zřeci dostávají stejnou zkušenost a dokonale se shodnou v jejím chápání. Ale takových šťastných a nadaných nesmrtelných jedinců je mezi lidmi jen málo.

Dočasné záblesky a zkušenosti mystické povahy se přihodily v každém století a v každé zemi; ale inteligentní tlumočení těchto zkušeností není tak hojné. Abeceda mateřské školy každé víry byla zavlčena do těchto zpráv, a to, co přichází z Nekonečného a Univerzálního, je připoutáno k nějakému místnímu symbolu.

Naše doba vyžaduje rozumné a duchovní vysvětlení těchto věcí, a nikoliv vysvětlení nevědecké a nábožensko-materialistické. Zřeci zaznamenali naprosto pravé a skutečné zážitky, zkušenosti jak psychické, tak i duchovní, a přitom se velmi liší ve svých výsledcích. Proč? Protože víry a přesvědčení, se kterými započali, minulé zkušenosti, které ovlivnily jejich osobnosti, to vše ovlivnilo interpretaci jejich výsledků. Tlumočení tedy může být nesprávné, i když vnitřní zkušenost je zcela pravdivá.

Dopouštíme se chyby, že se pokoušíme postavit omezující plot kolem tohoto odhalení. Práví badatelé, avšak s omezeným obzorem nebo malou zkušeností, se po všechny věky pokoušeli stěsnat násilím tento obrovský oceán poznání Pravdy do malého prostoru nauky nebo víry. Ale to nelze udělat; když se jejich zkušenosti prohloubily, sami poznali, že to není možné. Nevlídnost ortodoxních církví nebo obtížnost vysvětlit takovou jemnou pravdu davům, je však často přinutily k mlčení.

Náboženské víry přicházejí a zanikají, kulty povstávají a zvolna mizí, sekty nastoupí na jeviště světa na nějakou dobu, aby nakonec odešly, ale stará moudrost, zbavená svých oděvů vnějšího vyjádření, zůstává vždy táž, nezměněná. Je nezávislá na rase. To dokazuje Američan Thoreau a Ind Šankara. Je neodvislá na stoletích – Rabíndranáth Tagore dnes a mistr Eckhardt před šesti sty lety. Nepodléhá podnebí. V kožešinách zabalený tibetský poustevník Milarepa, přebývajícím na ledové pláni, přichází nakonec ke stejné pravdě jako Plotinus, žijící v teplém podnebí egyptském. Tataž vnitřní zkušenost inspirovala perské básně Dželaluddina Rumiho, právě tak jako inspirovala mysl jímající křesťanské verše Francise Thompsona. Inspirace z časně doby římské jsou souběžné s inspiracemi staré Číny. Podobnost ve všech těchto případech je úžasná, myšlenky jsou totožné, ale oděvy těchto myšlenek jsou nutně podrobeny osobnímu vkusu a rasovým zvykům.

Prosté a krásné výroky Ježíšovy obsahují jádro podstatného poselství Pravdy. Dobře je prostudujte a přijďte na to, že zcela souhlasí s výroky nebo písemnými záznamy jiných mužů, kteří byli zajedno s Nadjá. Všichni Mistři hlubokého duchovního poznání mluví stejně; jenom jejich klopýtající následovníci a profesionální teologové se neshodují a liší.

Domníváte se, že Bůh se zjevil lidem jen v oněch dnech dávné minulosti, když Kristus pobouřil vzdálený kout říše římské, nebo když Buddha chodil se svou žebráckou miskou? Jestliže by se Bůh nemohl dnes znovu ukázat, potom jeho moc by byla podivně omezena a Absolutno by se pojednou smrštilo do něčeho konečného. Není lepší věřit, že On je stále hotov zjevit se všem, kteří chtějí splnit podmínky, jež předcházejí zjevení? Věčný promlouval k člověku v minulosti a může k němu mluvit zase.

Kdo může vysvětlit, jaké čarovné kouzlo vrhali muži jako Kristus a Buddha několika slovy na svoje posluchače? Nadání řečnické to vysvětlit nemůže; intelektuální nadání také ne. Je

zapotřebí něčeho víc nežli těchto dvou věcí k vysvětlení, proč jejich tiché pohledy pohnuly kamennými srdci, kterými by nemohla pohnout žádná vyřčená otázka. Je to nutno přičíst tomu, že měli nějakou tajnou sílu, která zároveň vzbuzovala pocit posvátné hrůzy a byla božská.

Po několik století bádali vzdělaní učenci neustále o Ježíšovi. Dopodrobna prozkoumali každý zlomek informace o Něm, každý pramen a každou listinu, která by mohla trochu ujasnit jejich názor na tajemného muže z Galileje. A nyní, téměř dva tisíce let od smrti „inspirovaného Žida“, On zůstává stále neznámou, tajemnou a záhadnou postavou. Jeho životopis je utvořen ponejvíce z domněnek. Jeho osobnost byla zobrazena tisíci protichůdnými způsoby. Jeho učení se používá k podpoře protichůdných institucí. Ano, ačkoliv svět píše jméno tohoto podivuhodného muže dosud s jistou úctou a dosud jeho jméno ctí nad jakékoliv jiné jméno Západu, On stále zůstává tajemstvím.

Bez pomoci nemůže toto tajemství lidský rozum nikdy vyřešit. On přišel z božského Nekoněna k lidským kmenům, dal jim svatá slova a odešel. Takový byl zevní obraz. Neboť Kristus sestoupil na Zem z vyšší planety, která byla jeho skutečným domovem a která je daleko před námi v duchovním vědění, aby lidem přinesl požehnání a aby jim posloužil svou přítomností. Tento jeho sestup byl jeho pravým křížem, jeho skutečným ukřižováním. A ti, kteří ho upřímně hledají, mohou Ho dosud nalézt ve svých srdcích.

Ale božství nebylo pohřbeno s Ježíšem v hrobce. Což od té doby žádné svaté hlasy nepromluvíly? Což nemůžeme prozkoumat historii minulých dvou tisíc let a najít jména těch několika mužů, jejichž přítomnost a vzhled potvrzovaly jejich duchovní stav? Což onen hlubší život k nám stále nepronásí své vznešené pozvání?

Proč bychom měli ukrývat tyto prosté pravdy v komplikovaném podání? Proč bychom měli odívat tuto krásnou postavu Pravdy do hrubé pytloviny? Muži jako Ježíš a Buddha se nezdráhali vyjádřit své myšlenky v jasné úsečné větě a vysvětlit její význam jednoduchými slovy. Hlubší myšlenky mohou být vyjádřeny jednoduše, není vůbec zapotřebí vkládat je do suchopárných kimmerijských mystérií (\* *Kimmerijové byli mystickým obyvatelstvem neznámého severu, (poznámka překladatele)*). Existují lidé, kteří s nesmírnou oblibou používají slov a frází, jež tvoří přehradu mezi Pravdou a jejím mentálním pochopením.

Na duchovní pionýry, kteří se odvážili pronést myšlenky odlišné od církevního učení, čekali kdysi kůl, šibenice nebo kříž, proto vznikla temná a tajná terminologie mezi těmi, kteří kráčeli po této osamělé stezce. Ale pro středověké vyjadřování není dnes ve dvacátém století žádného oprávnění, ač je stále běžné v některých kruzích. Nejvyšší pravdy mohou nyní být odhaleny beze strachu před oprátkou nebo skřípcem; proč strašit prosté lidi, kteří hledají pravdu, hromaděním komplikovaných mystérií? V minulých dobách tato vnitřní otázka a její výsledky byly v uveřejněných knihách popsány v rouchu básnických, symbolických a alegorických frází. Takový styl byl dobrý pro lidi intuitivní, kteří měli schopnost z nich vyčíst něco, co neosvícený člověk by nikdy nevyčetl.

V přítomné době přišel čas mluvit otevřeněji o těchto věcech. Žijeme v intelektuálním a vědeckém věku, kde soustava nauk musí být podána způsobem, který je vhodný pro dnešní úroveň inteligence lidí. Jakékoliv jiné podání způsobí, že takovéto učení bude považováno za básnický výtvar pro vyzdobení volných chvil.

Nadvláda vědy a zevšeobecnění vědění vypěstovalo lidský intelekt. A proto moderní vyjádření pravdy musí působit přinejmenším stejně na lidskou mysl jako na srdce. Žádné duchovní poselství dneška nemůže zavrhnout potřeby mozku, ale neměl by nikdy získat nadvládu.

My, kteří máme zkušenost z první ruky o úžasných silách meditace, musíme být připraveni utkat se s pochybovačem na jeho vlastní úrovni a osvobodit toho, kdo je zajatcem primitivních pojmů, že člověk není ničím jiným než hmotným tělem a že celý svět nebyl utvořen z něčeho jiného než z dávnověkého bahna. Nestačí mu říci, že naše hvězdy hořely při našem zrození o něco jasněji; musíme mu také ukázat, jak sám pro sebe může rozdmýchat větší světlo. Ale

bude-li i nadále zavírat oči k možnostem lidského života zde a nyní, nebude mít omluvu pro duchovní temnotu, která ho obklopuje.

Přesto však není v tom, co podávám, něco naprosto nového ve smyslu historickém; jenom syntéza a podání těchto myšlenek v této knize jsou nové, ale vše, co nebylo vyzkoušeno, je nové a tyto věci svět celkem nevyzkoušel.

Moderně vycvičená inteligence požaduje a musí dostat lepší podání pravdy, než jsou pouhá toužení náboženskomorální rozcitlivělosti.

Nesmíme také zapomínat, že učitelé, kteří přišli v minulosti, přišli k národům, jejichž mentalita byla od naší rozdílná, a že přišli v dobách, kdy hospodářské problémy průmyslové civilizace nebyly ještě tak ztíženy, aby deptaly všechno ostatní. Tito učitelé přišli k národům východním, které jsou přirozeně citlivější než národy naše, jejichž myslí jsou méně skeptické a méně neklidné a jejichž srdce jsou podle zvyku obrácena k náboženskému oddanému uctívání. Proto musí být jasno, že zřeci dneška a zvláště zřeci Západu by měli zapomenout podání minulosti, aby si připamatovali potřeby přítomnosti. Proto se budou snažit, aby dali pravdě výraz, hodící se pro tuto dobu. Takovýto výraz pravdy se již počíná utvářet v různých hnutích a kultech, byť jen částečně. A tak také v tomto učení duchovního hledání sebe je zapotřebí ukázat, jakou účinnost toto bádání v sobě má pro ty, kteří jsou v zajetí neustálého ruchu a činnosti moderního života, a jak prakticky lze užít základní pravdy, že pravé Já člověka je božské.



# IX.

## CESTA BOŽSKÉ KRÁSY

Někteří lidé shledávají, že je jim téměř nemožno nastoupit tuto stezku vnitřní analýzy. Naneštěstí, ale nikoli nepřírozně, jejich mysl není budována takovým způsobem, aby jim dovolila upnout myšlenky k takovému předmětu. Co mají tito lidé dělat?

I žák, který není oddán žádnému osobnímu učiteli, najde cestu z této těžkosti: začne se oddávat úmyslně rytmu inspirovaných děl uměleckých nebo bude pěstovat povznesené nálady, vzbuzené krásami přírodními, a bude šířit city nejvyšší úcty, kdykoliv je jeho duše jimi zalita působením těchto zevních vlivů.

Obraz namalovaný mistrovskou rukou, báseň od básníka, který je citlivý k duchovní stránce života, hra na housle génia jako Kreisler, procházka bezlistým lesem na podzim, zahloubání se nad leskem paprsků červnového slunce, dopadajícího na azalku, nebo pohled na starý kostel v ubývajícím světle zapadajícího slunce – všechny tyto věci v člověku mohou navodit jemné city takového druhu, jaké nevyvolávají obyčejné činnosti života. V těchto chvílích, které si pamatujeme ještě dlouho po jejich uplynutí, je jistá duchovní síla. Je-li jich správně užito, mohou se stát Jakubovým žebříkem, vedoucím ze země k nebesům.

Napsal jsem již někde jinde, že inspirovaný umělec v dnešní době má úkol kněze, neboť se stává nástrojem onoho aspektu vyšší Moci, který se člověku jeví jako krása.

Umělec, spisovatel a hudebník se vtěluje do svého díla, a jestliže je občas požehnán vznešenými inspiracemi, snažil-li se rozezvučet duchovní strunu v umění své doby, seděl-li u nohou božské krásy nebo pravé moudrosti, potom podle stupně, v jakém se poddáte jeho vlivu, budete ony inspirace sdílet s ním.

V životě každého jednotlivce jsou okamžiky, kdy v něm účinek umění a přírody vyvolá nezapomenutelný pocit velkého klidu nebo proudící příliv blaženosti, který ho zcela zaplaví. Co leží za oněmi extatickými okamžiky?

V těchto chvílích člověk stanul u brány ducha, ač o tom neví. V přítomnosti nějaké uchvacující přírodní scenérie je mu bezděčně připomenut jeho pravý duchovní domov; tak velkolepý a krásný! Člověk miluje jasná oblaka na obloze a zlaté západy slunce, míruplné lesnaté kraje a klidná jezera, neboť mu připomínají jeho duchovní původ. Těmito hlasy k němu promlouvá krása: „Toto je velkolepost, již máš vnitřně dosáhnout.“ Jsou to hlasy, volající k němu z jeho duchovního domova.

Někdy, například při naslouchání hluboce inspirující hudby, ušlechtilým melodiím Bachovým nebo čistým písním Mozartovým, nebo při pohledu na nějakou zajímavou přírodní scenérii, člověk dostává náznaky vyššího života. Hudba, nejpřímnější ze všech umění, je nejvěrnějším prostředkem k duchovnímu výrazu. Ale běda, člověk nezná vznešenou podstatu těchto návštěvníků a oni v jemných vibracích plynou do dálky. Kdyby člověk měl čas a touhu věnovat pozornost jemným myšlenkám, které se nahnou po chvilce posvátné úcty a údivu, mohl by být i průměrný člověk postupně osvícen.

Veškeré umění je pouze symbolem vedoucím ke svatostánku zlatého ohně; veškeré jemu vtisknuté inspirace jsou pouhými tenounkými závoji, které přikrývají nahé tělo Pravdy.

Ti, kteří se pokoušejí shromáždit do svých myslí světovou žeň tištěné krásy a moudrosti, jsou k tomu puzeni intelektem, který přichází z daleka. Neboť hledí-li oči na stránku, napsanou literárně umělecky a třípytící se zlatými duchovními myšlenkami, zažívá člověk tajemný pocit, potvrzující to, co čte.

**K**dyž přijdete do domu skutečně inspirovaného spisovatele nebo hudebního skladatele a vstoupíte do jeho pokoje, nevidíte pouhou pracovnu, nýbrž skutečnou alchymistickou dílnu. Což není on osamělým kouzelníkem, sedícím uprostřed olympských cest a pozorujícím panoráma života jako někdo nezúčastněný? Čím jiným je jeho pero než divotvorným proutkem kouzelné moci, který vyvolá skrytý svět neočekávané nádhery před našima světskýma očima? Nejsou popsané listy, které pokrývají jeho stůl, tajemnými papíry, které zachovávají posvátná slova styku s vyšší mocí?

**K**dyž se spisovatel chopí svého pera a třímá je jako kouzelný proutek, krouže jím nad naší atmosférou a proměňuje těžkou noc, která nás zakrývá, ve vzrůstající svítání, stává se, třeba jen malou chvíli, stejně mocným kouzelníkem, jací bývali za starých dob. Magikové oněch dob snažili se mávnutím proutku přivést lidi k vidění toho, co si přáli, aby viděli. Dotkli se jím semínka a stal se z něho strom, anebo kolem sebe ovinuli plášť neviditelnosti. Nyní však jsme odložili tyto neohrabané efekty a snažíme se do mysli člověka vložit jemná kouzla ničím tajemnějším, než je prosté pero.

Četl jsem knihy, které moji mysl naplnily zlatými obrazy takové zvláštní moci, že jsem ztratil pocit osobnosti a splynul jsem s klidným nekonečnem. A kdo nečetl knihu, ve které intenzivní vidění pisatele tak působilo na jeho myšlenky, že probudilo starou vymizelou civilizaci před čtenářovým zrakem?

**Ž**ák, který shledává, že je nejvíce pohnut velkou literaturou, měl by si vzít knihu nebo nějaký odstavec z knihy, který na něho hluboce působí, přináší s sebou dech inspirace a má na něho zřejmě povznášející účinek, přicházející téměř se silou nějakého poselství z vyšších oblastí. Jestliže se žákovi líbí veliké básnictví a je schopen pocítit jeho moc takovou inspirací, nalezne v některých básních, uchvacujících mysl, od Francise Thompsona nebo v sonetu od Shelleye, nebo v lyrické básni od Keatse anebo v některém ze zářících veršů mého nadaného irského přítele „A. E.“ (George W. Russel).

Jestliže žák dá přednost próze, pak má k dispozici několik skvělých esejistů, spisovatelů, kteří rozdmýchávají jiskru tvůrčího umění a zaplavují vznětlivou lidskou imaginaci. Například Emersonův esej o spoléhání na sebe sama obsahuje přinejmenším alespoň sto vět, které lze citovat. Je jedním z nejpůvodnějších a nejhlubších myslitelů moderní doby. Jeho obsažné myšlenky padají jako kousky zlata z jeho pera. Prodlete s ním jednu hodinu a jste přijati do společnosti Velkých. Vstupte do jeho vznešených nálad a vstoupíte do atmosféry, připomínající Upanišady, Tripitaky, Nový Zákon a knihy platónské; budete dýchat Pravdu od samého počátku. Nevyhýbá se žádnému argumentu a staví se tváří v tvář každé myšlence; chce drsnou pravdu o věcech a nic menšího. Jeho posvátné stránky inspirují do posledních písmen.

Může-li žák věnovat svoji sympatii starým písmům, nalezne ve vznešených výrociích Ježíšových, v rozhovorech Buddhových a v překladu indické Bhagavadgíty neboli „Písňe Pána“ prameny hluboké pomoci.

Nechť si žák vybere odstavec nebo zlomek z těchto či z kterýchkoli jiných starých nebo moderních knih, který na něj nejvíce působí, a ať nad ním nechá své myšlenky přebíhat s citem uctivosti a se snahou, abych tak řekl, vysát z něho jeho význam, nechť usiluje vstoupit do duchovního rytmu nebo mentální délky vlny, která onu pasáž zrodila. To ať dělá co nejpomaleji, s tím největším zaujetím, jakého je schopen, přidržuje srdce právě tak jako mysl ke zvolené pasáži, zatímco se slova chvějí v jeho duši.

Nečtěte jen slova; čtěte také myšlenky, které jsou za nimi.

Soustřeďte se při čtení! Čtěte zvolna, nechávající každé slovo ponořit se do svého vědomí. A přitom, jak se ponořuje, nechte jeho význam také vejít do vaší mysli. Opakujte každé slovo myšlenkově takovým způsobem, že se vlastně stanete jejich autorem, jejich tvůrcem. Vy sami tvořte si věty a odstavce, – to jest tvořivé čtení. Přináší do mlýna vaší mysli melivo a potravu

vašemu mozku. Takové čtení se doslova vrývá do vašich myšlenek. Uvedli jste svoji vlastní mysl k práci, k přemýšlení po cestách, naznačených autorem.

Základní věcí je soustředit se na nějakou abstraktní představu, větu nebo verš, které je žák schopen zažít ve své mysli mocným způsobem a které se hluboce ozývají v komnatách jeho duše. Musí si zvolit takové pasáže, které mají na něho tento účinek, třebaže v nich jiné osoby našly pouhá slova. Musí cítit přítomnost inspirujícího elementu v těchto pasážích, zcela nezávisle od literární ceny takové prózy nebo básně.

V takových knihách jsou odstavce, které v nich vystávají jako hory. Jsou to pasáže, které spisovatel psal moudřeji, než sám věděl, které byly napsány, řekl bych, pod vlivem inspirace jeho duchovního Já.

Tyto kouzelné a okouzující chvíle, kdy jste uneseni náladou vznešeného klidu nebo pocitem podivu nad úryvkem spisu, který vás cele překonává, který je duchem přetvořeným v slova, tyto chvíle musí být pozorovány a podchyceny v jejich nejhlubším okamžiku. Tyto vznešené city nesmíte rozptylovat, nýbrž máte je spíše s láskou chovat jako věci největší ceny. Nesmíte od nich odběhnout k dalšímu dojmu. Musíte přidržet svoji pozornost k této náladě. To je vznešený a vážný okamžik, kdy kniha může být odložena, neboť vykonala své dílo. Ustaňte a připravte se projít nádhernou branou symbolu do hvězdnatého světa za ní. Jestliže však je brána zavřená a její závory příliš skryté vaším očím, nezoufejte; chvíli ustaňte a modlete se! Možná že skrytý strážce prahu vyjde se svým jednoduchým klíčem a odemkne zastíněný vstup.

Ustaňte v tomto tajemném okamžiku a počněte provádět cvičení klidného dechu dříve uvedené a pak sledujte instrukce, dané o probuzení intuice.

Žák může do tohoto elementu proniknout také jinými cestami. Musí si zvolit takový prostředek, jehož sílu nejvíce pocítuje. Není proto nutné číst knihu, neboť našim cílem je pouze vyvolat vznešenou náladu, uvolnit mysl aspoň na chvíli od všech osobních záležitostí a odvrátit ji od obvyčejného běhu světských činností. Žák může dosáhnout stejného výsledku při poslechu hudby, komponované skutečným géniem. Jeden člověk dosáhne této vnitřní nálady nad knihou, jiný při hudbě atd. Základní věcí je vydobýt užitek z této povznesené nálady způsobem, naznačeným v předešlém odstavci.

# X.

## EVANGELIUM INSPIROVANÉ ČINNOSTI

Můžeme přenést takovéto neobvyklé myšlenky do všedního života?, budete se ptát. „Nemůžeme opustit svět, nemůžeme opustit naše Londýny a věnovat se kontemplaci v samotě; máme své dluhy, které musíme zaplatit Admetovi, a naše nohy jsou přikovány k životu, zatímco je splácíme,“ budete si stěžovat. „Svět je drsný a tvrdý a nemůžeme použít takových prázdných nauk, jako jsou vaše. Nemůžeme se uživit na stravě z mraků. Bude vaším závěrem, že vaše filozofie je možná výborná pro ty, kteří pohodlně sedí u svých krbů. Ale jak může pomoci nám, kteří se dřeeme do úmoru ve společnosti lidí praktických?“

Tyto otázky nasvědčují velmi špatnému chápání, z čeho sestává pravá duchovnost. Odpovím na ně tím, že položím jinou otázku.

„Byli jste někdy chyceni oním tropickým větrným vírem, který se pohybuje s děsivou silou?“

Shledáte, což je dosti podivné, že v samém středu větrného víru je místo naprosto klidné a nedotčené. Tak také člověk, který zná sama sebe, dosáhne mentální rovnováhy a zůstane nepohnut uprostřed horečnaté činnosti světa. Jeho nejvnitřnější bytost dlí klidně v nerušeném odpočinku, ať víří kolem něho jakýkoliv vír života, ať koná jakoukoliv práci a ať jeho intelekt zaměstnávají jakékoliv myšlenky.

Pravda je velmi často považována za výsadu snivě přemýšlivých lidí, ztracených ve zbožných a filozofických snech. Že by měla být uvedena v pole působnosti lidí světsky činných, je nápad, jehož splnění se zdá být pochybným, ale dějiny nám to nezřídka ukázaly jako skutečnost

Lze spojit moudrost tohoto světa s moudrostí věcí božských? Proč ne? Proč by například nemohl být duchovní badatel sloučen s obchodníkem? Znam jednoho majitele chemické továrny v jednom provinciálním anglickém městě, který se o to pokusil. Celá jeho organizace, jeho laboratorní a kancelářské zařízení, jeho reklamní metody a jeho výrobky jsou mezi nejlepšími a nejmodernějšími v tomto oboru. Se svým velkým počtem zaměstnanců zachází na základě Zlatého Pravidla. Vychází jim rozumně vstříc, což způsobuje, že i oni mu vycházejí vstříc. Každého večera, než se uloží k odpočinku po námaze a denním plahočení – protože to je jediná chvíle, kterou si může uvolnit -, odejde do tichého koutku ve svém domě a věnuje nerušenou půlhodinku klidu mysli, v níž nalézá a z níž čerpá vznešený mír a podpůrnou sílu, která inspiruje jeho činnost v následujícím dni a která mu umožňuje udržet si tajnou svobodu ducha uprostřed mechanizace světa. Toto své pravidelné cvičení uvedl v naprostou shodu s činným životem. Poskytuje mu vnitřní klid uprostřed rozrušování a hluku existence dnešních dnů. Vyšší moudrost a síla, které nalézá v božském středu, jsou později uvedeny v efektivní činnost v jeho obchodě.

Obchodník, který namítá, že nemá čas ani myšlenky pro zájmy duchovní, protože to vše zaplňují zájmy hmotné, je v žalostném stavu. Co je tedy pravým úkolem člověka?

Je správné hledět si bezprostředně hmotných potřeb, není však správné zabývat se jimi bez jakéhokoliv vztahu k něčemu jinému.

Je mnoho lidí na Západě, kteří se pohřbili ve svém obchodě a zřídka kdy vyjdou, aby si povšimli, že nad nimi září duchovní slunce. Tisíce myšlenek bouří v jejich hlavě od svítání do soumraku. Přichází noc a oni mají sklízet, co zaseli. Co zůstává uprostřed tohoto hemžícího se pole myšlenek a života? I když jim hrozí nebezpečí a jejich lékař je vypraví na dlouhý odpočinek, jejich otroctví je takové, že nesou svůj obchod s sebou ve své mysli, třebaže ho nemohou vzít s sebou hmotně. Jejich obchod je nyní vozkou a oni jsou jen zatíženými oři.

Je to smutný, ale nutný den v životě člověka kdy shledá, že přes veškeré svoje snažení drží ve svých rukou o málo víc než zvadlé listí. V takové chvíli může pochopit, že pravá duchovnost není abstraktní vědou, ani temným sněním. Je to způsob života, je to hlubší názor na svět. Dojít k takovému dni může být bolestné, ale je to předehra ke štěstí, které stojí za to. Praktické záležitosti lidského života již neexistují, aby lidem sloužily, nýbrž aby je tyranizovaly. „Věci jsou v sedle a jezdí na lidstvu,“ praví někde Emerson a o takovýchto lidech je to zcela pravdivé. Vědomí, které by mohlo být osvobozeno na krátkou chvíli každého dne, aby získalo dražokam vnitřního duchovního míru, je přinuceno strojem, který lidé sestrojili, aby se tříštilo v malicherných dětinských záležitostech.

Člověk ve své dychtivosti zlepšovat své stroje zapomíná zlepšovat sama sebe.

Odloučit život od duchovna znamená uvést ho v nebezpečí. Činné já musí být napájeno duchovními zdroji hlubšího Já. Musíme dosáhnout rovnováhy tím, že budeme uklidňovat činnost kontemplančí. Kritický rozum musí uvítat vizionářskou intuici jako přítele, a nikoliv jako nepřítele, obchodní schopnosti musí spolupracovat s duchovními představami; a naše hluboké sobectví potřebuje se spojit s naším hlubším altruismem. Tímto způsobem se každý z nás může stát v našem mělkém životě představitelem hlubšího názorového stanoviska.

Musíme nalézt zlatou střední cestu v našem životě. Musíme se každého dne pozdržet na chvíli v klidu mysli, aniž přitom ztrácíme schopnost k praktické práci. Musíme správně vyvážit mystické a hmotné elementy naší přirozenosti přesto, že zdánlivě jsou protichůdné a neslučitelné. Kdokoliv bude sledovat „Tajnou stezku“, která zde byla načrtnuta, nalezne tuto rovnováhu bez námahy, neboť mu přijde sama o sobě, zcela přirozeně.

Mnich, který činí meditaci svým hlavním zaměstnáním, má k tomu volný čas; ale my, kteří musíme žít a pracovat ve světě, musíme hledat moudrost a rovnováhu. Světlo, nalezené v době našeho cvičení klidu mysli, bude potom zářit všemi našimi činy, až se opět smísíme se společností lidí.

Inspirovaná činnost může být stejně praktickým cvičením k dosažení duchovnosti, jako je odříkání světského života a odchod do prostoru klášterního. Všichni duchovní lidé nenosí roucho mnišské; někteří nosí tvídové kalhoty.

Časy se mění a lidé s nimi. Odloučený život, který uspokojoval životem unaveného východního poustevníka minulých dob, sotva uspokojí duchovně toužícího člověka moderní doby. Ten nemůže jinak než alespoň trochu cítit ducha onoho hmotného podnikání, které ho obklopuje. Je-li člověkem zcela probuzeným, bude znát cenu praktického života a uvažovat o jeho spojení s vyšším cílem, který objevil. Zatímco se zaměstnává mystickými záležitostmi Pravdy, nemusí ztrácet z dohledu praktické záležitosti života.

Všeobecná představa o člověku, který sleduje duchovní cestu je, že je zbožným a docela mírným člověkem, který však nemá žádný užitek pro společnost a jemuž schází logická schopnost úsudku a zdravý rozum. Že by mohl radit myšlenku k myšlence se železnou přísností nebo jít a umístit se mezi činnými lidmi, mezi vedoucími moderního mamutího továrního podniku; nebo že by mohl za války velet celému pluku vojáků, je představou, vyvolávající posměch. A přece znám lidi tohoto druhu, kteří tyto věci provádějí. Na takového člověka obyčejně lidé pohlížejí jako na stvoření jaksi slabé a pošetilé, třebaže ho považují za dobráka. „Protože jsi oddán Bohu, znamená to, že máš být blázen? Myslíš, že obchodník otvírá krám, aby provozoval náboženství? Proč jsi hrnec neprohlédl, než jsi jej koupil?“ zvolal Sri Rámakrišna, jeden z nejslavnějších světců indických devatenáctého století, k mladému žákovi, který šel koupit železný hrnec a po svém návratu shledal, že je děravý.

Člověk, který se chopí vyššího života, není proto nutně připraven o všechn lidský talent. I když se stane tak pokorným a milujícím jako František z Assisi, může být stále tak bystrým jako Bernard Shaw, odvážným jako Vilém Tell a tak nadaný jako Galileo. Nesprávně se domníváme, že člověk, čerpající svoji moudrost přímým chápáním z hlubšího pramene, tím ztrácí schop-

nost logického myšlení, schopnost řídit jak lidi, tak i záležitosti a zaujímat své místo v aktivním světě. Tyto vlastnosti v něm stále ještě mohou existovat, ale nemohou ho nadále zotročovat.

Inspirovat svůj denní život silou, načerpanou z víry v božství v nitru, znamená zajisté stát se pracovníkem lepším, a nikoliv horším. Neboť potom má člověk k dispozici nekonečnou sílu, z níž může čerpat zároveň i větší moudrost, aby správně jednal.

Sir J. A. Thompson se ve své nedávné předsednické řeči v britské společnosti zmínil, že mu přišlo vyřešení některých jeho nejsložitějších vědeckých problémů, když svoji mysl vyprázdnil od problému a nechal ji načas tichou a klidnou.

Málo lidí ví, že zesnulý lord Leverhulme, který vybudoval největší průmyslovou organizaci svého druhu na světě, se mohl kdykoliv z vlastní vůle uvolnit a uvést do stavu jasného a klidného zasnění. Uprostřed těch nejjigantičtějších úkolů často použil této své schopnosti.

Dělají velkou chybu ti, kteří se domnívají, že meditace správně prováděná, způsobem zde popsáním, je pouze druhem sentimentálního idealismu nebo abstraktního myšlení. Taková meditace uvolňuje pozvolna v člověku duševní sílu, kterou předtím nepozoroval a která se nakonec stane největším inspirátorem jeho činnosti. Je to **síla** nejmocnější právě proto, že je nejnuitnějším elementem jeho bytosti.

Taková je pravda, a muži jako Oliver Cromwell, Abraham Lincoln a císař Markus Aurelius na západě, nebo jako princ Šivadži, císař Akbar a král Ašóka na východě, jí věřili, podle ní jednali a vítězili.

\*

Člověk se od rána do večera pohybuje na scéně činností a zájmů, které jsou svou povahou čistě materiální. Jedná tak samozřejmě zcela přirozeně. Svět se neustále před něho staví a on z něho musí získat, co nejvíce může. Co však neví je, že odpoutáním se na velmi krátkou dobu každého dne tím, že nechá veškeré své zájmy o tyto věci dočasně zemřít, může získat vysokou ochranu a správné vedení ve všech svých činnostech.

Svět se oddává činnosti prostě proto, že nezná nic lepšího. Inspirovaný člověk se také pohybuje a pracuje v jeho točících se kolech, ale on ví, kam ona kola jdou. Neboť on našel Střed, kde vše je Ticho, kde vše je Síla, kde vše je Moudrost, a pro něho obvod činnosti pouze následuje Střed dle přirozeného zákona. Naše praktická činnost nás obklopuje těsnou sítí; musíme se osvobodit a přitom nezničit použitelnost této užitečné sítě.

Pro žáka není nutné ani přirozené žít s hlavou v oblacích. Žije na této světské planetě a nejlépe může vyjádřit principy, jimž se naučil, tím, když je aplikuje na jejich světskou existenci. Potřebuje se podívat vzhůru do oblak, aby nabyl jasného duchovního vnitřního nazírání, ale potom je třeba, aby se znovu podíval dolů na tuto zemi a použil tohoto názoru ve způsobu, jimž řídí své světské záležitosti. Musí se snažit, aby udržel rovnováhu mezi duchovními a hmotnými silami. Potřebuje dosáhnout vyrovnaného života; denně hledaný a nalézáný život ducha, napájející život osobní činnosti, vlévá svoji moudrost a sílu i do jeho výletů do záležitostí světských.

Jestliže žák pravidelně cvičil meditace, předepsané na předcházejících stránkách, jestliže se neustále snažil shromažďovat své myšlenky kolem hledání božského Já, tu si postupně bude uvědomovat svoji vnitřní duchovní podstatu, která až dosud byla zakryta. Říkám postupně, neboť moudrost nepřijde k člověku v nějaký určitý den. Moudrost svítá. Toto uvědomování je jako rozsvícení elektrické lampy. Při každém takovém návratu do klidu myslí nebo sebezpozorování bude zapnut duchovní proud. Necht' se žák věnuje svým povinnostem a užívá zábavy, jak to činil dříve. Nemusí v nich být jiná změna nežli ta, kterou mu vnukne jeho postupné vnitřní zanícení. Ale potom všechny takové změny vyplynou z vlastní vůle, nebudou na něm žádány násilně nějakým umělým systémem zevní disciplíny.

Ale jakmile si jednou žák zvykl na ranní meditace, stane se naprosto přirozenou věcí, že pak bude provádět své denní činnosti v duchovním proudu takto započatém.

**Žák** shledá, že jeho práce ponese stále zvětšujícím dílem tento duchovní proud, který bude trvat déle a déle den ode dne zároveň s jeho postupem na Tajné Stezce. Nakonec veškerá jeho práce, veškerá společenská zábava a odpočinek budou v tomto proudu. Celý jeho postoj se změní přítomností tohoto proudu, ale jeho práce nemusí být zanedbána. A nakonec přijde čas, kdy může zanechat svých meditací, protože celý jeho život bude jednou dlouhou meditací a přitom bude stejně činný jako kdy jindy.

Život bude obohacen, a nikoliv ochuzen, když budeme čerpat z této starodávné moudrosti. Přidá a doplní; nemusí ničit. Žijeme hlavně pro cíle hospodářské, ale dosáhneme jich správně, jenom když dovolíme, aby je prosáklo trochu duchovních impulsů.

Duch musí vstoupit do každého úseku lidského života. Jestliže ho Člověk opomíjí při své obchodní činnosti, jestliže ho zapomene, když počne myslit na druhé pohlaví, jestliže mu nemůže dát výraz při styku s jinými lidmi, uzavírá se před jeho magickou mocí, která by zaručila větší úspěch, největší štěstí a nejharmoničtější život. Jakmile jednou skončíme toto nemožné rozdělování zájmů a sjednotíme svoje roztráštěné touhy vznešeným obětním činem, podrobením se Vyšší Vůli, můžeme nalézt mír. Jakmile se jednou podřídíme nutkání Nadjá, počínáme kráčet po cestě svého pravého určení života.

Neztratíme nic, uposlechneme-li takových popudů. V životě je místo pro teplo lásky právě tak jako pro chlad asketického života sebezapírání, pro hluk davů právě tak jako pro ticho meditace.

Žádná moderní cesta vyššího života nesmí být tak duchovní, aby nedovolila několik variací v záležitostech světských a v denní práci, ani nesmí být příliš zjemnělá, aby se nemohla dotknout klaviatury lidské lásky a vášně. Ve výsledném stadiu přijde doba, kdy se duchovní člověk začne dívat na všechno, na každý předmět, událost a osobu jako na projev božství a pozná, že nemůže mít žádného vyššího poslání, než je – projevovat své Nadjá ve všem, co dělá a při styku s kýmkoli.

Přijměme a moudře použijme všechna fakta, která nám moderní věda vynalezla. Žijme a radujme se ze všech zpříjemnění a pohodlí, které nám její pokrok může poskytnout. Neodříkejme se ničeho jiného nežli nevyvážené pozornosti, kterou jsme jim věnovali.

Spojme také tuto vnější společenskou činnost s hlubším životem, a životem klidného myšlení a vnitřního míru, a tak se naučme zachovávat nerozvřený klid ducha i uprostřed střídavých změn existence.

Pro kohokoliv, kdo musí žít a pracovat uprostřed rušného a horečného života dneška, je zde takto otevřena cesta, která vede přímo ke klidu Nejvyššího. Necht' takový člověk uvede do svých rozptylujících činností princip produchovňující. Ať se nezříká své práce a neutíká od lidí, ale ať se zřekne svého dřívějšího postoje k práci. To, co bylo dříve konáno pouze pro osobní, sobecký užitek, má od nynějška být konáno také v duchu služby lidstvu. To je praktická duchovnost. Přitom nalezne půl hodiny každého dne, ve které bude sbírat vysoké a svaté představy a bude je klást na oltář své mysli – jako tichou obět' Prvotní Příčině.

To je jediné evangelium, které praktický Západ může použít – evangelium inspirované činností – má-li dosáhnout vyšší civilizace.

Je-li nějaké poselství, na které čeká celý svět, je to společné poselství Východ-Západ, evangelium inspirované činností.

Potom velice úspěšně zaútočíme na světové problémy chudoby, války, nemoci a nevědomosti s novou energií, aniž přitom zapomeneme přinášet svůj denní hold onomu mír dávajícímu a duši zušlechťujícímu božství, které sídlí v lidských srdcích.

# XI.

## DUCHOVNÍ POMOC V HMOTNÝCH ZÁLEŽITOSTECH

Možná že někteří lidé po přečtení všech předešlých kapitol vysloví kritiku, že tyto myšlenky mohou být velmi krásné a hluboké, ale že se nedají prakticky použít. Žádná domněnka nemůže být falešnější, žádný předpoklad nemůže být bezpodstatnější. Stav skutečné duchovnosti není žádnou mlhavou věcí, žádnou bublinou. Duchovní život může být ve svém použití intenzívně praktický a vskutku, je-li správně chápán, je nejlepším množným základem pro praktický život. Musíme se naučit správně zacházet se svými myšlenkami, neboť myšlenka je neviditelný vůdce všech našich činů.

Průměrnému člověku se možná bude zdát, že tato vzdálená duchovní hledání nemají pro něho žádnou cenu. Tak je tomu skutečně jen tehdy, jestliže ovládnutí rozrušovaných nervů, klid mysli a ticho srdce nemají žádnou cenu. Je tomu tak, jestliže božská ochrana a pomoc Prozřetelnosti v každém druhu starostí, tajemné léčení nemocí a zvláštní vedení v nesnázích nemají žádnou cenu. Bylo by tomu tak, kdyby člověk žil věčně a kosa smrti nikdy nepřišla zkrátit jeho dny.

Životní starosti na nás neustále doléhají a vyžadují naši pozornost. Zatímco pozornost světa poutá prudká činnost, moudrost, která s klidem mysli přichází, bledne a mizí. Čím více se oddáme tomuto nepřemýšlejícímu materialismu, tím více se skrývá naše vyšší božská bytost.

Tyto stránky se snaží ukázat, že člověk, i když žije v takových podmínkách, kdy sevřen zdánlivě nevyhnutelnými okolnostmi, může najít správný směr pro svůj hmotný život a vyšší vedení k rozluštění problémů svého denního života, božskou ochranu v dobách neštěstí a duchovní vyléčení tělesných nemocí.

Mohl bych citovat mnoho případů v této knize, abych ukázal, že způsob duchovního žití zde navrhovaný není pouhou abstrakcí; je to cesta, kterou člověk může kráčet, a dostane se mu také v hmotných záležitostech praktické pomoci; je to druh ochranné činnosti, která poskytuje pomoc a pocit naprosté bezpečnosti hluboko v našem srdci.

Kdokoliv objevil tajnou stezku, vedoucí k jeho božskému středu, může navždy potom prokázat skutečnost svého objevu, a to způsobem, jakým zachází s nevyhnutelnými obtížemi a vracejícími se starostmi, které čas od času vstupují do lidského života. Pro něho začal vyšší život.

Člověk neznalý sama sebe vytváří si veškeré své neštěstí. Svět ho ovládá a zatím on byl zrozen, aby ovládal svět. Život krutě zasáhne dříve nebo později každého člověka, který zná málo nebo mnoho věcí, ale nezná sama sebe. Ani mrtví neuniknou, neboť smrt je pouze jinou formou života.

Kdyby člověk uznal své božství a své božské možnosti stejně ochotně jako uznává svá životní omezení, millennium by rychle přišlo. A proto se nemodleme o více moci nad druhými lidmi, ani o větší bohatství nebo slávu; raději se modleme, aby z nás byla sňata tato drtivá neznalost našeho pravého Já.

Jsou milióny mužů a žen, kteří jsou nešťastní, protože nikdy neslyšeli tuto pravdu, kteří jsou oběťmi své politováníhodné nevědomosti. Pod uhlazeným povrchem svých životů jsou naplněni nespokojeností, věre to v nich nesouladem a jejich srdce jsou prasta míru.

Jedny dveře jsou stále otevřené, jsou to ony, ke kterým málo lidí uzná za vhodné se přiblížit, ale kterými všichni lidé jednoho dne musí projít Jsou to dveře k pravému já člověka, jejichž



neviditelný vchod musí být hledán tápáním a vycit'ováním v tajemných koutech lidského ducha. Právě v této zastíněné oblasti vzniká myšlení a city, a proto můžeme směřovat ke vchodu po cestě usměrněné myšlenky nebo usměrněného citu. Jakmile však jednou překročíme práh a vstoupíme do vnitřního ticha, veškeré znepokojující otázky budou zodpovězeny, veškeré vnější potřeby budou zajištěny tím, že se vám jich dostane hojně, nebo způsobem rezignovaného pochopení, že veškerá hrozící protivenství přivádí božskou sílu, se kterou jim můžeme klidně čelit. Právě v této nepopsatelné vnitřní oblasti musí člověk najít svoje konečné uspokojení, svou konečnou blaženost, svou zajištěnou ochranu.

**Racionální základ** těchto věcí je snadno vysvětlitelný. Člověk sám v sobě je miniaturním vesmírem. Jeho Nadjá představuje Slunce a jeho osobní já hraje úlohu Měsíce. Právě tak jako Měsíc si vypůjčuje světlo od Slunce, tak také si jeho osobnost vypůjčuje vědomí a životnost, svou schopnost myšlení a cítění od ústředního zářícího tělesa, od Nadjá. Lidé, kteří žijí jen podle moudrosti svého osobního já a svého bytí, jsou jako lidé pracující v noci při měsíčku, protože není slunce. „Člověk, který nikdy nespátril slunce,“ – píše španělský spisovatel Calderon – „nemůže být haněn pro svoje domnění, že žádná záře nemůže převýšit záři měsíce.“ Lidé, kteří žijí moudrostí Nadjá, stále ještě mohou vidět spoluúčast osobnosti, ale přiznávají jí druhotnou cenu.

Něco se stane s člověkem, který dojde pravého sebepoznání a sebeovládání. Získá změněné hledisko a vidí život z jiné výhodné základny. Dívá se na toto hlučné panoráma chaotické existence plné starostí, ale sám v sobě si udržuje klidnou harmonii. Rozčilování, která ho kdysi denně navštěvovala, odpadnou. Vášně, které ho kdysi držely v pevném sevření, jsou zmírněny a samy jsou zachyceny a drženy vyšší silou.

Úspěch ve sledování tajné stezky člověka nakonec odpoutá od nepokojných tužeb, neovládaných myšlenek a neuvážených činů. A ačkoliv se vyžadované úsilí může zdát velké, duchovní odměna ho převýší, neboť tajemný stav, naznačující uvědomění si Nadjá, jednoho dne rozkvetne v duši toužícího.

Ve chvílích klidu myslí získáme jistý stupeň vlády nad sebou, která nakonec prosákne naším denním životem a pronikne všemi našimi činy. Tento výsledek je jistý a vědecký. Právě tak jako několik kapek červeného lakmu, nalitých do nádoby s vodou, způsobí, že všechna voda se zabarví do červena, tak také **všechn** náš vnější život bude zbarven automatickým ovládnutím sama sebe, setrváme-li v provádění trojího cvičení. „Vrhni svůj dar času a úsilí na vody klidu myslí a bude ti stonásobně vráceno.“

Jakmile jste se jednou odevzdali do rukou Nadjá ve svém nitru, váš život poplyne klidněji a příjemněji. Vnitřně bude jako klidný potůček, třebaže zevně dosud řádily bouře. Vy se nemůžete lépe starat o správné vyřešení svých záležitostí, nežli se o ně pro vás stará Nadjá. Když však držíte otěže vy, vaše vedení je často nevědomé a nemoudré; jakmile se otěží chopí vnitřní božství, budete s jistotou správně vedeni, neboť ono je moudřejší, než jste vy. Podrobně se mu bez reptání a bez výhrad.

To, co získáte v době klidu myslí, můžete užívat jako síly k životu a jako moudrosti ke správnému jednání.

Objevíte, že se tajná stezka klidu myslí ukáže užitečná za každé situace, ať příjemné nebo bolestné, psychologické nebo fyzické. Možná že klopýtnete nebo dokonce nebudete mít úspěch v aplikování tohoto vědění, ale Nadjá je nekonečně trpělivá a bude ochotno vám přispět svým způsobem, když budete ochotni vyvolat jeho přítomnost.

\*

Znenáhla a nepozorovatelně vaše každodenní úsilí razilo nový průchod ve vinoucích se zákrutech vašeho mozku, a pozvolna vás přibližovalo sféře vlivu Nadjá.

Nyní vám ukáži, jak vaše práce v denních obdobích klidu myslí poskytne dobrý odkaz pro zbytek vašeho dne; jak může do vašich rukou vložit účinnou zbraň k útočení na problémy nebo

k obraně před vyhrůžujícím neštěstím a jak vám může přijít na pomoc v kterékoliv době, aby vás posílila jak proti pokušením, tak i proti zkouškám. Tato metoda je zcela praktická.

Začněte tím, že se budete dívat na Nadjá jako na stále přítomnou Inteligenci, s níž můžete vejít do styku, ke které můžete přijít se svým zarmouceným srdcem a nalézt mír a pod jejímž ochranným štítem budete v mocné ochraně. Ať je váš problém jakýkoliv, neomezujte své úsilí jen na vyřešení intelektuální. Nebudte závislí jen na intelektu bez jakékoliv jiné pomoci. Vnesete svou obtíž do Bílého Světla Nadjá a tam naleznete správné vedení, které ji pro vás vyřeší s konečnou platností.

Je pravidlem: Kdykoliv se cítíte zarmoucení, kdykoliv vás něco bolí, mate, pokouší nebo zkouší, cvičte nejdříve po dobu dvou nebo tří minut klidné dýchání a potom si položte příslušnou otázku :

**„Koho to trápí?“**

**„Koho to bolí?“**

**„Koho to znepokojuje?“**

**„Koho to zkouší?“**

**„Koho to pokouší?“**

– podle daného případu. Když jste si dali příslušnou tichou otázku, ustaňte, utište své myšlenky, pokud můžete, a opakujte způsob „naslouchání“, se kterým vás vaše práce v klidu myslí dobře seznámila.

Toto cvičení otvírá vaše vědomí ke kontaktu s Nadjá a obklopuje je jeho ochranou. Když náhle stanete před nějakou zlou událostí, znamená to okamžité obrácení se k hledání duchovního Já, zničení síly té příhody, která rozrušila vaši mysl. Potom cokoliv nutného podniknete, bude moudré a správné, protože to bude inspirováno Nadjá.

Nesoulad nemá místa v Nadjá. Když se obrátíme dovnitř k tomuto Já, tu automaticky odpiráme přijmout myšlenky nepříjemných a rozrušujících zkušeností. Když se objeví nesnáze, člověk musí odmítnout přijetí myšlenek zoufalství a pochybností, které se hrnou do jeho mysli; místo toho má uklidnit své dýchání, okamžitě obrátit chod myšlenek a ptát se: „Koho potkaly tyto nesnáze?“

Kdybychom dovedli odvrhovat vytrvale každou nepříjemnou, nešťastnou a duchovně nepravdivou myšlenku při jejím vzniku, vskutku bychom byli šťastní smrtelníci. Vše je naprosto proveditelné, ale zřídka obyčejnou snahou sebeovládání; jenom metodou zde popsanou lze dosáhnout tohoto ohromujícího úkolu, neboť potom je vítězství nakonec získáno nikoliv naším úsilím nýbrž vyšší silou Nadjá, kterou jsme takto vyvolali.

Nepopíratelný účinek nepříjemných osob, rozčilujících okolností a neočekávaných zklamání může být naprosto zničen, učiníme-li se o dosažení božského středu naší bytosti, obzvláště učiníme-li to okamžitě. Žák musí vypěstovat zvyk obrátit se rychle k vnitřnímu Já, když hrozí nějaká srážka s jeho okolím. Jestliže to bude provádět věrně, zmocní se ho podivuhodný pocit míru a bezpečí a jeho mysl projde bez třenic nepříjemnou příhodou.

Musíme si pamatovat, že naše nevnitřnější Já dlí stále v nezměnitelném stavu intenzivního míru. Když kolem nás řádí nesnáze, měli bychom okamžitě zapudit nevíтанé reakce a pokusit se soustředit svoje myšlení na hledání duchovního Já. Neboť jeho odhalení bude také dosažením šťastného stavu. Dobro je stále přítomné, ale musí být hledáno, musí být vycítěno a poznáno. Žádná doba není k nastoupení hledání tohoto vznešeného božství vhodnější nežli ta, když temné události a hlodavé obavy se nakupily, aby sestoupily na naše hlavy. Neboť obrácením mysli k hledání sebe můžete prokázat způsobem jak ohromujícím, tak i osvětlujícím tajemnou moc této metody. „Pozdvihněte své zraky k nebesům,“ napomínal starý prorok Izaiáš. Tato schopnost obrácení pozornosti do nitra zeslabí nutně sílu disharmonických a nepříjemných pocitů, které by se nás pokoušely napadnout. Již samotné úsilí nalézt sebe přitahuje nás blíže ke stavu vznešené-

ho štěstí, ve kterém dlí pravé Já. Je to osvobození a úleva. Tímto způsobem použijeme Pravdu, kterou jsme pochopili a která se tak stává důležitým činitelem v našich životech.

Provádění této techniky bez selhání vymýtí strach, depresi a materialismus z mysli. Musíte se obracet do nitra k Nadjá, až se stane tento zvyk první myšlenkou, druhou přirozeností a šestým smyslem.

Tento postup můžeme vysvětlit jiným způsobem. Člověk jako „Nadjá“ je bez tužeb, není podroben žádnému zevnímu vlivu, není ovlivněn žádnou jinou silou, mimo síly Boha. Nadjá proto nikdy necítí bolest, nikdy se nehněvá a nemůže být dotčeno žádnou stísněností nebo strachem. Člověk jako osobní „já“ je naplněn tužbami a nenávisť, neustále reaguje na vnější vlivy a ztotožňuje se s nimi. Přijímá reakce svého těla k okolí a osobám, které neustále potkává a podrobuje se jim, jako by ve skutečnosti byly jeho vlastní. Přijímá záznamy svého těla, jako strach, touhu, zlobu, odpor, bolesti atd... Neuvědomuje si svou vnitřní podstatu, a proto dovoluje tužbám těla, aby jím vládly, a tak zamezuje projevu božské moci a sil, utajených v jeho duchovní podstatě. V tom okamžiku, kdy člověk dovolí mysli přijmout nepříjemné stavy, stává se jejich otrokem a musí zaplatit nepříjemnou pokutu. Jestliže však si svých osobních dojmů přestane všimnout, a bude úmyslně odvracet svou tvář od nich ke svému vnitřnímu středu, potom počnou zevní věci ztrácet svou moc na něho působit. Jak cvičení a zvyk v něm vyvinuly tuto schopnost obracet se dovnitř, do té míry bude moci odhodit škodlivé vlivy, ať přicházejí od jiných lidí nebo od jeho okolí, ať jsou to strastiplné nemoci tělesné nebo strastiplné okolnosti. A ani není překvapující, že takových ohromujících výsledků lze dosáhnout, když si vzpomeneme, že „člověk byl stvořen k obrazu božímu“ a že se těmito cvičeními jeho pravá podoba vynořuje do jeho vědomí.

Otevře-li bránu trpného podrobení se událostem, působícím nesoulad, staneme se jejich nebohými oběťmi. Jestliže však jim zavřeme bránu mysli a svoji pasivitu podrobíme harmonickému středu dobra naší duchovní bytosti místo těmto nelibostem, nemusíme trpět.

Mentální poznání našeho vlastního božství nám na svých křídlech přináší uzdravení a vnitřně nás osvobodí od škodlivé síly zlých okolností.

Druh pomoci, kterou můžete takto dostat, může mít různé tvary. Ochrana v dobách nebezpečí je jednou z nich.

Všichni, kdo se opravdově podrobí Vyšší Moci, dostávají její ochrannou pomoc.

Líbí se mi upřímné prohlášení indiánského náčelníka, který chtěl jednoho jarního jitra r. 1775 přepadnout malý dům kvakerů v okrese Easton, New York, kde se kvakeři scházivali. „Indián přijít do domu bílého muže,“ řekl, ukazuje prstem k osadě, „Indián chtít zabít bílý muž, jednoho, dva, tři, šest, všechny,“ a uchopil tomahawk u opasku s příšerným gestem. „Indián přijít a vidět bílý muž sedět v domě, žádná puška, žádný šíp, žádný nůž; všechno tiché, klidné, uctívající Velký Duch. **Velký Duch uvnitř Indiána též**“, ukázal na svá prsa. „Potom Velký Duch říci: Indián je nezabíjet.“

Uzdravení je jiný tvar, v němž se tato pomoc může projevit. Moje přítelkyně Doroty Kerinová vstala ze smrtelného lože úplně a náhle uzdravena ze souchotin, z vysokého stadia cukrovky a žaludečních vředů. Službu konající lékaři ustali v jakémkoliv dalším léčení, neboť případ byl beznadějný. Její zázračné uzdravení duchovní silou se stalo senzací na Harley Street. Mnoho lékařů její případ vyšetřovalo, ale musili přiznat, že vyléčení bylo nad jejich chápání. „Mé uzdravení přišlo přímo od Boha,“ prohlásila slečna Kerinová. „Nový Zákon je plný slibů uzdravení a já jsem přesvědčena, že uvidíme náhle splnění těchto slibů, jakmile jsme přivedeni k otevření svého duchovního zraku.“

Jiný můj přítel, W. T. Parisch, zvěděl od lékařů, že jeho paní, která trpěla rakovinou, nebude už dlouho žít. Její levý prs byl již operativně odstraněn, když i pravý byl napaden rakovinou. Parisch odvezl svoji paní ze sanatoria a počal ji léčit sám, a to metodami a silou ducha. V devíti měsících byla opět zdráva. Její případ dává perfektní a jasnou ukázkou síly ducha nad tělem

a zřetelně ukazují na způsob léčby jedné z nejobávanějších chorob dneska, a to aplikací starodávného nejvznešenějšího léku, božské léčivé moci.

Životní síla Nadjá neustále proudí do každého atomu a elektronu, který tvoří tělo. Je to Nadjá, co skutečně dává našim tělům život a udržuje je. Bez jeho neviditelné činnosti by se naše těla okamžitě zhroutila mrtva jako kus neživé hmoty. Ustrojí těla by bez jeho neviditelného duchovního pohonu nemohlo pracovat. A je to Nadjá, které může právě tak opravovat a uzdravovat toto tělo.

Síla Nadjá je s vámi zde a nyní; nic vás nemůže vyloučit z její činnosti mimo vaše vlastní úmyslné zanedbávání, vaše vlastní pohodlnost a pochybnost. Sledujte Tajnou Stezku a přivlastněte si to, co je již vaše.

Ale člověk nemůže diktovat Tvůrčí inteligenci, která panuje světu a řídí jeho život, svou představu pomoci, ani nemůže vždy žádat uspokojení svých osobních potřeb bez zřetele na „vyšší“ uvážení. V poslední analýze závisí životní úroveň na univerzální velkomyslnosti.

Nemůže vždy ovládat okolnosti, ale může ovládat svoji reakci na ně. Jestliže duchovní poznání nemůže vždy odstranit stíny chudoby, nemoci nebo neštěstí z jeho cesty, poskytně mu odvahu bojovat s chudobou, trpělivost v nemoci a moudrost, s níž může čelit neštěstí. Člověk, který stále víc a více vstupuje do tohoto vědomí svého hlubšího Já, bude cítit menší sklon obtěžovat vládnoucí moci pro svůj hmotný prospěch, své hmotné potřeby a společenské tužby. Místo toho bude cítit ochrannou moc tohoto Já, a bude-li ho vůbec o něco žádat, bude to o více moudrosti, více síly a lásky. Má-li tyto věci, ví, že ostatek může bezpečně přenechat božství ve svém nitru, které mu potom nezvratně opatří jeho skutečné potřeby v určené hodině.

Je dobře, víme-li že můžeme žít mnohem bezpečněji, když si utvoříme a udržíme nějakou otevřenou cestu návratu k Nadjá. Můžeme kráčet po této naší staré zemi tím bezpečněji, když si tu a tam opatříme lístek na hvězdy.

Hledejme Nadjá skrze mlhu nehledaných slz, skrze sluneční svit vyplněných tužeb a nezapomínejme, čím skutečně jsme!

Člověk je pouze podprůměrnou bytostí, dokud se nenaučí důvěřovat této vyšší moci, pravému Já, dokud je neučiní živým činitelem ve svém postoji a dokud nebude navždy hledat v nitru jeho vedení.

Věřte v já, které znáte, a jste okamžitě omezeni, věřte ve vyšší Já, kterým ve skutečnosti jste, a budete ho stále a stále více dosahovat na cestě k dalším úspěchům. Buďte tím, co je ve vašem nitru a čím být máte.

**Ve chvílích svých nejčistších povznesení poznáte tuto hlubokou pravdu, že jste se ve skutečnosti nikdy neodloučili od Boha!**

## XII. DOSLOV

Ano – nikdy jste se ve skutečnosti neoddělili od Božské Moci, která ovládá vesmír, řídí lidský život a je neviditelným základem veškeré existence. Není toto myšlenkou, která pomáhá v době, jako je nyní, kdy žijeme v období naprosté nevíry a cynického materialismu, což je výsledkem faktu, že lidské pokolení bylo přivedeno na svou Golgothu od r. 1914? Browningova růžově zbarvená věta: „Bůh je ve svých nebesích, se světem je vše v pořádku,“ čte se černými brýlemi. Unaveně pochybujeme o existenci Boha a jeho nebi a přítomný obraz světa zdá se vrhat lež do tváře této věty.

Vážná literatura několika posledních let se stala literaturou zoufalství. Lidé, kteří přemýšlejí, a ti, kteří píšou pro něco více než pro pouhou zábavu jiných, už vidí, jak významné jsou bojové výpady, které čas rychle přináší do stavu kritického. Tito lidé vidí, že záře nadějí celého světa po ukončení války vybledla a ponechala za sebou mlhu způsobující zmatek. Byli přinuceni proti své vůli stát se nevolnickými posly zkázy. Dnes se stali krákorajícími Kasandrami, prorocky vzrušujícími lidstvo před přicházejícími zlymi dobami. Opouštíme poslední stránku jejich spisů s pocitem mrazení a dojmem hlubokého pesimismu.

Kdo z těch, kteří pozorují politické a společenské stavby kolem nás, jak se hroutí, drobí a padají k zemi, může pochybovat, že pozoruje závěr veliké historické epochy? Dnes se staly příběhy historie dramatem neočekávaného; každé ráno čekáme nějaké nové překvapení. Dlouho vládnoucí dynastie Mandžů odešla z Pekingu, země, která stvořila zlatou měnu, ji opustila. Dnes je jedinou jistou věcí nejistota. Karavana života se kdysi zvolna pohybovala věky jako nekonečný průvod, nyní však letí vpřed na bleskurychlých strojích.

Dnešní lidstvo je jak hladové, tak i pronásledované; hladové po lepší a jasnější době, přičemž je straší těžké stíny minulosti. Svět se zdá být ochoten vyzkoušet každou cestu kromě cesty správné. Znepokojováno vyhlídkami na další válku, rozrušeno chaotickými politickými zkušenostmi ve všech světadílech, se lidstvo žene překotně sem a tam na své pouti za naprosto účinnou formulí, která by rozřešila jeho hospodářské a politické problémy. Ale jedinou dokonalou formulí, jedinou neselhávající, lidstvo nevidí, ačkoliv je na dosah ruky. A to je zlaté pravidlo: „Nečinite jiným, co nechcete, aby oni činili vám.“

Nutnou potřebou dnešního života není změna hlavy, ale změna srdce. Mezi námi není nedostatek nápadů – spíše naopak – ale je zde nedostatek dobré vůle. Dobrá vůle bude nejjistějším pojištěním všeobecného míru.

Kdo se může dívat na divadlo moderní Evropy a nevzpomenout na varovný výrok, který je napsán ohnivými písmeny přes celé stránky dějin. Kdo může zapomenout oněch hrozných slov Ježíšových, když stál na hoře Olivetské a obžalovával hlavní město Židů:

„Ó Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteří byli k tobě posláni, jak často jsem chtěl shromáždit tvá dítky, jako slepice shromažďuje svá kuřátka pod křídla, a vy jste nechťeli.“

\*

Musíme však chvíli stanout jako historická Múza Kleio v dobách starodávných, s perem pozdviženým, a nesmíme unáhleně psát úsudek o našem věku. Neboť za událostmi, které značí život moderního světa; je jistý plán, a dokud se člověku nepodaří tento směr rozeznat, nemá správný úsudek.

**Síly, které vedou vesmír, které střeží lidstvo a bdí nad světem, promluví k tomuto století hlasem mnohem mocnějším, než je můj, a prokáží svou existenci událostmi mnohem**

**úžasnějšími, než je uveřejnění pouhé knihy.** Protože díváme-li se kolem a vidíme chaos, který nás obklopuje, bláhoví lidé se bojí, že Bůh je mrtev nebo nepřítomen a že jsme **ztraceni**. Protože se žádná ruka nevztahuje z Velkého Neznáma, aby lidstvo vysvobodila z jeho strastí, vlastní vinou způsobených, tito lidé se domnívají, že taková pomocná ruka neexistuje. Bůh by mohl, kdyby chtěl, zahojit veškeré zármutky této planety v jediném zlomku času. To by však znamenalo přeměnit nás v automaty, utvořit z nás strojem zhotovené anděly. Má-li se člověk stát podobným Bohu, musí tak učinit z vlastní svobodné vůle. A záruka, že tak učiní, je v přítomnosti božské jiskry v něm. V srdci jsou pravdivé hlasy – hlasy naděje a dobré vůle – a ty musí být opět slyšeny.

Neboť božský instinkt v člověku je nevyhladitelný, může být načas zakryt, ale jednoho dne se musí projevit.

Je to otřepané, ale pravdivé, že když je nouze nejvyšší, pomoc boží nejbližší. Co se vztahuje na jednotlivce, má stejnou platnost pro národ, který je pouze souhrnem jednotlivců a stejně platí pro svět, který je jenom souhrnem národů. Sociální bída, hospodářské obavy, politický chaos – to všechno je koneckonců fyzickým následkem nedostatku duchovnosti ve světě. Nejkrasnější nouze světa bude dobou, kdy je pomoc boží nejbližší a dějiny dvacátého století tuto skutečnost plně potvrdí.

Biblické podobenství o marnotratném synu má význam pro celý svět zrovna tak jako pro jednotlivce, a až národy budou unaveny nekonečnými, vlastní vinou způsobenými neštěstími, až budou poraženy Frankensteinovými nestvůrami vědecky vedených válek, které jsou hromadnými masakry a neblahým žalostným stavem hospodářským, který odhaluje nedostatek dobré vůle, obrátí své tváře k domovu a vydají se na cestu zpět k lepšímu životu. A jejich Otec, věda to, vyjde jim vstříc, políbí a potěší je a zjeví jim svoji nepomíjející lásku.

Prozatím člověk ještě stojí před otázkou otázek: „Znáš sama sebe?“ V těchto nešťastných a osudných dobách moudrý člověk bude hledat neochvějnou základnu, kde bude moci spočinout, zatímco svět se kolem šíleně točí. Tato základna nemůže být nalezena v žádném místě zevním; lze ji nalézt pouze v tajemných hlubinách srdce. Tam, v tajemných úkrytech naší bytosti, existuje, dávajíc člověku hlubší sílu a větší moudrost. Člověk, který má moudrost a sílu Nadjá, má jinou práci, než aby čekal pasivně na nové Armageddony nebo planetární kataklyzmata. Pro toho, kdo žije v této absolutní jistotě, není žádné bázně o zítřek, právě tak jako se vrabci nestarají o své zítřky.

Takový člověk ví, že noc pomine a že jitro tiché a nesnášející odporu odvalí temnotu světa a znovu jej zalije světlem. Až bude pravda o skryté stránce vesmíru a člověka znovu odhalena, prokázána, pokud je to možno, vědeckým a racionálním způsobem, nové objevy vědy ohromí ty nejsilnější intelektu. Potom vybudujeme sloup vyšší moudrosti, který se bude tyčit do nového krásnějšího věku, a znovu přineseme svědectví o oněch věčných duchovních pravdách, které nemohou zastarat žádným postupem vědy, žádným pokrokem civilizace a žádným úpadkem v lidském charakteru.

Zatím každý z nás, kdo cvičí tuto tajnou vnitřní cestu, může se stát rozsévatelem pravého světla, může změnit sebe a tak se stát schopným změnit jiné. Právě k těmto lidem, inspirovaným nesobeckým nástrojům, kteří jsou ochotni pracovat ve vyšší službě pro lidstvo, se musíme obrátit pro osvobození světa z jeho dědictví nevědomosti a hmotného utrpení.

Podrobme se nádheře nesmrtelného Nadjá; i když je nemůžeme chápat nebo dohlédnout jeho himálajských výšin; přesto podrobme mysl, srdce a tělo jeho vznešenému příkazu. Takto vstoupíme do nehynoucího života a nasbíráme nesmrtelné ovoce pravdy, moudrosti, míru a moci. Obětujeme se vládnoucí moci, aby nás mohla používat ke vznešené službě lidstvu, jakkoli omezené, ve sféře, která nám připadla; odevzdejme se tiše do služby pro vnitřní dobro a blaho jiných, jako Kristus se odevzdal pro dobro této zatemnělé planety; buďme věrní neviditelnému účelu, který bohové věčně před lidstvem drží. Neboť všude je přítomný božský

život. Zradíme ho popřením jeho nesmrtelné existence, nebo ho pohaníme opovrhováním jeho božskými napomenutími?

**MÍR BUDIŽ S TEBOU!**